

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 14.

Lördagen den 4 mars, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 25 nästidna februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 87, angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer;

nr 88, angående dyrtidstillägg åt distriktsveterinärer;

nr 94, angående tillskott till dyrtidstillägg för vissa lantmätare;

nr 93, angående ändrade bestämmelser för understöd åt nötkapspremiering och tjurföreningar;

nr 96, angående godkännande av ett mellan Sverige och Ryssland avslutat preliminärt avtal; och

nr 95, angående förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 22 april 1921 om rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift.

Vidare överlämnade herr statsrådet *Thorsson* Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 89, angående godkännande av tullverkets utgiftsstater för tiden 1 januari—30 juni 1923 m. m.;

nr 90, med förslag till kungörelse angående ändrad lydelse dels av § 8 mom. 1, 2 och 3, § 9 mom. 1 samt § 13 mom. 1 och 2 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels av § 2 mom. 2 i tulltaxeunderrättelserna, dels ock av § 3 i förordningen den 31 maj 1907 angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning rörande tullbehandlingen av varor, avsedda att till riket införas;

nr 91, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; och

nr 92, angående beredande av årligt understöd åt städerskan vid postsparbanken Johanna Christina Nilsson.

Samtliga dessa propositioner bordlades.

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 14.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 82, angående understöd å allmänna indragningsstaten till avlidne daglönaren G. E. Aronssons änka och minderåriga barn; samt

till statsutskottet propositionen, nr 83, angående den framtida användningen av Jämtlands roteringskassa.

§ 4.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts under tionde huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1922 gjorda framställningar om vissa anslag till patent- och registreringsverket.

Ang.
patent- och
registrerings-
verkets
nybyggnad.

Uti förevarande utlåtande hade statsutskottet i sin allmänna motivering, med förmålan att utskottet i sammanhang med frågan om kostnaden för patent- och registreringsverkets nybyggnad fäst sin uppmärksamhet vid ett skiljedomsförfarande rörande vissa kostnadsbelopp, å sid. 7 i det tryckta utlåtandet gjort följande uttalande:

»Vad sålunda förekommit har utskottet funnit så anmärkningsvärt, att utskottet ansett sig icke kunna underlåta att bringa detsamma till riksdagens kännedom. Redan den omständigheten att sådan ordning vidtagits, att en eventuell tvist, däri statsverket är part, skall avgöras av skiljemän, som tillsätts av en enskild institution, utan rätt för vederbörande statsmyndighet att taga någon del i parsonvalet, måste anses synnerligen betänkelig. Vidare har ej heller, såvitt av handlingarna framgår, något försök gjorts att få skiljedomen upphävd, vilket, med hänsyn till vad justitiekanslern anför i ärendet, synes kunnat vara väl motiverat. Överhuvud taget kan man icke värja sig för den uppfattningen, att vid behandlingen av detta ärende statsverkets intressen icke blivit av dem det vederbort på önskvärt sätt tillvaratagna. Utskottet vill emellertid omförmåla, att, enligt vad utskottet inhämtat, dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet med anledning av vad i ärendet förekommit sett sig föranlåten att den 28 juli 1921 från ett stort antal verk och inrättningar inhämta yttrandet, huruvida det kan anses lämpligt att för framtiden i avtal om utförande på entreprenad av visst arbete för deras räkning intaga bestämmelse om att tvister på grund av avtalet icke få instämmas till domstol utan skola hänskjutas till avgörande av skiljemän.»

Häremot hade reservation avgivits av herrar *Swartz*, *Lamm*, *Bergqvist*, *Lübeck* och *Holmgren*, vilka ansett, att utskottets motivering i berörda del bort hava följande lydelse:

»Vad sålunda förekommit har utskottet ansett sig böra bringa till riksdagens kännedom. Emellertid har utskottet inhämtat, att då-

varande chefen för kommunikationsdepartementet med anledning av vad i detta ärende förekommit sett sig föranlåten att den 28 juli 1921 från ett stort antal verk och inrättningar inhämta yttranden, huruvida det kan anses lämpligt att för framtiden i avtal om utförande på entreprenad av visst arbete för deras räkning intaga bestämmelse om att tvister på grund av avtalet icke få instämmas till domstol utan skola hänskjutas till avgörande av skiljemän. Utskottet vill för sin del understryka vikten av att denna fråga noggrant överväges och snarast möjligt bringas till sin lösning, med syfte att jämväl klargöra under vilka former staten lämpligen kan begagna sig av skiljedomsväsendet i ekonomiska tvister, och förväntar utskottet, att resultatet av utredningen bringas till riksdagens kännedom.»

*Ang.
patent- och
registrerings-
verkets
nybyggnad.
(Forts.)*

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr L ü b e c k: Jag ber att få upptaga kammarens tid några ögonblick med att yttra ett par ord i den föreliggande frågan. Anledningen därtill är den, att vissa delar av vad som här anförts i statsutskottets betänkande synas mig kunna leda till ganska långt gående konsekvenser.

Såsom kammarens ledamöter torde hava märkt, har statsutskottet ansett lämpligt att på denna punkt utförligt redogöra för en tvist, som har pågått mellan byggnadsstyrelsen, som uppfört den nybyggnad, vilken kommit till stånd för patent- och registreringsverket, å ena sidan, och en byggnadsentreprenörfirma å andra sidan. Det kan icke falla mig in att här söka upptaga till bedömande den tvistefråga, som varit före och som blivit i vederbörlig ordning avgjord genom skiljemän, att upptaga kontraktets ordalydelse till granskning och på grund därav yttra mig angående den dom, som blivit fälld, eller att yttra mig om huruvida det ombud, som byggnadsstyrelsen såsom statens representant använt i denna tvist, fullgjort sina åligganden på vederbörligt sätt. Tyvärr måste jag konstatera, att statsutskottets majoritet genom sitt uttalande i denna fråga indirekt inlåtit sig på sådana omdömen, vilket jag anser, att man icke haft rättighet att göra.

Vad som emellertid närmast har uppkallat mig är den omständigheten, att i statsutskottets utlåtande på sid. 7 finnes ett stycke, som börjar med: »Vad sålunda förekommit har utskottet funnit så anmärkningsvärt» etc. Där göres i en senare punkt följande uttalande: »Redan den omständigheten, att sådan anordning vidtagits, att en eventuell tvist, däri statsverket är part, skall avgöras av skiljemän, som tillsättas av en enskild institution, utan rätt för vederbörande statsmyndighet att taga någon del i personvalet, måste anses synnerligen betänklig.» Om man sammanställer detta med vad som står strax nedanför, där man säger, att »överhuvud taget kan man icke värja sig för den uppfattningen, att vid behandlingen av detta ärende statsverkets intressen icke blivit av dem det vederbort på önskvärt sätt tillvaratagna», kan man icke undgå att draga den slutsatsen, att ett väsentligt fel i fråga om tillvaratagandet av statens intressen skulle

Ang.
patent- och
registrerings-
verkets
nybyggnad.
(Forts.)

vara, att man här låtit tvisten angående kontraktet prövas av skiljemän, som blivit tillsatta av det här omnämnda institutet.

Jag ber att under några korta ögonblick få taga uppmärksamheten i anspråk för att nämna vad detta institut är för något. Herrarna torde litet var veta, vilka anmärkningar som sedan länge tillbaka framställts mot det vanliga skiljemannaförfarandet, som ju tillgår på det sättet, att parterna sätta in var sin domare, om man får kalla honom så; sedan skola de sålunda utsedda enas om en s. k. tredje man. Följden har blivit, att man med rätta kunnat rikta anmärkningar mot detta sätt att utse skiljemän och det sätt, på vilket de sålunda utsedda skiljemännen fungerat. De av parterna valda skiljemännen ha icke känt sig såsom domare utan mycket ofta såsom vederbörande parters ombud, och det har hängt på vilken ståndpunkt som intagits av den tredje mannen, som kanske ofta varit minst kompetent att intränga i själva sakfrågan. Detta var orsaken till att ett stort antal representanter för näringslivet inom olika områden, däribland rikets handelskammare, slöto sig samman för att bilda Sveriges teknisk-industriella skiljedomsinstitut. Ett antal fullmäktige väljas av dessa olika representanter, som företräda såväl beställarsidan som leverantörsidan. Dessa fullmäktige hava sedan utsett en styrelse, och det är denna styrelse, som utser skiljemännen, vilka skola vara de mest sakkunniga och opartiska personer, som man kan få tag på för att bedöma den föreliggande tvistefrågan.

Nu vet jag mycket väl, att här kan sägas, att man med det uttalande, som gjorts, icke velat rikta någon anmärkning mot detta skiljedomsinstitut såsom sådant, men att man har velat framhålla, att detta institut icke lämpligen borde användas annat än vid privata tvister men däremot icke för statens angelägenheter, och man har som skäl härför anført, att skiljemän tillsatta av detta institut i alla fall skulle ha en viss benägenhet för att framför annat se till entreprenörernas och leverantörernas intressen. Om den saken måste jag emellertid säga, att den enda anmärkning, som jag har hört riktas mot detta institut, har varit, att skiljemännen kanske allför litet varit benägna att taga hänsyn till entreprenörernas intressen och att se med deras ögon, utan att de sett med byggherrarnas och beställarnas. Således raka motsatsen till vad man synes hava befarat från statsutskottets sida, att döma av det här gjorda uttalandet. Jag vill vidare säga, att kommunerna i mycket stor omfattning anlita detta institut, bland annat Stockholms stad, och med den mycket rika erfarenhet, jag har rörande detta institut, har jag icke vid något enda tillfälle hört någon anmärkning riktas mot dess sätt att fungera.

Den huvudfråga, som här föreligger, är ju: har statens ekonomiska intresse på något sätt kunnat bli lidande, genom att detta institut utsett skiljemän? I detta fall har man anledning att tänka sig för, om icke möjligen en mängd andra tvister vid ungefär samma tidpunkt förelegat till avgörande, därvid skiljemännen utsetts i vanlig ordning, den ordning, som man att döma av statsutskottets utlåtande skulle anse vara bättre, nämligen att parterna utse var sin skiljeman och dessa välja den tredje. Den, som söker forska litet när-

mare i frågan, skall finna, att en mängd tvister vid ungefär samma tid varit föremål för prövning och avgörande av skiljemän, utsedda på det gamla vanliga sättet, och att resultatet i stort sett blivit det samma som här. Då kan man med rätta fråga sig, om det är riktigt att på det sätt, som här skett, antyda, att det är den omständigheten att skiljemännen utsetts av detta institut, som skulle ha gjort, att statens intressen icke blivit på vederbörligt sätt tillvaragagna, ett omdöme, som jag icke kan finna vara annat än fullkomligt obevisat och orättvist.

Till vad jag nu anfört vill jag slutligen lägga, att den fråga det här gäller, för närvarande är föremål för utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. Just i anledning av att i det föreliggande fallet uppstått meningsskiljaktighet mellan byggnadsstyrelsen och justitiekanslern m. fl., har Kungl. Maj:t ansett sig böra fråna olika byggande myndigheter begära utredning, huruvida och på vad sätt skiljemannaförfarande överhuvud taget borde komma till användning i tvister av detta slag. Denna utredning igångsattes förra året, åtskilliga yttranden hava kommit in och äro för närvarande, antager jag, föremål för bearbetning inom vederbörande departement. Under sådana förhållanden har det syns oss reservanter så mycket olämpligare, att statsutskottet här skulle ingå på något uttalande av den art, som här har gjorts.

Jag skall för närvarande stanna vid detta, och jag ber, herr talman, att i anledning av vad jag anfört få yrka bifall till den vid utlåandet fogade reservationen, vars syfte är, att riksdagen icke skall i en synnerligen ömtålig fråga som denna binda sig vid ett visst omdöme, något som riksdagens enskilda ledamöter, såvitt jag förstår, icke hava någon möjlighet att kunna inlåta sig på att göra.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman! När diskussionen blott rör sig om delar av utskottets motivering, är det naturligtvis svårt att fånga kammarens öra, och jag förstår, att det kommer att gå mig, som det gick den föregående talaren, att man icke kommer att höra på.

Vad som föranlett statsutskottets majoritet att göra de uttalanden, som här gjorts, har varit det som man tycker synnerligen märkvärdiga förfarandet beträffande den ifrågavarande skiljedomen. Om man genomläser det byggnadskontrakt, som var uppgjort med entreprenören, finner man, att där står bland annat i § 9: »Om entreprenören bevisligen blivit hindrad i sitt arbete genom grundens försening eller genom någon av specialentreprenörerna eller om hindrande strejk, lockout eller blockad uppstår utan entreprenörens förvållande, så är entreprenören berättigad till förlängning av arbetstiden motsvarande den tidsförlust han bevisligen lidit, men äger icke rätt till annan ersättning. Detsamma gäller även om entreprenören hindras i sitt arbete genom force majeure, såsom större olycksfall, naturhinder, krig eller dylikt. Till naturhinder räknas dock varken tidig vinter eller dålig väderlek.»

*Ang.
patent- och
registrerings-
verkets
nybyggnad.
(Forts.)*

Ang.
patent- och
registrerings-
verkets
nybyggnad.
(Forts.)

Det var just i belysning av ett dylikt kontrakt, som vi först på avdelningen gjorde oss den frågan, huruvida med hänsyn till det resultat, som följt av denna skiljedom, det överhuvud taget kan anses klokt för staten att binda sig vid skiljedom rörande allting i hela kontraktet. Jag är visst ingen motståndare till skiljedomar i och för sig, men jag tror, att det är skäl att även begränsa dem en smula, så att man icke giver sig rakt ut på djupet. Ty jag har ytterst svårt att förstå, att när man har en sådan kontraktsbestämmelse, att det under inga förhållanden skulle kunna bli fråga om höjning av entreprenadsumman, staten dock dömes att betala 77,000 kronor i det här ifrågavarande fallet. Att vi för övrigt icke äro precis ensamma om denna mening, framgår av ett stycke i justitiekanslerns utlåtande, där han säger: »Enligt justitiekanslersämbetets uppfattning måste ur rättslig synpunkt anses ganska märkligt, att skiljemännen med den lydelse, entreprenadkontraktet har, kunnat förplikta kronan utgiva gottgörelse till entreprenören för ifrågavarande merkostnader.» Ja, när det låter så från det hållet, må det icke vara underligt, att vi, som icke äro jurister, också tycka, att det är synnerligen märkvärdigt.

Nu har man sökt göra gällande, att vi genom vårt uttalande så att säga vilja kvälja dom. Nej, visst icke, vi ha icke gjort annat än vad man gör, när man i första instans dömes till något, och man vädjar till högre rätt. Då skulle även detta vara att kvälja dom, men det har ingen människa påstått.

Med den bakgrund, som bildas av denna skiljedom — vilken jag antager är alldeles i enlighet med de dömandes övertygelse och överhuvud taget med de åsikter, man har i det tekniska skiljedomsinstitutet — tror jag dock, att vi vunnit den erfarenheten, att det är vådligt för staten såsom part att inlåta sig på dylikt, och att det i fortsättningen kan bli utomordentligt dyrt. Går man ut ifrån, att de stiggande arbetspriserna, åttatimmarsdagen etc. här varit de bärande motiven, så undrar jag ändå, hur det skulle gå, om vi antaga, att ett entreprenadavtal ingåtts under en högkonjunktur och att under arbetets fortgång lågkonjunktur inträder, så att prisen sjunka med en tredjedel eller kanske hälften. Jag tror icke, att det skulle låta synnerligen bra, om kronan då begärde skiljedom för att få entreprenadsumman ändrad efter sitt huvud. Något sådant är nog alldeles utslutet. Jag tror därför, att skall man i fortsättningen gå fram med skiljedomsförfarande, är det nog för staten synnerligen viktigt, att man vidtager begränsningar, och att man åtminstone förbehåller sig att även kunna låta saken gå till domstol. Det tycks här hava varit utslutet; man har åtminstone icke gjort det minsta, såvitt jag kan se, för att låta ärendet gå den vägen, och det hade väl ändå bort ske, när det gällde en så pass viktig sak. Ja, jag vill icke säga, att denna sak i och för sig är så viktig, utan det är de konsekvenser den kan få för staten, som gjort, att jag ställt mig på den ståndpunkt jag intagit, och som jag tror också varit avgörande för majoriteten inom statskottet.

På de av mig nu anförda skälen skall jag, herr talman, be att få

yrka bifall till såväl utskottets hemställan som dess motivering i oförändrat skick.

*Ang.
patent- och
registrerings-
verkets
nybyggnad.
(Forts.)*

Herr L ü b e c k: Jag ber om ursäkt, att jag tager till orda ännu en gång, ehuru jag förstår, att man både på övre och nedre botten är mera intresserad av sockerfrågan. Men ifall det skulle bli votering på denna punkt, är det angeläget, att kammaren satt sig in i denna sak, som är ganska ömtålig.

Jag skall emellertid icke följa herr Olsson i Kullenbergstorp i hans försök att utveckla de motiv, som legat under skiljemännens domslut. Jag har redan förut sagt, att det icke finnes någon möjlighet att i detta fall ingå på någon sakprövning, ehuru tyvärr statsutskottets majoritet indirekt försökt sig på detta. Det är just däremot vi reservanter ansett oss böra reagera, att man på detta sätt givit sig in på att indirekt kvälja dom, ty något annat är det enligt min uppfattning icke man har gjort. Jag vill endast säga, att när herr Olsson i Kullenbergstorp talar om vad kontraktet bestämmer o. s. v., får man komma ihåg, att det här gäller förhållanden, som inträffade under en fullkomligt exceptionell tid, och som kanske icke återvända på hundra år. Vad kontraktet i detalj innehåller, vet ingen av herrarna, och det har icke heller herr Olsson i Kullenbergstorp rimligtvis kunnat lämna någon upplysning om. Vilka omständigheter, som kunna hava inverkat på skiljemännens domslut, finnes icke någon möjlighet att här inlåta sig på att bedöma.

Eftersom statsutskottets majoritet synes hava väsentligen byggt på justitiekanslerns omdöme i denna fråga, så vill jag slutligen säga, att justitiekanslern icke är mer än människa han heller. Det är möjligt, att han har misstagit sig.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till berörda hemställan med godkännande tillika av den beträffande motiveringen vid utåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Lübeck, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med godkännande tillika av den beträffande motiveringen vid utåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 150 ja mot 36 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Herr statsrådet *Örne* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 55, angående befrielse för postiljonen *Karl Mauritz Jonsson* från skyldighet att gälda vissa skadeståndsbelopp;

nr 68, angående försäljning av *Lindfors—Bosjöns* järnväg;

nr 70, angående pensioner och understöd åt vissa befattningshavare vid postverket; och

nr 77, med förslag till bestämmelser angående rätt till pension för viss personal vid *Svartälvs* järnväg.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

§ 6.

Ang.
sockerproduktionens fortsatta stödjande genom statsåtgärder m. m.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget sammansatta beviltnings- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckta motioner i fråga om sockerproduktionens fortsatta stödjande genom statsåtgärder, m. m.

Till beviltningsutskottet hade hänvisats tre inom riksdagen väckta motioner, nämligen nr 54 i första kammaren av herr *Johan Nilsson* i Skottlandshus m. fl., nr 129 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl. och nr 91 i sistnämnda kammare av herr *Poppius* m. fl.

Vidare hade till behandling av jordbruksutskottet remitterats motionen nr 90 i andra kammaren av herr *Poppius* m. fl.

I herr *Olssons* i Kullenbergstorp m. fl. motion hade yrkats, att riksdagen ville besluta att vid införsel av socker till riket under tiden 1 november 1922—31 oktober 1923 tull skulle utgå å raffinerat socker enligt en glidande skala, så att för varje öre, varmed importpriset per kilogram understege 71 öre, tullen skulle utgå med 0,7 öre per kilogram samt att tullen å råsocker skulle utgå med 3 öre lägre belopp per kilogram än å raffinad, ävensom att ifrågavarande tullsatser skulle uttryckas i jämna ören per kilogram.

Den av herr *Johan Nilsson* i Skottlandshus m. fl. framlagda motionen innehöll enahanda yrkande utom i vad avsåge tidsbestämningen, vilken där angivits sålunda: »under tiden 1 november 1922 till den 31 oktober 1923».

Herr *Poppius* m. fl. hade yrkat:

i motionen nr 90, att riksdagen ville besluta att — under förutsättning att Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag förbunde sig att till odlare av sockerbetor för deras räkning under år 1922 utbetala ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med vissa i motionen antydda grunder — staten skulle gent emot bemälda bolag ikläda sig garanti för kostnaderna för in-

köp och förädling av 1922 års betskörd av samma innebörd som den för 1921 års betskörd gällande; och

i motionen nr 91, att riksdagen ville för sin del besluta att förordningen den 24 mars 1921 (nr 121) angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker måtte erhålla förlängd giltighet, till och med den 31 oktober 1923 ävensom medgiva Kungl. Maj:t befogenhet att, därest förhållandena skulle därtill föranleda, upphäva förordningen före den 31 oktober 1923.

Efter överenskommelse mellan bevillnings- och jordbruksutskottet hade ovannämnda motioner hänvisats till sammansatt bevillnings- och jordbruksutskott.

Det sålunda sammansatta utskottet, som i förevarande utlåtande ej behandlat herr Poppius' m. fl. ovanberörda motion nr 91, hemställde,

1) att ovannämnda motion II: 90 av herr Poppius m. fl., angående viss garanti åt de svenska sockerfabriksaktiebolagen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att omförmälda motioner I: 54 av herr Nilsson i Skottlands-hus m. fl. samt II: 129 av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl. angående glidande sockertull, icke heller måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Wohlin, Sederholm, Elisson, Andersson* i Grimbo och *Bengtsson* i Kullen, vilka föreslagit, att riksdagen måtte

1) besluta, att — under förutsättning att Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag senast den 20 mars 1922 hos Kungl. Maj:t styrkt, att bindande avtal träffats om odling år 1922 av sockerbeter å en sammanlagd areal av minst 15,000 hektar — vid införsel till riket av socker under tiden från och med den dag, då gällande importförbud upphörde att gälla, till och med den 31 oktober 1923 tull å socker skulle utgå enligt en glidande skala efter följande grunder, nämligen för raffinad med 0,7 öre per kilogram för varje öre, varmed importpriset per kilogram understege 66 öre, samt för råsocker med ett belopp, som vore 3 öre lägre per kilogram än tullen för raffinad, ävensom att ifrågavarande tullsatter skulle uttryckas i jämna ören per kilogram; och

2) under förutsättning av bifall till vad under 1) hemställts medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de bestämmelser, som vore erforderliga för tillämpning av vad under 1) beslutats;

av herr *Boman*, som hemställt, att riksdagen måtte

1) besluta, att — under förutsättning att Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag senast den 1 april 1922 inför chefen för jordbruksdepartementet styrkte, att de slutat bindande avtal om inköp av sockerbeter av årets skörd från minst 13,600 hektars odling för det förra bolaget och 1,400 hektars

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Ang. sockerproduktionens fortsatta stödjande genom statsåtgärder m. m. (Forts.)
odling för det senare bolaget — vid införsel till riket av socker under tiden från och med den dag, då gällande importförbud å socker upphörde att gälla, till och med den 31 oktober 1923 tull å socker skulle utgå enligt en glidande skala efter följande grunder, nämligen för raffinad med 0,7 öre per kilogram för varje öre, varmed importpriset per kilogram understeg 71 öre, samt för råsocker med ett belopp, som vore 3 öre lägre per kilogram än tullen för raffinad, ävensom att ifrågasvarande tullsatser skulle utgå i hela ören per kilogram, varvid dock tullsatsen å raffinad skulle begränsas till högst 17 öre per kilogram och å råsocker till högst 14 öre per kilogram; och

2) under förutsättning av bifall till vad under 1) hemställts medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de bestämmelser, som vore erforderliga för tillämpning av vad under 1) beslutats; samt

av herr *Hermelin*, som ansett, att riksdagen borde bifalla den av herr *Poppius* m. fl. i ämnet väckta motionen, nr 90, i andra kam-maren.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *O l s s o n* i *Kullenbergstorp*: Herr talman! Då vi nu ha vår årliga sockerde-batt i dag och jag är en av motionärerna i sockerfrågan vid innevarande års riksdag, skall jag be att få yttra några ord.

Det är utan tvivel till en kritisk vändpunkt, som vår sockerbet-odling nu här i landet kommit. Det är tydligt, att så starkt som pris-fallet varit på åtskilliga artiklar i världen och bland dem sockret, förhållandena helt och hållet omkastats mot vad de voro för några år sedan. Redan vid fjolårets riksdag brötos meningarna hårt mot var-andra om vad som då borde göras och icke göras. Det man då sam-lade sig på alla sidor omkring var — åtminstone såvitt jag kunde förstå — just det, att det var det sista statsreglerande året, det år, då staten direkt tog hela näringen under sin egen domvärjo, om jag så får säga, och helt och hållet reglerade densamma. Jag har ansett mig skyldig respektera detta uttalande från alla håll, helst som jag tror, att det blir ett rätt så dyrbart förfarande, och det för övrigt har åtskilliga andra biverkningar, som jag emellertid icke här skall inlåta mig på. Jag går gärna ut från den åsikten, som jag tror, att vi gjorde klokt uti att hysa vid en saklig behandling av denna fråga, nämligen att det allmänna eller konsumenterna — man må ju kalla det vad man vill — skola för minsta kostnader ha största möjlighet att få sitt sockerbehov fyllt av inom landet producerat socker. Det är just därför, som min motion lagts såsom den är, och det är just också hela skälet, varför jag gått fram med densamma.

Nu kan man säga, såsom det sammansatta utskottet gjort, att deflationen skall gå fram. Vi skola ha samma förhållanden nu som vi hade innan världskriget bröt ut. Då kunde vi ju odla betor och sockerfabrikerna kunde förädla varan inom de priser, vi då hade. Om vi lämna åsido importpriset på utländskt socker och det förhållande, vari det stått till priset på inhemskt socker nu och t. ex. år 1913,

är det ju alldeles ostridigt, att fluktuationerna blivit synnerligen stora icke minst genom de olycksaliga valutaförhållandena ute i världen. Det kan man icke komma förbi. Jag antar, att Tyskland snart skall komma till den punkten, att det försöker exportera socker, och såsom världsläget är, få väl tyskarna överhuvud exportera allt möjligt, om de skola kunna hålla sig över vattnet. När deras valuta oupphörligt faller, är det icke blott sannolikt utan man kan väl nästan säga absolut säkert, att det blir till sådana priser, som det är alldeles omöjligt för oss att kunna producera till. Även om jag emellertid ser bort från detta ytterst vanskliga förhållande, som jag erkänner drabba naturligtvis mycket mera än sockret, även om man kunde gå ut ifrån att importpriset på utländskt råsocker vore detsamma som år 1913, framställer sig dock den frågan: kunna vi överhuvud under nuvarande förhållanden ändå odla och förädla till samma priser, som vi gjorde då? Svaret är från min sida ett alldeles bestämt nej. Det låter sig icke göra. Det första, som man då får iakttaga, är naturligtvis de oundgängliga utgifter, som drabba betodlingen och förädlingen. Det är då först en utgiftspost och en mycket stor sådan, nämligen de artificiella gödningsmedlen. Huru ställer det sig med dem? Jo, fosforsyran ha vi till ett 75 % högre pris, kalit står i dubbla priset mot 1913, och jag antager, att chilesalpeter — jag har ännu icke klart för mig vad det kommer att kosta — blir väl i pris ungefär i samma proportion som fosforsyran. Redan detta innebär en högst betydlig skillnad. Att försöka odla sockerbeter utan synnerligen stora mängder artificiella gödningsämnen är en barnslighet, som väl ingen människa inlåter sig på. Det har straffat sig mycket och grundligt.

Det är sedan åtskilliga andra saker, som vi ha gemensamma med sockerfabrikerna, och däribland järnvägsfrakterna. Finns det minsta hopp om att de skola kunna komma till 1913 års nivå? Järnverksföreningen gjorde för en tid sedan en hemställan om att erhålla en sänkning icke till 1913 års frakter plus 1915 års tilläggsavgifter utan dess hemställan gick endast ut på en nedsättning men med 75 % tillägg på dessa belopp, och fick då ett bleklagt nej till svar. Det finge väl vi också, om vi försökte göra något dylikt. Där ha vi att räkna med allra minst dubbla omkostnaderna mot 1913.

Så kommer jag till sist till en annan post, nämligen arbetskostnaderna. Är det någon, som tror, att arbetskostnaderna kunna bringas ned till det pris per timme eller per tunnland, som vi hade år 1913? Jag tycker verkligen, att, om jag såsom jordbrukare skulle ifrågasätta det, jag skulle vara för hård, absolut för hård mot arbetarna. Det är nämligen alldeles omöjligt för dem att skaffa sig vad de oundgängligen behöva till de priser, till vilka de kunde köpa detsamma år 1913. Det är absolut omöjligt för dem, och så är det på rätt så många områden, så att man skall icke tala om att det finns någon möjlighet för arbetarna att göra det. Vid själva fabrikerna är det samma förhållande som för arbetarna ute på sockerbetsfälten. I fabrikerna tillkommer även 8-timmarslagen, vilken också haft sin betydelse för den här frågan. Jag skall naturligtvis icke det minsta inlåta mig på detta utan endast konstatera den oundvikliga fördyring, som ägt rum. Läg-

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts)

ger man nu tillhoppa allt detta, försäkrar jag, mina herrar, att då komma vi långt, långt ifrån 1913 års priser. Då är det slut med det talesättet: »Vi skola återgå till dessa priser.» Det kan icke ske, absolut icke. Då är frågan den: under de förhållanden, som rådde 1913, var det då så stor vinstmarginal på respektive områden för odlare och för fabrikerne, så att man kunde rymma den nuvarande fördyringen, som jag förut nämnt, inom denna marginal? Ja, här är räknat och räknat och räknat och jag såsom gammal jordbrukare och sockerbetodlare har även räknat — jag tror på ett mycket praktiskt sätt. Det skulle emellertid föra alltför långt, taga alltför lång tid och det vore icke stor behållning för kammarens ledamöter, om jag upprepade här alla dessa många siffror. Jag skall icke göra det, men vad jag vill säga är, att med det underförstådda pris, som vi i vår motion förutsätta, kommer man till undre gränsen för det pris, till vilket betodlingen överhuvud taget kan ske utan minsta vinst för jordbrukaren, och det skall då vara under gynnsamma förhållanden, icke extra ordinärt gynnsamma förhållanden. Inträffar icke detta, är förlusten absolut oundviklig — det vågar jag påstå — och då kan man ju fråga sig: ja, vad skola vi då odla? Det må väl vara lika så gott att taga den förlusten som någon annan. Härpå svarar jag, att odling av sockerbetor fordrar kapitalutlägg på förhand och ävenledes mycket större omkostnader per tunnland än annan odling. Därför må vi väl i all rimlighets namn gå på den odling, som medför minsta risk och sannolikt även minsta förlust. Detta är så naturligt. Ingen inlåter sig på en större förlust, om han kan slippa undan med en mindre. Jag tror att icke ens utskottsmajoriteten gör det.

Eftersom man icke på något ställe visat, att de beräkningar, som gjorts rörande kostnaderna för betodling, äro för högt tilltagna, så frågar jag mig också, om det verkligen är utskottsmajoritetens mening att utan vidare, som man säger, slå leken itu och låta det hela falla sönder. Ja, så ha vi gjort på åtskilliga områden. Vi ha sagt, att går det icke, får det stanna, och så får väl också ske med betodlingen. Det tror jag också, men jag kan ändå icke tycka annat än att det är litet trist, att resultatet av den nationalekonomiska politik, som vi drivit, blivit, enligt den sista uppgiften, 158,000 arbetslösa. Ja, vi ha visserligen krupit bakom världskonjunkturerna, men ha vi icke själva skapat en del av dessa konjukturer? Ha vi verkligen gjort något för att mildra dem?

Skola vi nu sopa bort även den del av den svenska produktionen, som betodlingen utgör, skall väl detta sannolikt även i sin ordning med ett tiotusental öka skaran av de 158,000 arbetslösa. Går man vidare fram på samma sätt, har man kanske hopp om att kunna fördubbla denna armé. Jag får säga, att jag med stor bävan motser, vad som skall komma, när nästa vinter skall passeras. Sedan vi skurit bort möjligheten till produktivt arbete på den kanten och på den kanten, vad återstår då? Tror man sig verkligen kunna hålla det hela flytande med arbetslöshetsunderstöd och med nödhjälpsarbeten? Jag tror det icke. Den rena nöden kanske då skall tvinga oss att gripa till åtgärder och låta de grå ekonomiska

teorierna fara, teorier, vilka möjligtvis duga under ekonomiska solskensdagar, men som icke alls ha visat sig hålla, när den nuvarande ekonomiska stormen sveper över vårt land och andra länder.

Det är från dessa utgångspunkter och icke alls såsom skånsk jordbrukare och betodlare, som jag här i dag står och talar. Vilja ni slå ned betodlingen och förstöra den, nå, välan, det går icke mig värre än mina kamrater, och jag kanske i ekonomiskt avseende har litet rygg att stå emot en olycka fullt lika gott som de yngre. I alla händelser har jag ju mitt riksdagsmannaarvode, som jag kan dra en smula på, och det ha icke de andra.

Utskottet talar till sist om att »sockerbolagen och betodlarna genom ömsesidigt tillmötesgående böra kunna uppnå en överenskomelse, som med skäligen fördelning av de ekonomiska riskerna tryggar betodling» etc. Ja, jag läste denna sats flera gånger och sökte sätta mig in i vad utskottet egentligen tänkt med denna sin sats om ekonomiska risker. Skall jag sluta en ekonomisk överenskommelse, ett kontrakt eller dylikt om leverans av en vara sju å åtta månader därefter, då tror jag, att var och en — ja, jag tror till och med, att utskottets ärade ordförande skulle göra det — skulle taga till utgångspunkt, vad han i det ögonblick, då han bestämmer sig för saken, skall kunna leverera varan för. Kan han icke då leverera den utan förlust till det avtalade priset, då tvivlar jag verkligen på att han inlåter sig på ett sådant företag, om jag än förespeglar honom, att det ju är möjligt, att priserna under leveranstiden stiga och att saken därför klarar upp sig.

Nej, hade saken legat så till, att man i detta nu kunde säga, att det skulle gå någorlunda ihop, låt vara med någon risk att det blir en förlust, då betorna skola levereras då hade jag kunnat förstå, att man skulle ha kunnat sluta ett avtal och kunnat stå den ekonomiska risken, vare sig konjunkturerna gått upp eller ned under de sju å åtta månaderna, men att man skall taga dessa ekonomiska risker och dela dem, när man i det ögonblick, kontraktet ingås, har alldeles klart för sig, att man icke kan uppfylla kontraktet utan förlust, det är jag övertygad om att ingen affärsman skulle göra. Det är solklara ting. Jag tror, att man, om man följer utskottets förslag, i stället för att inlåta sig på ekonomiska risker, inlåter sig på ekonomisk dårskap helt enkelt. Framtiden medför, det kunna vi alltid säga, risker å bägge hållen, men vid den tidpunkt, då man gör avslutet, måste priset täcka åtminstone de oundgängliga utgifterna för varans framställande.

Till allra sist vill jag säga, att det antagliga väl är, att utskottet segrar. Jag har nämligen så många gånger träffat på den uppfattningen, att »ni äro ändå alldeles särskilt lyckliga, ni jordbrukare, ty ni kunna odla sockerbetor». Ja, jag tror verkligen, att man uppskattar den lyckan pekuniärt så högt, att även om vi finge endast kr. 1,50 per 100 kilogram betor, skulle man ändå i sitt inre tro, att vi trots detta förtjänade 2 kronor på affären.

När man nu har denna uppfattning, att vi skånska och gottländska bönder blott hänga och tigga, så slå då det hela itu, men

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

gör det öppet och säg: bort med det där, kunna ni icke härda ut, så får det ramla! Jag skall ta det med ro, och jag skall säga herrarna, att när man som jag har kämpat och stritt så ofta, skulle det vara en verklig lättnad, om man finge klart för sig, att nu skall det ramla, och då vore man åtminstone icke längre ansvarig för den saken. Det är sannerligen icke något nöje att strida på detta sätt, helst när vi ännu en gång finga ta upp det hela såsom enskilda män. Det var sannerligen icke, som jag nyss sade, av omtanke om de egna portmonnäerna utan av omtanke om det helas väl.

Vår mening har nu också slagit igenom i djupa kretsar i Skånebygden, även utanför jordbrukarkretsar. Det visar bland annat ett telegram, som kommit mig till handa, som är undertecknat av fyra jordbrukare, en arbetare, en stationskarl och en brevbärare. De tre sista förtjäna sannerligen icke åtminstone något direkt på sockerbetsodlingen. Det visar, att man kommit till insikt om att med sockerbetsodlingen sopas mycket mera bort än man i första ögonblicket tror. Jag vågar påstå, att om ni tro, att det är oss jordbrukare ni företrädesvis träffar, så är detta icke förhållandet. Det träffar oss, det gör det, men det träffar arbetarna hårdare än oss.

Nu må ni, som äro i majoritet, göra vad som helst, vi skånska jordbrukare hava gått till det yttersta. Det är en stor falang, som står bakom i detta fall. Jag tror, att det förslag som vi framfört i vår motion är den framkomliga väg, som vi anse vara den billigaste vägen. Då har man naturligtvis rest en massa hinder för detta i det hänseendet, att man anser, att det icke kan gå, på den grund att man icke har några så bestämda noteringar. Ja, här finns ju dock New Yorksnoteringen vid import. När det gäller varor, som skola förtullas efter värde, då får man också klargöra den importerade varans pris. Kan så ej ske med sockret vid import? Man har rest upp en hel massa onödiga barrikader. Jag erkänner, att det naturligtvis kan bliva litet att göra vid ett glidtullsystem, men icke är det så oöverbanneligt, som utskottsmajoriteten har gjort det till, och förresten har jag den erfarenheten, att är det något man icke vill, finns det en oerhörd massa svårigheter, som torna upp sig på den vägen. Jag tror som sagt, att denna väg med glidtull överhuvud, för den som vill göra något och för den som håller på att odlingen icke bör sopas bort, helt säkert är den billigaste och bekvämaste och den som icke ger onödiga favörer på något håll.

Det är, herr talman, på grund av vad jag nu yttrat och vad jag i min motion har framburit som jag skall be att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till herr Wohllins m. fl:s reservation.

Herr Hermelin: Herr talman! Det är med en stark känsla av ansvar som jag nu såsom på sätt och vis ensam reservant går att för Eder, herr talman, och för kammaren framlägga ett förslag eller rättare sagt en väg till lösning av årets sockerfråga. Det torde icke vara behöfligt att här nu efter det anförande, som den föregående talaren hade, särskilt framhålla betydelsen av den inhemska sockerproduktionen. Det torde säkerligen för övrigt vara envar väl känt.

Jag vill i detta sammanhang också säga, att ingen må tro, att jag kommer att göra mig skyldig till några överdrifter, utan jag vill försöka att se årets sockerfråga i det allvarliga läge, vari den för närvarande befinner sig.

Först måste jag dock återkalla i minnet de förhållanden, som voro rådande, då riksdagen sistlidne år fattade beslut i sockerfrågan, såsom den då förelåg, ett beslut, som kanske många i dag som i dag är anse vara oklokt. Det gällde då framför allt att säkra landets sockerbehov. Vi hade nämligen under en lång följd av år under kristiden haft ytterst svaga och ogynnsamma skördeförhållanden på betfälten, som kulminerade till ett minimum året förut, 1920. Vi hade tidigare måst tillgripa sockerransonering och även en betydande import. Jag vill minnas, att den gick upp till inemot 80 miljoner kronor. Allt detta gjorde, att när sockersakkunniga upp-satte ett förslag, som sedermera framlades av Kungl. Maj:t, måste man utgå från en riklig areal, och sockersakkunniga satte även ett högt betpris för att få fram den odling, som man önskade. Detta pris blev dock sedermera av riksdagen något nedsatt. Resultatet blev, att vi fingo en överväldigande stor betodling på omkring 48,000 hektar, som med ungefär 18,000 hektar överskred en vanlig normal odling. Följden blev även, att vi till följe av en mycket osedvanligt tidig vår, lång tjänlig växtperiod fingo den allra bästa skörd, som kanske någonsin uppnåtts, om man tar hänsyn till den stora nytill-komna arealen. Ett stort sockeröverskott skulle naturligtvis därigenom uppstå, allt under det att samtidigt priset på den utländska sockermarknaden sjönk främst till följd av deprecierade valutor. Det är detta sockeröverskott och de nuvarande låga priserna på den utländska sockermarknaden, som i år satt sockerproduktionen i det prekära läge, vari den nu befinner sig. Hade nu motsatta förhållan-den inträffat, hade vi fått en låg skörd, hade priserna på den ut-ländska marknaden i stället för att sjunka fortfarande hållit sig vid sin höga nivå och kanske stigit, ja, då hade man sannolikt sagt, att 1921 års beslut var förutseende och klokt. Så olika kan det ställa sig, när man i ekonomiska frågor måste taga dessa på lång sikt. Emel-lertid är det nu intet skäl att tala som man brukar säga om den snö, som föll i fjol, utan det måste vara viktigare att komma till ett beslut om vad som nu är att göra.

I det längsta hade man hoppats, att regeringen såsom tillförene och som tidigare skett skulle hava upptagit denna så viktiga fråga och framkommit till riksdagen med förslag om vilka lämpliga och nödvändiga åtgärder, som skulle vidtagas för att ej blott bibehålla kontinuiteten i sockertillverkningen utan även för att söka avvärja den eljest i särdeles stor omfattning befarade arbetslösheten. Emel-lertid blev så icke förhållandet, utan i stället på sätt som utskottets utlåtande ger vid handen framfördes denna fråga motionsvis till riksdagen på tvenne olika linjer, dels den s. k. glidullen, till vilken herr Olsson i Kullenbergstorp nyss yrkat bifall, och dels den s. k. statsgarantien, den stora fortsatta statsgarantien i den form, som beslöts vid föregående års riksdag.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*
(Forts.)

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

Om man nu ser på utskottets utlåtande, så har utskottets majoritet för sin del även fått klart för sig, att sockerkonsumtionsfrågan för närvarande icke är den som träder i förgrunden just till följd av det stora sockeröverskott, som finnes, på 85,000 ton socker, i det att utskottet säger, att »ett sådant krav på åtgärder för konsumtionens tillfredsställande kan för närvarande icke göras gällande», och då utskottet sätter ifråga, huruvida man med ett beslut i motionernas syfte skulle nå mera än en mycket minskad betodling d. v. s. den betodling, som skulle fylla sockerkonsumtionen, anser utskottet ingen anledning föreligga att företaga några särskilda statsåtgärder. Ja, jag skulle kunna vara med om detta uttalande från det sammansatta utskottet, om jag hade haft samma uppfattning som utskottet senare i sitt utlåtande framhåller, nämligen den uppfattningen att utan vidare statsåtgärder en tillräcklig odling skulle framkomma. Jag har, som torde framgå av min reservation, en alldeles motsatt uppfattning. Jag har sagt, att mig synes, och jag kan säga det i direkt form, att för mig är det otänkbart att utan några statsåtgärder få till stånd en betodling, utan den måste på grund av ekonomiska förhållanden bli rent inställd. Nu säger emellertid utskottet vidare: »Om följaktligen eventuella statsåtgärder icke rimligen kunna inriktas på annat och mera än att främja en betodling av den relativt ringa omfattning, som kan beräknas vara erforderlig för att fylla den nämnda återstoden av nästa konsumtionsårs sockerbehov», så anser utskottet på grund därav att de framställningar, som gjorts av motionärerna, måste bli »i mycket väsentlig grad obeaktade».

Ja, mina herrar, det är detta jag tagit till föremål för granskning i min reservation. Jag har ansett, att här har givetvis nu framträtt ett annat spörsmål, och det är just bibehållandet av sockerbetodlingens kontinuitet och avvärjandet av arbetslösheten. Skulle man nu gå fram på den där s. k. tredjedelsodlingen, som utskottet har beräknat till 15,000 hektar, och som även dessa glidtullreservanter har beräknat till 15,000 hektar, så räcker det högst obetydligt att avvärja denna befarade arbetslöshet. För övrigt är denna siffra på 15,000, som utskottet har utgått ifrån, vågar jag säga, icke en fullt riktig utgångspunkt, ty utskottet har beräknat denna tredjedel efter den nuvarande kristidsodlingen av omkring 48,000 hektar. Det är givet, att skall man tala om konsumtionsbehovet nästa år, måste man räkna med den normala arealen. Sockerkonsumtionen har redan sjunkit och är redan nere i normal siffra, och för en normal sockerkonsumtion fordras endast omkring 30,000 hektar eller något däröver. En tredjedel av detta gör endast, för att ställa sig på den säkra sidan, att intet sockeröverskott skulle uppstå på 10,000 hektar, eller, om man tar något över 30,000 hektar såsom det normala, möjligtvis 12,000 hektar, men man går sannerligen icke upp till några 15,000 hektar. Om man alltså med statsåtgärder — låt vara glidullar — skulle kunna möjliggöra denna konsumtionsodling, så komme man därmed dock icke längre än till denna inskränkta odling, som i så fall endast komme att sysselsätta ett mycket ringa fåtal av landets råsockerfabriker med däromkring liggande betodlingsareal. Jag har

nu med beaktande av detta i min reservation framfört, att jag har ansett det viktigaste vid bedömandet av föreliggande fråga just vara att försöka motverka den överhandtagande arbetslösheten. Och det är icke blott inom sockerindustrien och inom jordbruket, som betodlingen har skapat arbetstillfällen, utan även inom en massa andra företag, såsom järnvägar, kol- och kalkstensindustrier m. m., företag och hantverk, som jag icke här behöver uppräknat. Förutsättningen för att man skall kunna komma fram till att i största möjliga mån avvärja en sådan arbetslöshet, den minimiodling så att säga, som behövs för att i görligaste mån hålla alla fabriker i gång, är minst två tredjedelar av normal odling, eller omkring 20.000 hektar. Det är ju alldeles givet, att vid en sådan odling av endast två tredjedelar av det normala, blir det för bolagen omöjligt att kunna påräkna någon slags vinst vid förädlingen, och det hava de icke heller gjort vid den beräkning, som legat till grund för deras erbjudande till betodlarna enligt det så kallade höstavalet. Om nu därför statskydd i någon mån bör lämnas betodlingen — jag lämnar sockerkonsumtionen alldeles ur räkningen, ty den ringa kvantitet man behöver utöver 85,000 ton eller behovet för ett tredjedels år kan mycket väl fyllas genom import, såsom läget är på den utländska marknaden, och jag frånser därför alldeles sockerkonsumtionsfrågan — jag säger, att om på något sätt statskydd skall lämnas för 1922 års odling, så bör såsom oeftergivligt villkor föreskrivas, att odlingen skall upprätthållas på dessa 20,000 hektar, och att samtliga fabriker i görligaste mån skola hållas i gång. Vi få komma ihåg, att sockerbetsodlingen är vida utsträckt, icke blott till Skåne utan jämväl till Blekinge, Halland och Gottland samt även till Öster- och Västergötland samt delar av Kalmar län och Öland.

Förutsättningen för att få fram denna areal är naturligtvis att komma till ett antagligt betpris. Motionärerna hava pekat på ett betpris av 3 kronor och 50 öre, men efter förda underhandlingar och sedan betodlarna, såsom herr Olsson i Kullenbergstorp även nämnde, på 1913 och 1914 års pris lagt endast de direkt inverkan merkostnaderna för arbetslöner, frakter och konstgödselmedel och alltså icke de allmänna produktionskostnader, som i övrigt trycka jordbrukarna, så har man kunnat stanna vid ett grundpris av högst 3 kronor per 100 kilogram betor. Jag utgår därför i min reservation från, att det högsta pris, som erfordras för att få till stånd denna odling på 20,000 hektar, är 3 kronor per 100 kilogram betor vid höstleverans. Nu hava även glidtullsreservanterna varit fullkomligt övertygade om, att ifall riksdagen bifaller deras reservation, så komma betodlarna även att få dessa 3 kronor i betpris. Så är nämligen deras reservation lagd. Men den har det stora felet med sig, att om den bifalles av riksdagen, så kan den dock endast möjliggöra denna mindre odling av 10,000, högst 12,000 hektar. Deras motion hjälper alltså icke till att lösa arbetslöshetsproblemet.

Nu kan det sägas: hur skall man nå statskydd? Ja, det är nog orätt att säga, att vi skola söka nå det genom fortsatt tillämpning av det statsskydd, som 1921 års riksdag tillerkände socker-

Ang. sockerproduktionens fortsatta stödjanle genom statsutgifter m. m.

(Forts.)

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
utgårdar m. m.*

(Forts.)

produktionen. Vi skola ge det samma innebörd, om ock grunderna för skyddet nu kunna vara annorlunda. Visserligen kan det anses mindre lämpligt att med frångående av ett riksdagens tidigare uttalande nu tillgripa fortsatt importreglering och maximering, men det torde å andra sidan icke böra ifrågasättas att låta den inhemska sockerproduktionen genom ett ödesdigert borttagande av ett under nuvarande förhållanden kanske enda möjliga sätt för statsskydd bli va berövad en rimlig kontinuitet i sin tillvaro över ännu ett kritiskt år, särskilt då det dessutom gäller att söka undvika en eljest uti stor omfattning uppstående arbetslöshet.

Jag har för övrigt i det uttalande, som gjordes av riksdagen 1921, lagt tonvikten på försatsen i detta riksdagens uttalande. Riksdagen sade, att »därest av någon anledning statens medverkan till den inhemska sockerproduktionens stödjande framdeles skulle anses böra ifrågakomma», denna bör beredas i annan form än genom statsgaranti. I detta ligger alltså dock ett indirekt erkännande, att riksdagen ej anser sig böra undandraga sockerproduktionen det stöd, som av förhållanden kunna påkallas. Och jag anser, att det nu föreligger förhållanden, som göra, att riksdagen otvivelaktigt måste, på vilken väg det nu kan anses lämpligt, ge sockerbetsodlingen detta skydd.

Jag har även pekat på, att om man tillgriper vad jag vill kalla en fortsatt statsgaranti, så har man också den möjligheten, att man genom en kombination redan nu och alltså på en längre tid kan börja uttaga dessa merkostnader, som kunna uppstå till följd av att betpriset sättes till 3 kronor, ifall man får den utsträckta betarealen. Man kan möjligen även gå en annan väg, om man låter det höga betpriset en längre tid stå öppet, men jag har för min del icke upptagit detta.

Om nu riksdagen skulle gilla den hänvisning, jag har gjort, så har jag tänkt mig, att uppgörandet av de överenskommelser, som skulle träffas, med full trygghet skulle kunna överlämnas till Kungl. Maj:t, och att denna uppgörelse kunde ske i form av vanligt avtal eller eventuellt på något annat sätt, som av Kungl. Maj:t kan anses lämpligt. Kungl. Maj:t har ju under dessa sista år haft tillgång till särskilda sockersakkunniga, och jag tänker, att om detta med förtroende överlämnas i regeringens hand, så kan även regeringen bringa frågan till en lycklig lösning.

Med anledning av vad jag i min reservation anfört och här delvis relaterat, anser jag därför, att riksdagen med hänvisning till de direktiv samt uti reservationen upptagits bör bifalla den av herr Poppius m. fl. i ämnet väckta motionen II: 90. Det är ju möjligt, att bättre direktiv, än vad jag har föreslagit, kunna komma att föreslås eller kunna föreslås, om man i motsats till utskottet vill komma till ett positivt resultat. Det är nämligen detta frågan gäller: vill jag komma till ett positivt resultat, så att vi få en betodling till stånd, eller vill jag verka i negativ riktning och därigenom icke få någon betodling till stånd? Men jag är dock övertygad om, att den väg, jag här såsom reservant anvisat, är full-

komligt framkomlig. Och jag vill för min personliga del icke påtaga mig ansvaret för att ett mångtal fabriker skulle stängas, att järnvägar och andra företag, som äro beroende av sockerproduktionen här i landet, skulle lida avbräck, och ett antal av låt oss säga trettiotusentals arbetare utestängas från sockerbetsfälten. Jag vill försäkra kammaren, att allt detta kan jag icke ta på mitt ansvar, då jag har den fulla övertygelsen, att ett bifall till utskottets avslagsyrkande skulle ock såsom en naturlig följd medföra alla dessa konsekvenser.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Med anledning av detta ber jag, herr talman, få yrka bifall till den av mig i ämnet avgivna reservationen.

Herr R ö i n g: Herr talman, mina damer och herrar! Det är med samma känsla av ansvar, som jag liksom den siste ärade talaren deltagit i utskottets ingående behandling av de föreliggande motionerna. Och det är med samma känsla av ansvar jag inom utskottet avgivit min röst till förmån för utskottets hemställan som friherre Hermelin har röstat i överensstämmelse med sin reservation.

När man går att fatta ståndpunkt till den föreliggande, ytterst viktiga frågan, så gäller det att som bakgrund mot densamma återföra i minnet de motiv, som hava varit anledning för de föregående regeringarna att inför riksdagen framlägga förslag till olika statsingripanden. Motivet för de olika regeringarna under de sista åren har utslutande varit en strävan att se till, att konsumenternas intressen tillvaratoges på så sätt, att konsumenterna kunde erhålla den behöfliga kvantiteten socker under de krisår, som vi genomlevat. Det var motivet till den proposition, som förelades riksdagen först av den Edénska regeringen, och det var även motivet till den proposition, som av den von Sydowska regeringen framlades vid fjolårets riksdag. Jordbruksministern ansåg då, att förhållandena voro så abnorma, ävenledes på sockermarknaden, att han icke vågade taga på sitt ansvar att icke framlägga ett förslag för riksdagen, i vilket man tillvaratog konsumenternas intressen att under alla förhållanden kunna påräkna erhålla det socker, varav de voro i behov.

Den första fråga, som vi hade att besvara inom utskottet och som Ni, mina damer och herrar, nu har att besvara, är den: föreliggande även i år sådana omständigheter, att riksdagen bör vidtaga någon särskild åtgärd i sockerfrågan för att icke det beklagliga skall hända, att konsumenterna under nästa konsumtionsår icke erhålla tillräckligt stora kvantiteter socker? Vi känna alla till, att fjolårets beslut i sockerfrågan ledde till det resultatet, att odlingen blev högst avsevärt större än beräknat. Den odlade arealen uppgick som den siste ärade talaren framhöll till 48,000 hektar. Och därtill kommer — vilket den siste ärade talaren ävenledes framhöll — att den gynnsamma väderleken förorsakade en rekordskörd, även vad betor beträffar. Följden har blivit den, att vi med säkerhet kunna räkna med att ha på lager vid det nya kon-

*Ang.
sockerproduk-
tionens fortsätta
stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

sumtionsårets början den 1 november i år omkring 85,000 ton raffinadsocker, vilken kvantitet beräknas räcka minst under 8 månader av nästa konsumtionsår. Och skulle depressionen fortsätta, har man anledning antaga, att denna kvantitet räcker ännu längre eller omkring 9 månader. Man har sålunda redan nu på lager en kvantitet socker, som täcker behovet under den största delen av nästa konsumtionsår. Tror någon, att det finnes någon svårighet, att om betodlingen av viss anledning skulle inställas i år att få infördd till landet den kvantitet socker, som behöves utöver dessa 85,000 ton? Nej, ingen tror på svårigheterna av en dylik import. Vi veta, att det icke endast är inom den svenska sockerproduktionen, som en kris pågår, utan krisen pågår även i de länder, där rösocker odlas, liksom även i vissa europeiska länder, i vilka en rätt betydande betodling bedrivs.

Det föreligger sålunda intet skäl att ur de synpunkter, som föregående regeringar och riksdagar sett denna fråga, i fortsättningen lämna sockerindustrien och betodlingen en fortsatt statsgaranti i en eller annan form. Då gäller det att undersöka, huruvida riksdagen — om riksdagen vill frångå att se spörsmålet ur samma synpunkt som förut — vill vara med om en statsgaranti i en eller annan form, t. ex. genom åsättande av en glidull å socker för viss tid, för att skydda andra intressen än konsumenternas, nämligen sockerindustriens, betodlarnas, de enskilda järnvägarnas och arbetarnas intressen inom denna industri och vid denna odling. Man kommer, när man ingående har prövat denna fråga, till samma resultat som friherre Hermelin framhöll i sitt anförande och som han även framfört i sin reservation. Friherre Hermelin började sitt anförande med att framhålla, att han icke skulle göra sig skyldig till några överord, och jag medgiver, att han icke heller gjorde det. Han klarlade i sitt anförande frågan precis som den ligger, och det har han även gjort i sin välskrivna reservation, som jag ber att få komplimentera honom för. Utredningen visar nämligen, att om betodlingen skall begränsas endast till den areal, som är behövlig för att täcka den brist, som beräknas förefinnas under nästa konsumtionsår, så blir betodlingen så obetydlig, att den ur ekonomisk synpunkt för såväl sockerindustrien som för betodlarna, för järnvägarna och för arbetarna blir av ringa betydelse. Vill man taga hänsyn till dessa olika intressen, då måste man, som friherre Hermelin framhöll i sitt anförande, lämna garanti för en vida större odling än som är behövlig för täckandet av den beräknade bristen under nästa konsumtionsår, och följden blir den, mina damer och herrar, att genom ett sådant beslut lämnas en statsgaranti, som icke blott gäller det nya konsumtionsåret från den 1 november 1922 till den siste oktober 1923, utan som ävenledes för staten är bindande under en del av konsumtionsåret 1923—1924. Detta skola vi alla ha fullt klart för oss, innan vi i dag avgiva våra röster. Genom ett bifall till någon av reservationerna uppskjuta vi den tidpunkt, när riksdagen skall fatta beslut, när denna märkvärdiga statsgaranti skall upphöra, den statsgaranti, som många högermän redan

i föl uttalade sitt ogillande av och som en av högerns främste representanter för jordbruket i föl vid debatten i sockerfrågan betecknade som en reminiscens från kristiden. Den talaren yttrade, att statsgaranti innebär ett tvång på alla områden, tvång på sockerbolagen, tvång på den fria prisbildningen och tvång på jordbrukarna med avseende på deras avsättning och konkurrens med utlandet i fråga om socker. Utskottets majoritet har i motsats till reservanternas ansett, att det knappast torde finnas något lämpligare tillfälle att avveckla denna statsgaranti än just nu, när de ekonomiska intressena tillfölje det stora lagret äro relativt små för både industrien och betodlingen och för de enskilda järnvägarna och arbetarna, emedan, om man, som jag förut framhållit, vill begränsa odlingen till nästa konsumtionsårs behov, denna odling blir så liten, produktionen inom industrien så obetydlig, betransporten vid järnvägarna så relativt ringa och arbetslöshetens minskning endast högst obetydlig. Utskottets majoritet har därför ansett, trots vissa betänkliga konsekvenser som ett beslut, i vilken riktning det än må gå, kommer att föra med sig, att tidpunkten nu är inne att besluta statsgarantiens avveckling. Icke minst bör detta vara tillfredsställande, för industrien tillfölje 1921 års riksdagsbeslut, då under en stor del av nästa konsumtionsår industriens produktion kommer att äga rum under statsgaranti, enär statsmakterna iklätt sig de ekonomiska konsekvenserna av hela 1921 års betskörd.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*
(Forts.)

Nu har emellertid en minoritet inom utskottet haft en annan uppfattning och ansett, att riksdagen icke nu bör taga detta steg. Fem av utskottets ledamöter ha förenat sig om en reservation, som i huvudsak går ut på bifall till Herr Olssons i Kullenbergstorp och herr Johan Nilssons i Skottlandshus motioner, dock med den skillnaden, att då dessa motionärer räkna med ett betpris av 3 kronor och 50 öre per deciton betor vid höstleverans, reservanternas räkna med ett betpris av tre kronor. Dessa motionärer hemställa dessutom, att glidtullen skall börja vid ett sockerpris av 71 öre. Reservanternas utgå som sagt från ett betpris av 3 kronor per 100 kilogram, och förorda därför att glidtullen börjar vid ett sockerpris av 66 öre. Denna sänkning av glidtullen med 5 öre motsvarar en sänkning av betpriset med 50 öre per 100 kilogram betor. Herr Boman tyckes utgå från ett betpris av kronor 2,50 per 100 kg. Men han har formulerat sitt yrkande så, att han begränsar glidtullen nedåt i stället för att skära av den uppåt. Jag förutsätter, att ingen kommer att yrka bifall till denna reservation. Jag återkommer därför till herrar Wohlns m. fl. reservation. Enligt min uppfattning kan man redan av den anledningen ej biträda denna reservation, som icke någon notering förefinnes, på vilken man kan bygga en glidtull och varigenom den svenska sockerindustrien och betodlingen få det avsedda skyddet. Beträffande rörsocker finnes det en officiell notering på Newyorkbörsen, på vilken notering man under normala förhållanden torde kunna bygga en glidtull. Men Newyorknoteringen är nu endast avgörande för rörsockerpriset men icke för betsockerpriset, ty priset

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

å betsocker är numera ofta ett helt annat än Newyorknoteringen på rörsocker.

Ett av de europeiska länder, som har ett exportöverskott av betsocker är Tjeckoslovakiet. Från detta land har icke blott exporterats hit, till Sverige, till industrien, som använder socker som råvara i sin produktion, rätt avsevärda kvantiteter socker, utan även till en del andra europeiska länder har en rätt så avsevärd export ägt rum. Finnes det någon möjlighet, frågar jag Eder, mina damer och herrar, att fastställa regler för en glidull på socker från ett land med en valuta, som svänger så oerhört som den Tjeckoslovakiska? En valuta som svängt emellan 4 kronor 2 öre, som jag vill erinra mig, att kursen var den andra november, och 7 kronor 70 öre i slutet av januari, varefter den fallit rätt avsevärt. Det finnes ingen möjlighet att under sådana förhållanden kunna få till stånd regler, varigenom en glidull riktigt kan beräknas, när valutans svänger så, som fallet är med den Tjeckoslovakiska. Följden skulle endast bli den, om herr Wohllins m. fl. reservation bifölles, att firmor, som sysselsatte sig med spekulationer i valutor och i detta fall framför allt i den Tjeckoslovakiska, skulle stoppa vinsterna av spekulatören i glidullen i sina fickor, då däremot sockerindustrien och betodlingen icke skulle få någon nytta av glidullen utan endast skada av, att ett så frestande moment tillkommit genom ett bifall till herr Wohllins m. fl. motion. Aldrig hörde jag under de veckor vi behandlade ärendet i utskottet att någon av de ärade reservanterna förutsatte, att vi möjligen nästa år ha en Hamburgernotering å betsocker. Först vid genomläsandet av reservationen har jag fått kännedom om en dylik uppfattning. Vad som kommer att hända nästa år, vet ingen, men det finnes, mina damer och herrar, ingen som helst anledning förutsätta, att förhållandena i Tyskland nästa år skola bli sådana att vi å Hamburgerbörsen eller å annan tysk börs ha att vänta en notering å betsocker, som är gällande för Europa och på vilken notering en glidull kan byggas. För Tyskland finnes under nuvarande förhållanden icke någon möjlighet att notera ett pris i mark eller i en europeisk valuta vid export. Utan detta land nödgas till följd av kända förhållanden ha ett exportpris för varje europeiskt land i den valuta, som är gällande i köparens hemland. Det finnes under sådana förhållanden ingen som helst anledning förutsätta, att man under nästa år har att vänta en Hamburgernotering på betsocker, som utgör en vederhäftig grund att bygga en glidull på.

Härtill kommer, att herr Wohllins m. fl. reservation är byggd på den uppgiften från sockerindustrien, att om ett betpris kommer att godkännas av 3 kr. 50 öre så behöver sockerindustrien icke något som helst tullskydd, då sockerpriset uppgår till 71 öre och däröver. Herr Wohlin utgår från ett betpris av kronor 3 och kommer därför till siffran 66 öre. Men om riksdagen skall kunna godkänna en sådan beräkning så är det oavvisligen nödvändigt att fullständiga produktionskalkyler föreläggas utskott och riksdag så, att vi kunna granska desamma. Och huru svårt det än är att kunna bedöma riktigheten av dessa produktionskalkyler, skola vi åtminstone själva

vara övertygade om, att dessa kalkyler icke kunna ge industrien möjlighet att göra extra vinster. Med de oavbrutet fallande prisen på olika varor, varav sockerindustrien är i behov och med de sjunkande lönerna är det svårt att göra säkra produktionsberäkningar. På grund härav kan riksdagen lätt genom ett bifall till herrar Wohlins m. fl. reservation bevilja sockerindustrien ett högre tullskydd än det, varav industrien är i oavvisligt behov.

Och till sist innebär ett bifall till herr Wohlins m. fl. reservation icke en garanti för, att vi i dag uppnå ett positivt resultat. Vid utskottsbehandlingen av motionerna funno vi, att avsikten med dessa motioner icke uppnåddes genom ett bifall till desamma, utan att ett alldeles motsatt resultat vinnes än det, som motionärerna tänkt sig. På grund härav ha herr Wohlin m. fl. också inskjutit i sin kläm ett villkor, som ej motionärerna framställt och som möjligen kommer att medföra, att riksdagen genom ett bifall till reservationen icke uppnår det önskade positiva resultatet. Dessa motionärer ha naturligtvis genom sitt förslag till glidtull avsett att få betodlingen utvidgad utöver nästa års behov, men vid granskningen av motionerna fann man i det sammansatta utskottet att man genom ett bifall till motionerna skulle bidra till att få betodlingen rätt avsevärt begränsad, emedan motionerna voro lagda på sådant sätt, att sockerbolagen endast skulle få intresse för en odling så begränsad, att sockerbolagen icke hade någon som helst sockerkvantitet på lager den sista oktober 1923, då glidtullen enligt motionerna skulle upphöra. För att hindra en dylik minskad betodling hava reservanterna framhållit, att de icke vilja tillstyrka någon glidtull annat än under den förutsättning, att de båda sockerbolagen före en viss dag kunna visa, att de uppgjort kontrakt med betodlarna om en odling omfattande sammanlagt minst 15,000 hektar. Detta villkor innebär att en så stor areal jord skall odlas, att en rätt avsevärd kvantitet socker torde komma att finnas osåld den 31 oktober 1923, då glidtullen enligt denna reservation skall upphöra. Man frågar sig då, om dessa reservanter ha kännedom om, att sockerbolagen äro villiga att under sådana förhållanden teckna betkontrakt till 3 kronor för en så pass stor areal, att dessa bolag ikläda sig en ekonomisk risk för den sockerkvantitet, som finnes på lager den sista oktober 1923. Jag tillåter mig använda detta tillfälle framställa den frågan till de ärade reservanterna, om någon av dem eller någon annan av kammarens ledamöter nu kan meddela om bolagen äro villiga att under nyss angivna villkor träffa ett betavtal till 3 kronor? Kan icke svar lämnas på den frågan, är den frågan lika öppen, om riksdagen genom ett bifall till herr Wohlins m. fl. reservation har tagit ett steg, som säkert leder till ett positivt resultat. Jag kan aldrig tänka mig, att kammaren under sådana förhållanden kan biträda den reservation, till vilken herr Olsson i Kullenbergstorp yrkat bifall.

Det är en helt annan reservation, som en annan ledamot av det sammansatta utskottet, friherre Hermelin, yrkat bifall till. Denna reservation innehåller ett förslag, att staten skall ikläda sig samma garanti som i fjol för 1922 års betskörd. Friherre Hermelin utgår

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.

(Forts.)

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
utgårdar m. m.

(Forts.)

ifrån ett betpris av 3 kronor och en areal av 20,000 har. Vill man gå någon av dessa båda vägar som reservanterna föreslagit kan man knappast tveka vilken väg man bör gå om man anser, att ett positivt resultat bör vinnas. Anledningen till att jag icke kunnat ansluta mig till friherre Hermelins ståndpunkt är dels av det skäl, som jag nyss angav, nämligen att jag anser, att, då vi ha 85,000 ton socker på lager den sista oktober i år, vi böra använda denna situation för att få den nuvarande statsgarantien avvecklad, dels ock min uppfattning, att den form av en överenskommelse, som förefinnes mellan staten och de båda sockerbolagen, medför ett statsmonopols alla nackdelar men icke en enda av ett statsmonopols fördelar. Under sådana förhållanden förefinnes det ju för mig tungt vägande skäl, utöver min rent principiella ståndpunkt till frågan, att icke nu biträda denna reservation. Jag har ingen rättighet påstå att icke de båda sockerbolagen försökt tillvarata statens intressen vid produktionen under de sista åren, men bolagen ha inte det minsta intresse att göra besparingar. Utgifterna må bli vilka som helst, det stora bolaget är garanterat en viss utdelning på sitt aktiekapital 135,000,000 kronor och dessutom ett visst belopp för avskrivningar på maskiner och byggnader. Bli det överskott, erhåller staten det samma, blir det underskott får staten täcka den uppkomna bristen. Den frågan framställes i dag som så ofta förut: »Vad blir följden, om riksdagen beslutar i överensstämmelse med det sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets hemställan?» Svaret blir: vi få ingen betodling i år. Sockerindustrien kommer att förklara, att den icke vill driva någon sockerproduktion utöver den kvantitet, som finnes på lager av 1921 års skörd. Ja, vi äro så vana vid dessa deklamationer vid varje riksdag, då sockerfrågan behandlas. Jag skulle kunna läsa upp anförande efter anförande vid fjolårets riksdag av kammarkamrater, vilken följden skulle bli, ifall riksdagen icke då godkände ett betpris av kronor 7,25 per 100 kg. Herr Olsson i Kullenbergstorp var för en stund sedan så säker på, vilken följden skulle bli, om riksdagen i dag kommer att biträda sammansatta utskottets hemställan. Ja, han var lika säker i fjol, vad det skulle betyda, om riksdagen då följde jordbruksutskottets hemställan att sänka betpriset till 6,50 kr. Utskottets hemställan, som ursprungligen i jordbruksutskottet framkommit från herr Öbergs sida, och är denna uppgift riktig, så ha vi konsumenter verkligen orsak att vara honom tacksamma för den insats, som han då gjorde i utskottets arbete, ty det har sedermera visat sig, att riksdagen tryggt och lugnt kunde godkänna den av honom föreslagna sänkningen i betpriset. Ja, riksdagen kunde ha beslutat godkänna ett ändå lägre betpris. Vad påstod herr Olsson i Kullenbergstorp i fjol, att följden skulle bli, om riksdagen beslutade i överensstämmelse med jordbruksutskottets hemställan att sänka betpriset till 6,50 kr? Jo, han slutade sitt anförande med följande ord: jag är själv jordbrukare och har mycket noga reda på, hur frågan i verkligheten ligger till beträffande bondejordbruken åtminstone, och det större jordbruket tror jag har det ännu sämre. Då ställer sig frågan för

oss, vilket område vi skola ge oss in på för att förlora minst i nedgångsperioder. Säger man, att vid kornodling förlusten blir 50 kr. pr tunnland, är det lätt att räkna, hur det ställer sig beträffande sockerbeterna. Förlusten på betodling blir 125 kr. pr tunnland. — Det var under förutsättning, att man godkände ett pris av 6,50 kr.

Ang. sockerproduktionens fortsatta stödjande genom statsåtgärder m. m.

(Forts.)

Hur många betodlare ha i fjol förlorat på sin odling 125 kronor per tunnland? Nej, de ha i stället förtjänat flera gånger det beloppet per hektar. Det är också därför, som utskottet har ansett, att i denna svåra depression, då vi alla få göra stora offer, då alla lida av den svåra ekonomiska kris, som hemsöker vårt land, var och en får bära sin del av bördan. Är det orimligt, om riksdagen begär av betodlarna och av sockerindustrien, att de under denna depressionstid skola göra det offret att ikläda sig vissa ekonomiska risker, vilket dessa näringar under de sista åren icke gjort? Jag anser, att riksdagen med rätta bör kunna hysa den förhoppningen, när riksdagen nu har siffror till sitt förfogande, vilka visa de vinster Sveriges betodlare haft genom det mycket generösa beslut, som fattades av riksdagen under de gångna krigsåren. Vederbörande ha försökt avväga betprisen så väl det varit möjligt, men det är alltid ytterst svårt att göra produktionskalkyler framåt i tiden och dubbelt svårt var det under krigsåren, när man icke på förhand kunde bedöma om man kunde få in till landet Chilesalpeter eller Norgesalpeter, om man nödgades bedriva odlingen med hel eller halv gödsling eller utan dylika gödningsämnen.

Nu har herr Nannesson, till vilken icke minst jordbrukarna ha ett stort förtroende, gjort utdrag från faktiska bokslut vid cirka 120 egendomar, som odlat sockerbeter 1919. Till vilket resultat har agronomen Nannesson kommit, således icke på grund av några beräkningar om produktionskostnader framåt i tiden, utan till följd av de faktiska bokslut, som föreligga? När han krediterat betodlarna skälig ersättning för deras arbete vid betodlingen samt krediterat dem skälig ränta på det i företagen nedlagda kapitalet, har då ingen vinst utöver denna avkastning uppstått å betodlingen under år 1919? Jo, resultatet av herr Nannessons utredning visar, att utöver ersättningen för arbetet och utöver gottgörelsen för ränta å kapitalet ha odlarna haft en inkomst av 736 kronor per har. Jag undrar, hur många odlare i mellersta och norra Sverige ha haft ett sådant ekonomiskt utbyte av sitt arbete? Det är dock att bemärka att 1919 var ett år, som för betodlarna var synnerligen gynnsamt. Resultatet från 1920. då skörden var mindre tillfredsställande, föreligger för dagen blott från ett fåtal jordbruk, och av de kända siffrorna — man kan icke påstå, att de äro signifikativa, emedan de endast äro sammanförda från ett 20-tal gårdar — framgår det, att även med det betpris, som då gällde, betodlarna hade en högst avsevärd vinst utöver skälig ersättning för sitt arbete och ränta på i företaget nedlagt kapital. Och under fjolårets exceptionella förhållanden med den stora skörd, som man kan kalla rekordartad, voro förtjänsterna mycket stora för betodlarna. Jag frågar eder då mina damer och herrar om det är orimligt, att riksdagen kräver av dessa betodlare, att även de under detta krisår skola göra sitt offer och i år nöja sig med ett betpris, som

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

är nog så lågt. Jag vill som min mening uttala, att jag tror, att betodlarna äro villiga göra detta offer och odla betor till ett pris av exempelvis 2,50 kronor. Skulle icke Skånes betodlare känna sig stå i alldeles särskild kontakt med de skånska enskilda järnvägsbolagen, med de skånska arbetarna och därför vilja göra ett ekonomiskt offer? Ha icke dessa skånska betodlare denna känsla av solidaritet med sin provins, hur kunna de då tänka sig, att vi, som bo i andra landsdelar, skola taga de ekonomiska konsekvenserna av ett betpris? Dessa betodlare borde i sanning föregå oss andra med gott exempel.

Man anser även att ingen kan fordra att sockerindustrien skall träffa avtal med betodlarna, vilket avtal innebär en viss ekonomisk risk för sockerbolagen, och herr Olsson i Kullenbergstorp vände sig till mig som näringsidkare med den förfrågan, huruvida jag, om jag vore medlem av sockerbolagets styrelse skulle vara med om att tillstyrka, att bolaget skulle träffa ett betavtal, som innebure vissa ekonomiska risker. Visst skulle jag det vara, herr Olsson! Tror icke herr Olsson i Kullenbergstorp, att varje näringsidkare alltid, och icke minst i dessa dagar, måste påtaga sig vissa risker? Det finnes antagligen ingen näring mer än sockerindustrien och betodlingen, som under de sista åren sluppit ifrån att ikläda sig ekonomiska risker. Men nu få båda dessa näringar som alla andra finna sig i att taga dessa risker. Det är orimligt min uppfattning fullkomligt orimligt att bygga sina produktionskostnader på det exceptionellt låga sockerpris, som nu är gällande, och utgå ifrån att detta låga sockerpris även kommer att gälla sommaren 1923, och att sockerbolagen därför icke kunna träffa ett betavtal på basis av ett annat pris, enär ett annat avtal skulle kunna medföra förlust. Bolaget skulle med ett sådant kontrakt ha alla vinstchanser men knappast några förlustrisker. Det är orimligt att uppställa en dylik fordran. Jag beklagar livligt, att jag under flydda år tillstyrkt ett betpris, som sedermera befunnits vara för högt, och jag medgiver i år liksom i fjol, att jag därvidlag misstagit mig. Men det är ingen skam att erkänna ett dylikt misstag. Då jag likaledes under gångna år varit med om att tillstyrka en statsgaranti för sockerindustrien, kan jag knappast misstänkas för att vara någon så kallad fiende till denna näring.

Jag kan likväl icke annat än beklaga de enorma överdrifter, som alltid framkommit vid behandlingen av sockerfrågan. Jag fick i dag från Skånes handelskammare en cirkulärskrivelse, i vilken det påstås, att ett bifall till utskottets hemställan skulle bli ruinerande för den svenska sockerindustrien. Det är snart 20 år riksdagen har hållit på att ruinera denna näring. Huru stor är den risk sockerindustrien skulle ikläda sig, om den avslöt ett betkontrakt till ett fast pris av 2,50 kronor och det otroliga skulle hända, att sockerpriset om ett och ett fjärdedels år, när sockret av 1922 års betskörd skulle börja konsumeras, vore lika lågt som nu? Jo, med en kontraherad odling av 15,000 har, skulle bolaget ikläda sig risken av en förlust, motsvarande ungefär 3 1/2 % av aktiekapitalet eller ungefär den summa, som bolaget med statens medgivande fått avskrivna å byggnader och maskiner varje år. Är det så orimligt, när landet

befinner sig i ett förtvivlat nödläge, att även detta bolag påtar sig vissa ekonomiska risker liksom alla andra näringar få göra, då den ekonomiska risken begränsas till ett så jämförelsevis ringa belopp i förhållande till aktiekapitalet, som jag nyss angav? Jag är åtminstone icke av den åsikten.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

Hur bolaget kommer att ställa sig, om utskottets hemställan bifalles kan jag icke yttra mig om. Det får väl liksom vi alla handla under ansvar och se till, att en något så när tillfredsställande överenskommelse kommer till stånd mellan bolaget och de svenska betodlarna.

Det är på dessa skäl, som jag, herr talman, förenat mig med utskottsmajoriteten, men innan jag framställer mitt yrkande, vill jag meddela kammarens ledamöter — eftersom jag sett i tidningarna, att det vore önskligt, att ärendet återremitterades till utskottet — att vi ägnat fyra å fem veckors ingående prövning åt denna fråga. Vi ha inom utskottet haft en delegation, i vilken högern fått tillsätta de representanter, som detta parti önskade, liksom också bondeförbundarna. Denna delegation, som bestått av professor Wohlin, herr Hermelin samt herrar Sederholm och Boman, varjämte herr Bårg i Katrineholm varit vänlig deltaga i delegationens arbete, fick tio dagar till sitt förfogande för att undersöka alla de tänkbara linjer, som kunde föra till ett positivt resultat, men delegationens arbete resulterade endast i de två linjer, som finnas upptagna i reservationerna. Vad tjänar under sådana förhållanden en återremiss till, såvida icke från statsrådsbanken det förlösande ordet kommer med ett förslag på en helt ny linje? En återremiss innebär endast ett uppskov av frågans avgörande till skada för betodlarna, och utskottet kan icke annat än återkomma med en anhållan, att riksdagen måtte fatta beslut i frågan.

Jag ser, att herr Poppius begärt ordet efter mig — han är suppleant i det sammansatta utskottet — och jag hoppas, att han skall medge, att utskottet ägnat denna fråga en ingående prövning och undersökt alla tänkbara utvägar för att pröva, om det finns någon väg, som kunde leda till ett positivt resultat, varigenom alla berättigade intressen tillgodosågos.

Med dessa ord ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Poppius: Herr talman! Jag skall genast besvara den lilla hänvändelse, som herr Röing gjorde till mig. Han undrade, om jag icke kunde erkänna, att vi inom utskottet behandlat denna fråga så grundligt, att man icke nu behöfde gå med på en återremiss. Jag vill då genast säga, att när jag hört herr Röings anförande, förefaller det mig i alla fall, som om en återremiss skulle kunna ha goda verkningar i flera avseenden, då jag av en del uppgifter, som han lämnade, fann att möjligen en litet noggrannare prövning av ärendet skulle behövas från utskottets sida. Det har granskats mycket noggrant, men frågan är så viktig, att jag tror, att den bör övervägas ännu mera, även om man icke har förhoppning om att herr Röing skall ändra ståndpunkt.

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

Såväl herr Olsson i Kullenbergstorp som friherre Hermelin ha framlagt de synpunkter, som kunna läggas på frågan från jordbrukarhåll. Jag vill därför icke vidare ingå härpå, utan skall i stället till en början ägna utskottets utlåtande ett par ord. Det har varit genomgående vid denna frågas behandling — såsom man kan läsa i den historik, vilken finnes införd i sammansatta utskottets utlåtande — att man skulle skydda konsumenternas intressen. Redan första gången frågan var före, stod det i den proposition, som framlämnades vid 1919 års riksdag, att man borde vidtaga åtgärder för att det inhemska behovet av socker skulle säkerställas, och samma tanke går igen i 1920 års förslag, där det heter, att man på grund av den allmänna otryggheten bör se till, att konsumenternas intressen tillvaratagas, så att man kan få tillräckligt med socker. I 1921 års proposition framhålles, att det visserligen är sant, att möjligheter finnas för införskaffande till riket av utländskt socker, om så skulle erfordras, liksom att det importerade sockret är billigare än det svenska, men att förhållandena på den utländska sockermarknaden ingalunda äro så stabiliserade, att man med säkerhet kan bedöma situationen på denna marknad. Vidare heter det, att det icke är uteslutet, att förhållandena inom den inhemska sockerbetsodlingen och sockerproduktionen kunna medföra svåra följder med hänsyn till sockertillgången. Jag skulle alltså vilja säga, att man under flera år lagt på denna fråga en synpunkt, som ju är alldeles riktig, men nu finns icke detta förhållande längre, som man härvid stött sig på. Nu har man socker i landet, och det räcker för lång tid framåt, och då har man icke längre intresse för den frågan. Det står, att det är blott ett konsumentintresse, som man vill tillvarataga. Jag tycker, att det är en krass synpunkt på denna sak, när sockerbetsodlarna under krisåren icke kunnat, tvärtemot vad herr Röing påstått, utnyttja situationen på sockermarknaden, utan varit utom räkningen. Man har gått ut ifrån produktionskostnaderna och beräknat, att odlarna, vilket är alldeles riktigt, skulle få någon förtjänst på denna näringsgren, men nu bryr man sig icke om detta längre. Man resonerar som så, att mohren har gjort sin plikt, mohren kan gå. Man tycker, att det är enklast att slippa denna fråga, eftersom förhållandena äro sådana, att man har socker för ett helt år framåt. Jag tycker, att det är litet grand, jag skulle vilja säga hänsynslöst att så behandla jordbrukarna och sockerbolaget, som verkligen under krigsåren gjort sin skyldighet och säkerligen varit till mycket stort gagn under de svåra år vi genomlevat.

En av de synpunkter, som herr Röing här nyss framförde för att man nu skulle kunna gå på avslag utan större risk, var precis vad som står i utskottets utlåtande i sista stycket, nämligen att utskottet hoppas, att en uppgörelse skall komma till stånd med sockerbolaget. Detta är utgångspunkten. Tro icke herr Röing och de andra, som gå på avslag, att det i alla fall blir intresse för sockerbetsodlingen? Jag har den känslan, att de tro det, därför att de säga, att man aldrig bör fästa sig vid vad betodlarna säga. Herr Röing erinrade, att betodlarna förra året talade om, att om de icke

finge ett pris av 7,50 kr., så bleve det icke någon sockerbetsodling, åtminstone icke någon utsträckt sådan. Ja, detta är sant med modifikation. Jag kommer ihåg, vad jag själv yttrade i föregående års debatt, och det var, att om vi icke finge 7,50 kr., vilket pris var angivet i den kungl. propositionen, utan endast 6,50 kr., så komme denna minskning av betpriset att tagas från arbetarna. Vi utgingo nämligen från att produktionskostnaderna voro riktiga, och herr Röing har ju också glädjande nog givit ganska stort erkännande åt Nannesons beräkningar, när han framdrog dennes kalkyler från 1919 års sockerodling, som skulle vara typiska för de inkomster betodlarna fått. Vi kunde emellertid icke se in i framtiden, vi kunde icke veta, att vår herre var så blid, att vi skulle få en så utmärkt sockerbetsodling. Där har vi kärnpunkten. Om vi fått en skörd på 11 eller 13,000 kg. per tunnland under medelskörd, hade förhållandena varit helt annorlunda, och då kan det hända, att vi hade talat ett sanningens ord. Och hade det blivit missväxt, då skulle herrarna sagt, och jag är säker, att herr Röing också gjort det, att det var ett fasligt tråkigt beslut, som fattades förra året, då det icke gav ett pris av mer än 7,50 kr. Så ser jag hela denna fråga.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Nu gäller det att undersöka, huruvida det kan bli någon betodling i år, om vi gå med på utskottets förslag. Efter vad som förut blivit sagt om oss betodlare vågar jag icke försäkra, att, om riksdagen följer utskottets förslag, så blir det icke någon betodling i år, jag vågar icke göra detta, därför att jag vet ingenting härom. Men jag har den uppfattningen, eftersom jag känner ställningen, att man icke är vidare hågad för att odla sockerbetor under det pris, som här blivit angivet i friherre Hermelins reservation. Nu har herr Röing sagt, att man kan ha rättighet att begära ett offer av betodlarna och svenska sockerfabriksbolaget. Ja, men hur skola vi kunna sträcka oss längre än vi redan gjort, när vi under hand medgivit, att vi tro oss kunna förmå betodlarna att gå med på ett pris av 3 kr. Då har man i Nannesons uppgjorda beräkningar strukit den ränta på våra pengar, som vi tyckte, att vi hade rätt att uppbära. Och i det anbud, som sockerbolaget inlämnat, kan jag icke se, efter de upplysningar jag inhämtat, att bolaget kan sträcka sig längre än det gjort, om man utgår från ett betpris av 2,20 kr. vid ett sockerpris av 44 öre svensk hamn. Enligt det anbud från november månad, som herrarna väl känna till, varför jag icke behöver läsa upp det, skulle betodlarna av sockerbolaget få ett pris av 1,50 kr. per 100 kg. sockerbetor. Sådan är dagens notering. Sockerpriset har varit betydligt lägre under den gångna tiden. I januari månad var det så lågt, att man för betor skulle få ett pris av 1 kr. per 100 kg. och längre fram, när man tänker på de ekonomiska förhållanden, som råda, och då man har att göra med länder med sådan valuta som Tjeckoslovakiet, skulle betpriset bli 24 öre, om sockerpriset sänktes med ytterligare 10 öre.

Låt oss göra ett litet tankeexperiment — det gör man ju ibland i denna kammare. Antag, att vi få ett sockerpris av 14 öre per kg.; med tullen skulle det göra 24 öre! Om ett sådant prisfall inträffade

Ang. sockerproduktionens fortsatta stödjande genom stats-åtgärder m. m. — jag vet ingenting därom, huruvida detta är möjligt, jag känner inte till prisförhållandena på marknaden — skulle vi lämna betorna gratis till sockerfabriken och så betala 80 öre dessutom på 100 kg. betor. Nog vet jag, att man säger man kan lura bönder, men mina damer och herrar, på *den* kroken bita inte bönderna denna gång!

(Forts.)

Herr Röing nämnde, att om det blir avslag i dag vi kunna vänta oss ett nytt förslag i ämnet från Svenska sockerfabriksaktiebolaget, så att i alla fall utsikter för en uppgörelse finnas. Jag skulle då vilja fråga herr Röing: vad är det som talar för att sockerpriset skall stiga? Jag har ej någonstades hört, att man med bestämdhet tror på en höjning av sockerpriset. Jag vill tvärtom erinra om *dels* hur det är ställt i avseende å det tjeckoslovakiska sockerpriset, *dels* om det förhållandet, att man i Tyskland beslutat införa en tull av 20 guldmärk per 100 kg. socker — det är inte vanliga mark detta, mina herrar, utan mark å 83 öre — en tull, som otvivelaktigt kommer att medföra en högst väsentlig ökning av sockerbetsodlingen i landet; vilka exportmöjligheter Tyskland under sådan omständigheter kan komma att få, vet man ju icke. Det gör en verkligen, om jag så får säga, gott i hjärteroten att se ett land, som förstär att i sådana tider som vi nu genomleva skydda sina producenter och skydda dem så, att man därigenom tänker få hela näringslivet på fötter igen. Detta är alldeles motsatsen till vad man gör i detta land; här har man en annan uppfattning om hur ett näringsliv bör skyddas.

När det gäller att taga ställning till denna fråga huruvida man kommer att få betodling till stånd eller ej, så får jag förklara mig vara av den bestämda uppfattningen, att blir det i dag ett avslag på det begärda skyddet i *varje* form, kommer man att bli nödsakad lägga ned betodlingen. Då herr Röing yttrade, att det är orimligt att skydda denna industrigren bara för att erhålla socker under en tid av fem eller sex månader, erinrade jag mig vad herr Röing under föregående års debatt i frågan anförde därom, att det vore av stor betydelse för vår handelsbalans att skydda den inhemska sockerproduktionen. Vad gäller det hela nu, om vi utgå ifrån att vi böra tillvarataga vårt sockerbehov endast under fem månader? Jo, det betyder på grundval av nuvarande sockerpris en summa av 16 miljoner kronor. Detta är ju icke en så stor siffra, om man gör en jämförelse med den export-siffra, som vi hade för några år sedan: 80 miljoner kronor, men jag tycker, att summan i och för sig är tillräckligt stor för att något bör göras.

Det förefaller mig också, att herr Röing något missuppfattat innebörden i friherre Hermelins reservation. Där avses nämligen *dels* en bestämd areal, *dels* en bestämd regleringstid. Det vore väl icke någon större olycka, om vi skulle få ett överskott av socker för låt oss säga ett halvt år framåt. En betydligt större olycka vore enligt min mening, om vi skulle behöva vidtaga sådana åtgärder, som utskotts-majoriteteten vill, nämligen ett nedläggande av betodlingen i stora delar av landet — ja, jag vet visserligen inte, om man vill, att detta skall göras, men jag är rädd, att följderna av ett avslag i varje fall skola gå i denna riktning.

Här gäller det att taga ställning till vilken väg man bör gå. Jag har nu tyvärr fått den uppfattningen, att man inte kan komma någonstades trots alla sakliga argument — jag har nämligen under hela diskussionen märkt, att man redan på förhand bestämt sig, att under alla förhållanden följa vissa principer. Det förefaller, som om det inte minst vore starka krafter inom vår regering, som ställt sig på denna ståndpunkt. Jag skulle, om någon av dessa krafter vore närvarande, vilja uttala den åsikten, att det vore på tiden att kasta om en smula: att låta praktiken ange principerna och icke tvärtom. I så fall skulle man på ett lyckligare vis kunna lösa våra näringsfrågor. Om man däremot går den vägen att bara hålla på principerna och inte taga hänsyn till de praktiska förhållandena, tror jag vi kunna komma in i ett dödsvatten — detta dröjer kanske inte så länge.

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.

(Forts.)

Nu har redan bevillningsutskottets ärade ordförade, herr Röing, kritiserat glidtullslinjen, och jag får för min del säga, att det är mycket som jag kan förstå av denna kritik. Jag tror visserligen icke, att det vore omöjligt att beräkna importpriset på socker, om man har god vilja, men då jag i varje fall blev litet tagen av de synpunkter, herr Röing framförde härvidlag, har jag fått den uppfattningen, att det är bäst att följa friherre Hermelins reservation, som är enkel och lättfattlig och som otvivelaktigt skulle medföra ett gott resultat.

Innan jag slutar skulle jag vilja ge om icke ett råd så dock en varning. Jag skulle vilja varna er, mina damer och herrar — och inte minst damerna, som inte varit med om behandlingen av denna fråga tidigare — och jag skulle vilja säga: Gå icke den vägen som utskottsmajoriteten valt! Det är den breda vägen, och ni vet, vart den bär! Följ i stället mig och vandra den smala vägen: det är den väg, som i detta fall leder till ett gott ekonomiskt tillstånd i stora delar av vår stat. Visa för en gångs skull, inte att ni äro »män» — åtminstone inte män med den uppfattning, som utskottsmajoritetens företräder — utan kvinnor med sunt förnuft! Detta är en vädjan, som jag förresten vill ställa till en stor del av denna kammars ledamöter, ehuru jag tror den är fåfång.

Jag skulle till sist, herr talman, vilja ge ett uttryck för min uppfattning, att ett beslut enligt utskottet kommer att leda till ett nedläggande av sockerindustrien och ett upptagande av arbetslöshetsproblemet på detta område med alla de frågor, som härmed hänga samman och som herrarna känna till; denna sida av saken har ju föranlett en massa skrivelser från en hel del korporationer, som ha intresse av frågan. Om ett avslag nu följer, kommer säkerligen herr socialministern — sedan en sommar gått och vår industri legat nere — att få mottaga nya besök av arbetslösa betodlare. Det skall säkerligen bli en ständig rörelse och ett ständigt missnöje med anledning av det beslut, som i dag fattas, och jag, tror, att de som äro ansvariga för detsamma, en gång komma att med Fredrik den store utropa: »Donnerwetter, haben wir das alles gethan?»

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av friherre Hermelin avgivna reservationen.

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

Herr Herou: Herr talman, mina damer och herrar! Herr Poppius har ju nyss vädjat till damernas gunst. Han räknade väl med, efter den mörka skildring han förut gjort, då han ansåg det vara hopplöst att tala till kammaren, att han åtminstone skulle ernå, att de få kvinnorösterna ginge på hans sida.

Om jag nu blandar min stämma i kören från de många socker-intressenterna i denna kammare, så må det förlåtas mig, även om jag vet, att man inte gärna vill, att bolsjevikerna skola sprida sina »fördärvbringande läror».

Herr Olsson i Kullenbergstorp har i motiveringen till sin motion visat oss, att medan Svenska sockerfabriksaktiebolagets utförsäljningspris å raffinad för närvarande utgör 1 kr. 25 öre pr kg., kan importpriset å utländsk raffinad, fritt svensk importhamn samt exklusive tull och skatt, beräknas till 32 öre pr kg. Det är egendomligt att påvisa detta, i ty jag förmenar, att det är tämligen lönlöst av honom att sedan försöka skrämja oss till underkastelse. En annan sak, som också förvånar mig, är, att herr Olsson i Kullenbergstorp icke kunnat finna på andra åtgöranden för att komma ur det nödläge, som han skildrar, än att föreslå en glidull och det samma år, som hans partivän Johansson i Kälkebo har i en interpellation, som är mycket väl motiverad, visat, att glidullarna vad beträffar spannmålsodlingen icke medfört någon som helst nytta för jordbrukarna, utan det var kvarntrusten, som tog hela kakan.

Jag förstår så innerligt väl, att herr Olsson i Kullenbergstorp i år skulle klaga på förhållandena för det skånska jordbruket, då han i fjol under samma sorts debatt sade: Jag skall icke tveka att uttala, att som det ligger för oss jordbrukare nu i Skåne, så vet jag sannerligen ingen enda produktionsgren, som vi ha någon utsikt att förtjäna ett enda öre på. Ja, när det var så illa i fjol i Skåne, hur skall det då vara i år? Jag vill uttala min tillfredsställelse över att denna klagan från herr Olssons sida nu icke vart värre, än den blev. Denna klagan är för övrigt icke ny. Tiderna växla: vi ha magra och feta år, men denna klagan, som gjorts i denna kammare, har varit lika tiderna igenom.

Det sockerskoj, som haft sina varma förespråkare i tidningspressen de senaste dagarna och i dag har sina talesmän i denna kammare, är icke någon ny företeelse det heller. I trustlagsstiftningskommitténs betänkande finnes en historik, som är rätt så intressant och berör sockertrustens utveckling. Det framgår av denna, att sockerproducenterna åren 1893—1894 gjorde vissa ansträngningar för att förhindra en befarad överproduktion; ett försök med kartell för att sänka betpriserna gav till resultat, att betarealen minskades. När man omsider 1907 blev färdig med trustformen och Svenska sockerfabriksaktiebolaget började sin verksamhet med ett kapital på 135 miljoner kronor, varav dock endast 40 miljoner voro inbetalda, hade detta bolag sedan under en lång följd av år en utdelning av 5—6 % på aktiekapitalet. Detta innebär ju, att på det inbetalda kapitalet har utdelats omkring 21 %.

Följa vi utvecklingen vidare till de sista årens statsgaranti, så kan man ha rätt att säga, att det här i samhället har uppträtt tre stycken rövare: betodlarna, sockertrusten och statsmakterna, som alla plundrat den svenska allmänheten. När man besinnar, hur mycket dyrare svenska folket under en lång tidsperiod fått betala sitt socker än t. ex. Danmarks konsumenter, och när man erfar, att sockret i Danmark kostar 70 öre per kg. och i Finland kan köpas för 60 à 80 öre, under det våra fattiga svältande måste betala 1,60 pr kg., och när man därefter ser på de krav, som, förlåt! två av rövorna ännu anse sig böra framställa, då vill man fråga från konsumenternas håll: huru mycket äro vi skyldiga? Hur stor skatt skola Sveriges konsumenter betala till betodlarna och sockertrusten? Så vitt jag kan förstå, inte ett enda öre; utan vi ha tydligen att fordra — hur många miljoner kan jag icke på rak arm säga.

I den moderna plundringen finnes det ingenting försonande; förr i världen var det åtminstone en smula flykt över rövarhövdningarna. Det fanns då sådana, som tog av dem, som hade för mycket, och gav åt de fattiga, och det låg ju åtminstone en förmildrande omständighet i det förhållandet, om man t. ex. tänker på ordet som borde heta: »Den som mycket varder givet, honom skall också mycket varda fråntaget, och den som mycket varder fråntaget, honom skall också mycket varda givet». Våra dagars stortjuvar däremot plocka de fattiga in på bara benen och ge åt de rika; sedan vågar man ändå komma och kalla det för ett stats- eller rikssintresse. Det är ju kanske under sådana förhållanden fullt befogat att, som herr Lindhagen, yrka på kristendomens införande i det här landet.

Man vill göra frågan om skydd åt sockerproduktionen till en riksviktig jordbruksangelägenhet.

Friherre Hermelin, som reserverat sig för det av herr Poppius väckta förslaget om fortsatt statsgaranti, har anfört, att under normala år omfattar betodlingen 30,000 hektar. Detta är cirka $\frac{9}{10}$ % av hela landets åkerareal och en areal, som i övrigt omfattar landets bästa och fetaste jord. Här vill man ha skydd! Hur verkar detta? Jo, så att Norrlands jordbrukare och småbrukare i Kronobergs, Värmlands m. fl. län, som ha de allra sämsta bitarna i vårt land och som med svett och möda gno på tegarna, få ingen motsvarande hjälp av samhället. De ha litat till egen kraft och egen insats, de ha icke jämrat sig och gnällt i tid och otid — ja, d. v. s. sedan vi fingo några bondeförbundsavdelningar i Norrland ha de börjat litet där också, men det är icke så farligt där som i södra Sverige. De stora jordägarna i Sydsverige ha långliga tider gnällt på statens hjälp och jämrat sig lika illa som adelsmännen under Karl IX. Dessa fingo ju svar såsom de ropat, och jag antager, att också våra sockerpatroner skola få svar en dag av Sveriges konsumenter, och det är tydligt, att vi en gång skola komma dithän, att vi kunna ta bort all skatt på socker. Jag tror mig med fog kunna säga, efter vad som redan sagts från sockerintressenternas och betodlarnas håll och kanske även härefter kommer att sägas, att det finnes mera av social anda bland dessa fattiga jordbrukare

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

i Norrland, i Värmland och å Kronobergs magra grushedar, än det finnes hos godsägarna och jordbrukarna på de *bättre* åkertegarna i vårt land. Jag fick häromdagen ett brev från en jordbrukare i min hemtrakt, och han skriver bland annat: »vi ha inga vinterförtjänster i år; för mjölken få vi 14 öre kilot; det är svårt att klara utgifterna, men nog går det för oss, det är värre för alla arbetare, som inte haft arbete på ett års tid». I den tankegången, mina damer och herrar, finnes det plats för insikten om att hjälp bör givas de sämst ställda i samhället: Det är annat än att, som man gör här, komma och begära skatt av dessa till förmån för de bättre ställda.

Vilka argument ha nu sockerskyddsvännerna? Jag behöver icke efter det briljanta anförande, som här förut hållits i det fallet av herr Röing, så vidlyftigt ge mig in på den saken, men jag vill upptaga några argument, som anförts. Man säger bl. a., att det icke går an att lägga om jordbruksdriften och att det icke är lätt att finna andra lönande växtslag att odla. Ja, om man tänker på herr Olssons i Kullenbergstorp uttalande från i fjol, som jag har citerat, då förstår man, att från deras sätt att se saken kan det se ut på detta vis, men jag får säga, att är detta riktigt, då få vi väl i alla fall säga farväl åt den vackra tanke, som finnes i några motioner vid årets riksdag, att statsmakterna böra odla jord och skapa nya hem. Vad skulle dessa brukare odla, om det icke går an att använda jorden i det feta Skåne och på Gottland?

Det har också anförts i tidningspressen och understundom i debatterna här, att genom betodlingen kommer jorden i så oerhört god och hög kultur, att därför är denna odling värd all uppmantran. Ja, så blir ju förhållandet också i andra delar av Sverige, där man inte kan odla betor; där blir samma förhållande genom rotfruktsodlingen, men aldrig ha dessa jordbrukare begärt någon hjälp för att odla t. ex. rovor. Sockertrusten vill ej betala betodlarna tillräckligt, utan statsmakterna skola lämna garantier, och sker ej det, hota betodlarna med fullständig nedläggning.

Jag vill för min del säga, att riksdagen ej bör böja sig inför det hotet. Vilja vederbörande ta risken, så är ställningen i alla fall sådan nu, att samhället och konsumenterna kunna ta den. Direktören i Svenska sockerfabriksaktiebolaget har till tidningen Aftonbladet uttalat, att *hur nära* än bolaget *går sig självt*, är det ingen, som tror, att det gjort sitt yttersta. Det kan finnas skäl för den misstanken och den misstron, när man i trustlagskommitténs betänkande erfar, att bolaget 1910—1911 hade 95 styrelseledamöter i olika styrelser och 20 direktörer (inte fabriksledare), vilka då uppburit i arvode 516,000 kronor. Och ännu 1921 utbetalades i styrelsearvoden 301,608 kronor. För arvoden till två verkställande direktörer utbetalades 120,000 kronor och till nio fabriksdirektörer 300,000 kronor; i arvoden till kvarvarande ledamöter av lokalstyrelsen utbetalades 21,000 kronor, summa summarum 744,130 kronor.

Man vill ju även motivera statsmakternas fortsatta medverkan i sockerskojet med ett hastigt påkommet intresse för arbetarna; men

det är alltid misstänkt, när något sådant kommer från det hållet. Det är alltid intressant och nöjsamt i alla fall att göra en liten jämförelse. Sockerbolaget vill, enligt uppgift, nedsätta timlönen för grovarbetarna vid sockerfabrikerna på landsbygden från 1 krona 35 öre till 75 öre. Dela vi å andra sidan summan av 120,000 kronor på de två direktörerna, så får ju en sådan man 60,000 kronor under ett år. Antaga vi vidare, att herr direktören arbetar 8 timmar under 250 dagar vid fabriken — jag hoppas herrar direktörer icke känna sig missnöjda med att jag ens i ett exempel anser, att de arbeta så lång tid — så erhåller denna direktör 30 kronor per timme, arbetaren bjudes 75 öre. Jag vill inför de siffrorna fråga eder, »valda ombud för Sveriges folk», om det synes er, att man bör lägga eventuell risk av förlust på sockerproduktionen på dem, som ha 75 öre i timman? Då skola vi ha tullar och höga sockerpris. Men vilja vi, att de, som ha 30 kronor i timmen, skola betala mer i den risken, än de, som ha några öre, då får man fundera ut andra utvägar. Riktigast är, anser jag, att de, som alltför mycket omhuldats, få ta den risk, som kan komma. I alla händelser anser jag det vara höjden av orättvisa att vråka risken över på fattiga konsumenter och på av nödhjälpslöner existerande arbetare.

Det är mot detta, som jag vill protestera, och som saken nu ligger, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen *H a m i l t o n*: Herr talman! Under de senaste årtiondena har näringslivet i vissa delar av Skåne, huvudsakligen Malmöhus län, liksom på Gottland och delvis i Östergötland utvecklats sig i sockerindustriens tecken. Den ena sockerfabriken har uppstått efter den andra. Man har anlagt järnvägar nära nog uteslutande för att tillföra fabrikerna råvaror, betor, kalksten m. m. Jordbruket har omlagts till betodling, och arbetare inom sockerdistrikten och på angränsande orter ha beräknat säkra årsinkomster, uppkomna genom betskötsel.

Det är tydligt, att inom dylika distrikt en sådan industrigrens nedläggande skall kännas synnerligen hårt. Järnvägarna få i betydlig mån inskränka, om icke nedlägga, sin trafik och huvudintressenterna uti desamma, som äro några av Skånes städer, få, förmodar jag, på skattevägen täcka de brister, som kunna uppstå. Jordbrukarna måste lägga om sin drift och komma antagligen att slå sig på att producera animaliska livsmedel — även om omläggningen kostar åtskilligt. Exporten av fläsk till England är ju numera öppen, och sannolikt följer smöret efter. Men om också jordbrukaren kan förändra sin drift på detta sätt, måste han, när arbetarna komma och begära de förtjänster de haft föregående år svara: jag kan icke tillgodose edra krav. På de förra betfälten finnes icke något arbete för eder. För mig ställer sig frågan sålunda: När arbetslösheten är så stor i vårt land, och när arbetarna å andra sidan kunna genom produktivt arbete förskaffa sig uppehälle: är det då klokt att föda dem genom statsanslag, är det då klokt att hänvisa dem

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

till arbetslöshetsunderstöd eller nödhjulsarbeten? Och på den frågan måste jag ovillkorligen svara nej. Krisen är tyvärr i varje fall oundviklig inom sockerbruksdistrikten, ty produktionen av socker var så stor förlidet år, att de ineliggande lagren räcka långt fram på nästa år. Man räknar därför med att allenast en tredjedel av nästa års sockerbehov kommer att behöva tillverkas och att betodlingen får nedbringas till att omfatta endast en tredjedel av det nu odlade området eller 15,000 hektar.

Här uppställer sig då en annan fråga: är det av vikt för att lindra krisens verkningar, att betodlingen upprätthålles åtminstone på dessa områden, eller skola vi låta täcka behovet genom import, och på vad villkor kunna vi åstadkomma odling på dessa 15,000 hektar? Det är tydligt, att odlingen måste ske på de allra billigaste villkor: att fabrikerne icke få lov att taga någon förtjänst och att betodlarna måste söka nedbringa sina självkostnader. Jag antar, att det i så fall huvudsakligen blir de mindre betodlarna, de som nedlägga sitt eget och sin familjs arbete på sina betfält, som komma att upprätthålla odlingen, ty de kunna naturligtvis göra det billigare, än de odlare, som använda lejd arbetskraft. Det är också möjligt, att arbetslösheten icke därigenom kan i väsentlig mån avhjälpas, men om dessa småbrukarefamiljer ha det någorlunda bra, kunna de fortsätta att, liksom nu, lämna gästfrihet åt arbetslösa släktingar i sina hem.

Såvitt jag kan förstå, äro de vägar, som angivits av reservanterna, icke lämpliga. Ett förslag, grundat på glidtullsystemet, skulle vila på sockerpris, som vi icke känna till, och valutaförhållandena äro sådana, att man icke kan stödja sig på några utländska noter. Jag tror icke heller, att man kan komma fram på den väg, som herr Hermelin angivit och som riksdagen förlidet år tagit avstånd ifrån.

Utskottet framhåller i sitt utlåtande, att man bör söka åstadkomma en överenskommelse på rimliga villkor mellan sockerbruken och betodlarna. Villkoren skulle givetvis vara, att man skulle söka hålla sockerpriset nere, ty jag ger den siste ärade talaren rätt i att det är orimligt högt i närvarande stund. Men vi måste också komma ihåg, att staten beskattar denna nödvändighetsvara — jag har aldrig förstätt varför.

Vi stå vacklande och famlande i dag, därför att vi icke veta, vilken väg vi skola gå. Vi skulle önska att bibehålla den för konsumtionen behöfliga betodlingen utan att ändå få för högt sockerpris. I stora frågor brukar regeringen taga initiativet, och regeringen har tagit initiativet i sockerfrågan ända ifrån Erik Gustaf Boströms tid, då denne som statsminister visserligen icke tog något officiellt initiativ men likväl genom sin påverkan åstadkom en försoning i striden mellan betodlarna och sockerfabrikanterna. Jag skulle vilja rikta en vädjan till regeringen att även i detta fall taga initiativet, och jag skulle vilja framställa en fråga till regeringen — i synnerhet som vi i dag ha förmånen att se herr jordbruksministern här —: Har regeringen tänkt på att verkställa nå-

gon utredning och sedermera framlägga något förslag för att åstadkomma en överenskommelse mellan betodlarna och sockerfabrikerna, och har regeringen gjort klart för sig, om den därvidlag behöver riksdagens stöd för att åstadkomma en bärande lösning?

Vore jag viss på att regeringen har saken under prövning, skulle jag yrka återremiss till utskottet, för att förevarande ärende skulle få ligga där, till dess regeringens förslag framkommer, och sedan behandlas i sammanhang med detta. Det är visserligen sant, att frågan hastar, eftersom våren står för dörren och jordbrukarna måste bereda sig på odlingen, men då jag, som jag nyss nämnde, antar, att det blir huvudsakligen småbrukarna, som få taga hand om denna tredjedel av odlingen, är ju möjligt, att de kunna hastigare än andra verkställa de förberedande åtgärderna.

Vore jag viss på att vi hade något att vänta från regeringen, skulle jag, som jag nyss nämnde, yrka återremiss, men jag skall icke framställa yrkande därom, förrän jag — som jag hoppas — får höra regeringens ställning till frågan.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina damer och herrar! Sällan har väl frågan om vitbetsodlingen befunnit sig i ett mera prekärt läge än innevarande år. Det stora sockerlager, som kvarligger som överskott från förra årets odling, har tydligen legat som en död hand över förhandlingarna i sockerfrågan. Konsumenterna ha helt naturligt kunnat repliera på denna stora sockerreserv och säga, att det icke spelar så stor roll, om det blir någon odling år 1922 eller ej, eftersom vi ha behovet säkerställt, och betodlarna kunna ju med skäl resonera så, att det inte heller för dem spelar så stor roll, som förr, all den stund de inte få odla mer än en fjärdedel av sin normala areal.

Vidare får man ju räkna med de psykologiska faktorerna. Det är ju helt naturligt, att folk i en kristid, sådan som den nuvarande, i allmänhet gå och äro förbittrade över de höga sockerprisen och önska, att sockret måtte bli fritt snarast möjligt och att man måtte få fri import, så att man kan få billigt socker. Det var förmodligen denna ovilja, som tog sig uttryck i herr Herous anförande, då han talade om de tre rövarena: staten, betodlarna och sockerbolaget. Vad nu dessa tre rövare beträffar, ber jag ändå herr Herou komma ihåg, att det under den gångna kristiden alls icke var ovanligt, att man fick höra folk säga: det är ju förvånansvärt, vad sockret är billigt i jämförelse med annat; vi skulle mer än gärna betala några öre mer på kilot, bara vi sluppe denna ransonerings till 12 kilo per år och person, som är så obehaglig för oss. Om man nu räknar ut den merutgift, som statsgarantien under de föregående åren vållat konsumenterna, och jämför den med den besparing i förhållande till världsmarknadspriset, som sockerkonsumenterna gjorde under krigsåren, kommer man till det resultatet, att besparingen går upp till inemot 150 miljoner. Här finnes sålunda jämväl en kreditpost, och man kan således inte påstå, att betodlarna endast skinna konsumenterna. Ty det kan jag försäkra herrarna, att all den stund sockerbetsodlar-

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

na under så gott som hela kristiden hade femårskontrakt, baserade på helt andra produktionskostnader än dem, som blevo de verkliga, förtjänade de i olikhet med alla andra människor under alla dessa år ingenting utan gjorde förluster.

(Forts.)

Nu yttrade herr Röing, att det väl vore rimligt, att sockerbolaget och sockerbetsodlarna, som ju i alla tider haft sina inkomster skyddade, nu toge den risk, som ett kontraherande om en behöflig odling för nästa konsumtionsår skulle innebära. Och vad sockerbolaget beträffar, kan han möjligtvis ha rätt i att detta bolag har rygg att bära den eventuella förlust på bortåt 5 miljoner, som skulle bli följden, därest bolaget nu skulle kontrahera om betinköp efter ett pris på ungefärligen 2 kronor 50 öre för hundra kilo — för vilket pris bolaget påstås antaga, att man skulle kunna få tillräcklig betodling — med de sockerpris, som nu råda på världsmarknaden. Men vad beträffar betodlarna, ställer sig saken något annorlunda. Den enskilde mannen ute i en socken resonerar givetvis inte på det sättet, att det är en samhällelig plikt för honom att just nu göra ett kontrakt om betodling, som absolut måste åsamka honom förlust, och man kan icke heller begära, att han skall resonera så. Han räknar inte på det sättet, utan tvärt om resonerar han som så: Jag väljer naturligtvis den odling, som blir mest förtjänstbringande för mig — eller minst förlustbringande, som herr Olsson i Kullenbergstorp ställde problemet. Man får alltid räkna med människorna precis sådana, som de äro, och jag tror inte, att herr Röing själv, därest han vore en småbrukare i en socken, där sockerbetor kunde odlas, skulle ha skrivit under något kontrakt om en odling, som han visste skulle bli förlustbringande för honom. Ty hans ekonomiska resurser skulle i så fall säkerligen ha varit sådana, att hans årsbudget icke tålde vid någon större förlust. De förmögnå kunna naturligtvis resonera som så, att det icke betyder något, om de för ett år taga en liten förlust, men den fattige mannen har i allmänhet icke råd att medvetet göra några sådana. Och det kan jag absolut påstå, att till det pris, som för närvarande erbjudes betodlarna: ungefär 1 kronor 50 öre för 100 kilo, är det absolut uteslutet, att någon vettig människa skulle åtaga sig betodling, utan man måste i så fall räkna med ett spekulationsmoment, d. v. s. att sockret vid den tid, då det skall konsumeras, skall ha stigit så pass mycket på världsmarknaden, att man skall kunna erhålla det tilläggspris, som innefattas i sockerbolagets kontraktsförslag. Om man däremot verkställde en fast tullförhöjning på låt oss säga 7 öre — 7 öres höjning på sockerpriset motsvarar ungefär en krona på 100 kilogram betor — tror jag dock, att man därigenom plus den förefintliga spekulationsmöjligheten i ett högre pris den dag, då sockret skall konsumeras, skulle kunna få i gång den behöfliga betodlingen för nästa år.

Herr Röing talade om de 736 kronor per hektar, som enligt herr Nannesons beräkningar, grundande sig på uppgifter från ett hundratal jordbrukare i Skåne, skulle utgöra medeltalet för inkomster av denna odling. Beträffande den saken vill jag framhålla, att det nog

i huvudsak torde ha varit de allra yppersta jordbruken, som fått en sådan nettovinst. Siffran avser vidare 1919 års skörd, och jag är övertygad om, att när det bokförda resultatet för 1920 blir klart för dessa små jordbrukare, kommer resultatet av skörden på precis samma jordbruk att bli ett helt annat. 1919 års skörd var nämligen synnerligen god, under det att 1920 års skörd var synnerligen usel. Vad 1921 års skörd angår så är det ju allbekant, att den var en rekordskörd. Men just den omständigheten att det årets skörd var så enastående god samt det förhållandet att herr Nannesson, såsom expert på dessa frågor, uppenbart räknat med för litet medeltal av skörd, hava i förening åstadkommit, att man fått detta ofantliga överskott, som har stängt och stänger alla förhandlingar i betfrågan.

Jag vill emellertid framhålla att trots detta överskott, som ju kan förklara, att folk kan ställa sig ganska likgiltiga till hela frågan, det dock kan vara högeligen önskvärt, om någonting göres. Jag kan nämligen icke finna annat än att det är upprörande, om vi, när vi nu under många år täckt hela vår konsumtions behov av socker från de inhemska betesfälten, skulle behöva importera en så pass liten kvantitet, som det här är fråga om. Jag kan icke finna annat än att detta skulle vara i högsta grad dålig hushållning. Vidare vill jag påpeka, att därest frågan återkommer i samma skick till nästa år, då man icke har något sockeröverskott att repliera på, så lider det knappast något tvivel att vare sig herr Röing eller någon annan icke skall kunna intaga samma ståndpunkt, som han gör i dag. Då kommer det nämligen att gälla hela Sveriges sockerbehov och den sockerimport, som då blir nödvändig, om ingen överenskomelse dessförinnan träffats, skulle bli till den grad omfattande och få en sådan nationalekonomisk betydelse, att man icke gärna kan utgå ifrån, att statsmakterna utan vidare skulle lägga armarna i kors och låta hela denna ofantliga sockerimport, som givetvis i mycket hög grad skulle försämra vår handelsbalans, få äga rum. I längden lär det nog icke kunna undvikas, att man blir tvungen att göra någonting, men jag vill påpeka, att gör man ingenting i dag, kommer saken nästa år att ställa sig så, att det blir betodlarna, som sitta med de bästa trumfen på hand i denna strid. Betodlarna och deras organisation stå alldeles givet i en svag position, när det ligger bortåt 100,000 ton socker på lager, men när det icke finnes något sådant sockerlager, utan konsumtionen helt och hållet måste täckas med årets betproduktion, då komma de i ett helt annat och bättre läge. Det nu befintliga överskottet på socker är för övrigt icke alls något speciellt utmärkande just för detta året. Går man nämligen igenom de s. k. trustsakkunniges utlåtande år 1912, skall man finna, att det inträffat åtskilliga gånger förut, att man legat inne med sockerlager på c:a 100,000 ton. På den tiden förde betodlarna den politiken, att de betraktade denna sockerreserv som sin värsta fiende och gjorde stora ansträngningar för att få bort överskottet, vilket alltid låg som en black om foten vid alla förhandlingar. Att man hade ett sådant stort lager hindrade dock ej, att man alltjämt fort-

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.*
(Forts.)

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.

(Forts.)

satte med betodlingen. Man minskade reserven en smula, men räknade med, att man emellanåt fick vara beredd på dåliga skördar, och därför reducerade man icke på långt när lagren i den utsträckning, som skulle varit motiverat av att man hade så stort överskott. Förr eller senare, så resonerade man, få vi en dålig skörd, och då måste vi ha socker över, ty eljest bli vi tvungna att importera, så snart det blir en dålig skörd, det ligger i sakens natur.

Nu gjorde herr Herou en jämförelse mellan Danmark och vårt land i fråga om sockerpriset. I detta avseende vill jag upplysa herr Herou, att under normala förhållanden, före 1914, förhöll det sig så, att skillnaden mellan den danska och svenska sockertullen utgjorde sex öre till Danmarks favör, men härjämte betungades den svenska konsumtionen ytterligare av en sockerskatt på 16 öre, under det att den danska skatten utgjorde $4\frac{1}{2}$ öre. Men icke går det väl an att lägga de svenska betodlarna till last, att statsmakterna på detta sätt ville beskatta en nödvändighetsvara, utan det är väl en sak, som de svenska riksdagar, vilka fattat beslutet om sockertullen, få bära ansvaret för. Man har velat göra sockret till en inkomstkälla för staten, och därvid har man valt den utvägen, att man beskattat konsumtionen, vilket givetvis verkar fördyrande på sockret. Vad beträffar den skillnad, som nu förefinnes mellan det danska och det svenska sockerpriset, så beror denna helt och hållet på den statsgaranti för betodlingen, som nu varit gällande några år. Egentligen är det ingen, som påyrkat, att denna statsgaranti skall fortsätta, utan man har tänkt sig någon annan utväg för att hålla igång denna för landet nödvändiga betodling.

Man har därvid kommit att tänka på glidtullen, men denna har ju råkat i stadgat vanrykte, och därför är det icke så synnerligen lätt att gentemot utskottet komma fram med något försvar till densamma, om det skulle bli fråga om en dylik tull även på socker. Jag tror dock, att vi till den dag, då denna glidtull skulle träda i kraft, kunna räkna med att en Hamburgernotering finnes, varigenom det skulle bliva möjligt att tillämpa glidtullen, och under sådana förhållanden skulle ju detta slags tull åtminstone som ett provisorium kunna försökas jämväl på detta område.

Det riktigaste vore dock enligt min mening att taga en provisorisk, fast tullförhöjning på t. ex. 7 öre. Då hade man åtminstone från statsmakternas sida visat en god vilja att komma till ett resultat i fråga om detta mycket viktiga problem. Göra vi nu ingenting i dag — och jag fruktar, att detta kommer att bli riksdagens beslut — så är jag absolut säker på, att frågan kommer tillbaka ett annat år, och då under omständigheter, som göra det absolut omöjligt för statsmakterna att kunna säga nej till varje åtgärd på detta utomordentligt viktiga område.

Jag beklagar också, att man icke heller inom regeringen kunnat hitta på någon lösning av detta problem. Det hade ju varit önskvärt, att man även i fråga om den mindre betodling, som det gäller i år, hade haft möjlighet att få en överenskommelse till stånd, ty den betyder dock så ofantligt mycket särskilt för förhållandena nere i Skåne. Det är ju, som greve Hamilton mycket riktigt anmärkt, ofantligt

många människor, som ha sin sommarförtjänst på betorna. En reducerad betodling kommer visserligen att gå ut över många, som nu hava gagn av denna odling, men lägger man helt och hållet ned den samma bliva ju ännu flera lidande, än fallet skulle bli, därest man åtminstone kunnat odla betor på t. ex. 20,000 har, som friherre Hermelin ansåg vara den areal, som med nödvändighet borde odlas.

Jag anser mycket väl, att det icke tjänar mycket till att begära en återremiss till utskottet, även om en sådan skulle komma till stånd, ty har utskottet en gång gnoth denna fråga i sex veckor utan att komma till något resultat, så äro utsikterna att få ett resultat sannnerligen mycket små även om ärendet återremitteras. Jag skall dock, herr talman, be att få yrka återremiss av det förevarande utlåtandet till sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet. Avslås detta yrkande, röstar jag för herr Wohlins reservation.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Herr Westman: Herr talman! Av denna debatt och särskilt av herr Røings anförande att döma ser det högst betänkligt ut för den svenska sockerbetodlingens fortbestånd. Jag har för min del begärt ordet därför, att jag anser en röst böra höjas för den mellan-svenska sockerbetsodlingen, som under så många år sökt kämpa sig fram till den ställning, som den för närvarande har.

Om jag då närmast tänker på Östergötland, så måste man erkänna, att sockerbetodlingen där har haft en synnerligen stor betydelse för jordbrukets förkovran och att det är många armar, som beretts arbete genom denna odling. Det har icke varit så lätt för de män, som sökt att få sockerbetodlingen i gång i Östergötland, att hålla den uppe. Men just under de tre senaste åren har denna odling fått en sådan omfattning, att man hade förhoppningar om att den skulle kunna fortbestå. Det är icke så många år sedan vi i Östergötland voro nere i mycket små arealer, men dessa ha under de senaste åren betydligt utökats. Skulle nu sockerbetodlingen på grund av riksdagens beslut nedläggas i denna provins, tror jag, att det sedermera skulle möta stora svårigheter att få den på fötter igen.

Vid denna frågas behandling synes man alldeles ha glömt bort den stora nytta vårt folk hade av den inhemska betodlingen under krigsåren. Herr Jönsson i Revinge berörde denna sak i sitt anförande, och jag ber nu endast att få understryka vad han härom yttrade. Det torde vara på sin plats att något friska upp minnet av förhållandena år 1920. Då var det utländska sockerpriset 2 kronor 60 öre, medan det socker, som för industriens räkning importerades, stod i 3 kronor och 25 öre. Under denna tid såldes det svenska sockret till 1 krona och 35 öre per kg. Därest icke svenskt socker funnits att tillgå, skulle enligt gjorda beräkningar allmänheten fått vidkännas en extra utgift av omkring 200 miljoner — jag hörde att herr Jönsson i Revinge nämnde siffran 150 miljoner — för att få den kvantitet socker, som konsumerades under krigsåren.

För närvarande är genomsnittspriset för socker vid fabrikena 1 krona och 40 öre, och i handeln 1 krona och 55 öre allt per kg. Vid ett betpris av 3 kronor per 100 kg. råbetor — det pris, som före-

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

slagits i den reservation som avgivits av herrar Wohlin m. fl. — bör man kunna påräkna en sänkning av nuvarande sockerpris med 60 öre per kg. Utgå vi ifrån det av bolagen beräknade priset 85 öre per kg. socker, kan det vara av intresse att se, huru kostnaderna fördelas mellan å ena sidan betodling och å andra sidan förädlingen m. m. Av nyssnämnda pris, 85 öre, få betodlarna 21,4 öre, 16 öre åtgår till skatt och 4 öre går till rabatter. Härefter återstår 43,6 öre, som omsättes genom fabrikenas försorg i form av kostnader för förädling, frakt m. m. Detta framställer ju i klar dager, att betodlarna ingalunda erhålla den största anparten utan endast en fjärdedel av sockerpriset, för att täcka alla sina omkostnader.

Vart gå då dessa nyss omtalade 43,6 öre? Jo, de fördela sig på järnvägarna, kalkbruken, kolbrytningen, juteväverierna, lådfabriker, mekaniska verkstäderna, maskinförnödenhetsindustrien och nå långt in i hantverket.

När man haft tillfälle att taga del av vilka oerhörda summor — jag vill icke här trötta med några siffror — som genom sockerfabrikationen utbetalas till andra näringar och företag, förstår man, vilka ödesdigra konsekvenser ett nedläggande av sockerindustrien skulle medföra. Jag tror verkligen icke, att riksdagen är beredd att ordna med ytterligare statsarbeten och understöd för de, som det nyss här i debatten uppgavs av herr Hermelin, 30,000 personer, som äro sysselsatta genom betodlingen. Av dessa 30,000 äro, har det uppgivits, 9,000 arbetare inom industrien.

När riksdagen nu upptagit sockerfrågan till behandling, måste man beklaga, som även flera talare förut påpekat, att man icke har reda på alla sidor av det omfattande och betydelsefulla problemet. Vi stå sålunda frågande inför huru avvecklingen av nu gällande sockerreglering kommer att ske. I utskottets motivering står det, att det beräknas en sockertillgång av i runt tal 85,000 ton den 1 november 1922 eller vid konsumtionsårets utgång. Med utgångspunkt från detta förråd beräknas en betydande inskränkning i arealen för 1922 års odling. Man får då lätt det intrycket, att det är något särskilt anmärkningsvärt, att det finns ett överskott av socker vid konsumtionsårets slut. Här i landet har — vilket också herr Jönsson i Revinge påpekade — så gott som alltid funnits ett reservlager. Detta uppgick för åren 1907—1921 — med frånräknande av krigsåren — till i medeltal 50,000 ton. Minsta reserven finna vi för konsumtionsåret 1908—1909, vilken omfattade 39,000 ton, och det högsta reservlagret 1912—1913 uppgående till 81,000 ton.

På många håll använder man uttryck, som synas vara ägnade att framkalla den föreställningen, att årets sockerproduktion måste minskas med 85,000 ton eller med storleken av hela det reservlager, som beräknas ligga inne hos bolagen vid konsumtionsårets början. Man får därför också höra sägas, att, eftersom 85,000 ton motsvara 7 månaders förbrukning, skulle man i år behöva odla socker endast för 5 månaders konsumtion. Den upplysning jag förut meddelat om den normala sockerreservens storlek visar, att denna förutsättning är oriktig. Överskottet över normal reserv är endast, högt räknat, om-

kring 50,000 ton, och detta motsvarar endast omkring 4 månaders förbrukning. Om vi skola täcka vårt sockerbehov genom inhemsk tillverkning även i år, liksom föregående år, behöva vi alltså framställa socker för 8 månaders konsumtion. Detta betyder, att den normala betarealen bör minskas endast med en tredjedel.

Det är således alldeles felaktigt, när man velat påstå, att sockerreserven är så stor, att det under inga omständigheter, hur riksdagen än beslutar, kan bli tal om någon avsevärd betodling i år.

Det är ej riktigt att bagatellisera frågan på det sättet. Det förhåller sig tvärtom så, att, om riksdagen möjliggör att vi kunna producera vårt socker inom landet, detta betyder, att en betareal motsvarande två tredjedelar av den normala tages i anspråk och att en fabriksdrift av motsvarande storlek sättes i gång.

I Svenska sockerfabriksaktiebolagets berättelse för bokföringsåret den 1 augusti 1919—den 31 juli 1920 redogöres för den import till landet, som då förekommit. Vi finna av denna berättelse att så sent som år 1920 60,000 ton socker importerades till vårt land, vilket betingade en kostnad av 97 miljoner kronor. Avräknas tullavgifter m. m., blir rena utgiften till utlandet 90 miljoner kronor. Inför sådana summor, som icke ligga längre bort i tiden, vore det kanske skäl i att betänka sig mer än en gång, innan man gör alltför stora inskränkningar i betarealen.

Herr Röing talade om de stora förtjänster jordbrukarna hade haft på betodlingen under de senare åren. Det måste ju medgivas att sådana förekommit under de sista åren och då även för oss östgötar, som dock arbeta under sämre förhållanden än odlarna i Skåne. Man får dock icke förglömma, att under de första krisåren betodlarna ovillkorligen hade stora förluster på odlingen, och det var en nödvändighet för betodlingens upprätthållande, att odlarna genom ett förhöjt pris fingo någon uppmuntran. Jag vill också påpeka, att det pris, som betodlarna erhöilo, under vissa tider ingalunda stod i rimligt förhållande till importpriset. Skulle man ha uträknat betpriset efter utländska sockerpriser, skulle betodlarna haft dubbla inkomsten av sina betor, men till följd av statsregleringen kunde de ju icke få högre pris än vad som genom regleringen bestämdes.

Jag har i mitt anförande berört, att den fråga vi här diskutera icke gäller till väsentlig del betodlarna. Det är ju bara en fjärdedel av inkomsten av sockret som tillfaller dessa; resten går till andra näringar, och särskilt är det många järnvägar som äro helt och hållet beroende av betodlingen. I Östergötland hava vi två järnvägar, vilkas inkomster till mera än hälften komma från betodlingen. Vid den ena järnvägen, Mellersta Östergötlands järnväg, äro sysselsatta 220 man. Det har sagts mig, att om betodlingen skulle upphöra, 100 man vid denna järnväg måste avskedas. Vi hava en annan mindre järnväg, om vilken man befarar, att den tyvärr, helt och hållet måste nedläggas i händelse av upphörd betodling. Den sysselsätter 30 man.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

Det blir en oerhörd omvälvning, om icke något åtgöres i frågan. De olika reservationer, som föreligga, kunna ju var i sin mån ha sitt

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.

(Forts.)

värde för sockerfrågans lösning. Jag har för min del beslutat ansluta mig till den reservation, som är avgiven av herr Wohlin m. fl., därför att den innebär den för närvarande mest framkomliga vägen. Reservanterna hava noga undersökt, om det är någon möjlighet att verkligen få någon notering att bedöma importpriset efter, och de ha försäkrat mig, att detta icke kommer att möta några svårigheter. Under sådana förhållanden, herr vice talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Wohlin m. fl. avgivna reservationen.

Under herr Westmans yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr B ä r g i Katrineholm: Herr talman! Det märks förvål. att intresset för denna fråga redan slappnat. Jag förstår så väl. att man icke kan vara synnerligen intresserad av de yttranden. som nu hållas här, då en var av kammarens ledamöter helt säkert på förhand bildat sig en bestämd uppfattning i frågan. De argument, som från det ena och det andra hållet framföras, kunna då icke intressera.

Genom det arbete, som jag blivit tvungen att deltaga i dels inom utskottet och dels i den delegation, som har handlagt detta ärendet, har jag fått det intrycket, att man velat ge frågan det utseendet att man här väsentligen icke avsett att bereda vare sig betodlarna eller sockerbolaget några särskilda fördelar utan har man gjort det hela så gott som uteslutande till en så att säga arbetarefråga. Man har påvisat de olägenheter och svårigheter, i fråga om arbetslöshet, som skulle bliva en följd av betodlingens och därmed sockerfabrikationens inställande eller väsentliga minskning. Detta skulle hava sådana ekonomiska och sociala följder med sig, att man icke ville påtaga sig ansvaret för att frågan fick gå en sådan väg. Jag vill säga, att det ock varit huvudsakligast ur den synvinkeln jag sett denna fråga.

Jag vill nu, innan jag närmare ingår på det problemet, säga. att det likväl ju har hörts toner av annat slag här i debatten. Herr Olsson i Kullenbergstorp ville i slutet av sitt yttrande — jag fäste mig särskilt därvid — giva hela saken utseendet av, att man från riksdagens sida genom ett avslag på de föreliggande motionerna åsyftade något slags attentat mot betodlarna. Såvitt jag fattade talaren rätt sade han: Ni tro, att man genom en sådan åtgärd skulle råka betodlarna; dem råka ni nog i viss mån, men mest råka ni dock arbetarna! — Detta är naturligtvis ett fullständigt misstag. Ingen förnuftig människa skulle vilja genom illvilja vidtaga en statsåtgärd för att medvetet därmed åsamka vare sig den ene eller den andre något ont, och man tycks i detta sammanhang alldeles glömma bort, att, även om riksdagen nu avslår frågan om uppställande av *särskilda* statsgarantier, det i varje fall dock kvarstår en icke oväsentlig tullsats. Den tullen, som ju ingen yrkat rubbning på, utgör ju 10 öre per kilogram (för raffinad). Det är också ganska intressant att se vad detta tullskydd ger. Enligt Svenska

sockerfabriksaktiebolagets egna beräkningar ger vid en normal betskörd sockerutbytet per hektar 4,162,5 kilogram. Om jag räknar med denna tullsats av 10 öre, så ha vi ju ett statsskydd av icke mindre än något över 416 kronor per hektar. Jag tycker icke man har rättighet att säga, att hela denna näringsgren lämnats åt sitt öde; och jag skulle vilja fråga Sveriges övriga jordbrukare om de, för den händelse de vore tillförsäkrade ett så pass stort statsskydd för sin odling, icke skulle känna sig ganska tillfreds. Nu har man anfört speciella skäl för yrkandet på ytterligare statsskydd, bland annat de vanskligheter som äro förenade med betodlingen. Jag tror, att om man gör en undersökning i detta avseende beträffande betodlingen, man får medgiva, att det nog ges vissa risker och, så vitt jag kan förstå, något större risker än vid annan odling. Det är dock i stort sett ingen dålig affär — det måste man säga, om man vill vara rättvis — att odla betor, och jag tror icke att man kan säga, att den grenen av jordbruksnäringen är sämre än andra grenar och därför i behov av ett speciellt statsskydd.

Herr Olsson i Kullenbergstorp gjorde i slutet av sitt anförande, som jag nyss nämnde, en erinran om att genom ett avslag skulle väsentligen arbetarna träffas. Det är beklagligt att så är förhållandet, ty jag tror förvisso, att det ligger åtskillig sanning i detta. Inom utskottet och den delegation, som sysslat med detta, har man verkligen med allvar behandlat den sidan av saken. Jag vill betydya, att de i det arbetet deltagande herrar, som verkligen eftersträvat att komma fram till ett positivt resultat, hava haft mycket svåra hinder att övervinna. Det framgår bland annat därav, att det icke varit möjligt att få parterna på den sidan på en enhetlig linje, utan man har delat upp sig i tre olika riktningar. Någon har följt Poppius-linjen med fortsatt statsgaranti. De, som icke önskat den vägen utan övergått till tullinjen, ha inte heller kunnat gå på en väg utan även de ha delat på sig. Därav framgår tydligen, att även de som nedlagt den allra största flit för att komma till ett positivt resultat sett sådana olägenheter, att det varit omöjligt att nå fram till full säkerhet. Man har icke kunnat säga, att den eller den linjen är den absolut säkra och enbart framkomliga. På samma sätt har även jag kommit till korta med problemet att möjligen genom fortsatta statsåtgärder nå det syfte, som från så många håll sagts vara det väsentliga, nämligen att undvika de stora rubbningar, enkannerligen för arbetarna, som kunna bli en följd av ett inställande av betodlingen. Jag står, säger jag, maktlös inför detta. Man ser ju av reservationerna, att man svårligen på allvar vågar hålla på en större betodling än cirka 15,000 hektar — herr Hermelin har visserligen sträckt sig ett stycke därutöver. Nu är det naturligtvis svårt att beräkna, huru stort sockeröverskott vi med nuvarande konsumtion kunna ha vid konsumtionsårets slut. Men om man räknar med en mindre än normal konsumtion i fortsättningen — och jag tror, att man har rättighet att göra det — så skulle givetvis vid normal skörd en betareal av 15,000 hektar ge så pass stort utbyte, att det väl skulle bli ett par konsumtionsmånaders

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.

(Forts.)

överskott jämväl vid 1923 års slut. Och att, åtminstone under denna vanskliga tid, då man icke utan att påkalla statsåtgärder kan säkerställa odlingen, åstadkomma, att överskottet blir ännu större än så, synes mig vara mindre välbetänkt. Möjligen skulle man kunna göra det under förhållanden, då man vore mera på den säkra sidan. Man kan alltså, tror jag, icke hålla på större odling än 15,000 hektar. Och jag tror, att herr Hermelin har så innerligt rätt, då han säger, att en sådan odling räcker endast *obetydligt* till att råda bot på den befarade arbetslösheten. Men vid sådant förhållande lär man icke kunna nå det, som för mig varit det väsentliga, då jag reflekterat över spørsmålet, om man borde tillgripa statsåtgärder eller icke. Och därmed förfaller också i väsentlig grad allt tal om vilka rubbningar ett avslag i denna fråga skulle medföra beträffande arbetslösheten och allt vad därmed sammanhänger. Jag har samtalat med åtskilliga betodlare och andra personer, som ha kännedom om förhållandena i de bygder, där betodling äger rum i större utsträckning, och de ha sagt mig, att med den inskränkta odling, som nu i varje fall kan komma i fråga, så lär förhållandet bli det, att denna odling kommer att skötas av gårdarnas eget folk. Och de skola ju också ha arbete, det förstår jag ju. Men de arbetare, vilka ha sin väsentliga inkomst av arbetet på betfälten och som alltså skulle drabbas hårdast av bristen på arbete, de komma säkerligen i varje fall aldrig att anlitas vid en sådan inskränkning av betodlingen, som det nu är fråga om.

Jag vill i det sammanhanget i all vänlighet erinra herr Olsson i Kullenbergstorp, att jag minns, hur i fjol när det gällde omvårdnaden om de arbetslösa, att, när man klarat såväl sockerfrågan som glidullarna på spannmål, det icke fanns så mycket kvar för arbetarnas intressen, då det gällde att taga ståndpunkt till det anslag, som arbetslöshetskommissionen hade begärt för arbetslöshetens bekämpande, eller till det mindre anslag, som Kungl. Maj:t hade begärt. Man hade sannerligen inte så mycken hjälp då från det håll, där man redan hade sitt på det torra.

Nu säger herr Olsson i Kullenbergstorp, att glidtullen är förvisso det lämpligaste sättet, om man vill göra någonting. Ja, där-om tvista de lärda, herr Olsson. Jag vill säga, att inom den delegation, som samvetsgrant rotat i dessa saker, hade man den uppfattningen, att glidtullen var en alldeles oframkomlig väg, ända till dess man fann det omöjligt att gå på ett yrkande om fast tull. Jag tror, att alla de, som nu gått över på glidtullslinjen, vid penetrerandet av frågan funno, att den vägen var oframkomlig och att de, fastän mycket motvilligt, begagnat övergången till glid-
tullslinjen endast såsom en sista utväg. Jag tror, att jag kan få det bekräftat, att man alltså på detta håll ser saken så, att glid-
tullen är den sämsta skyddsform man i detta fall kan komma med, men att det inte återstår annat än att göra ett försök därmed, när alla andra tullvägar äro stängda. Jag tror, att jag på det sättet bäst tolkar deras uppfattning, som nu gått på glidtullslinjen.

Om jag skulle tillåta mig själv att fälla ett omdöme, så skulle

jag vilja säga, att om man över huvud skulle ifrågasätta statsåtgärder för betodlingens tryggande, så synes mig herr Hermelins linje vara den enda möjliga. Jag vill därmed inte ge den linjen något erkännande, ty jag har den känslan, att den lika litet som övriga reservationer ger så mycket, att det finns den bittersta garanti för att ett närmande mellan betodlarna och sockerbolaget kommer till stånd. Det skulle endast vara att på måfå kasta ut ett fett ben och säga: det här få ni slåss om, och den starkaste och finurligaste får ta det. Om man verkligen när ett positivt resultat, vet man icke. De herrar, som intimt deltagit i det förberedande arbetet i denna fråga, veta väl, att differensen mellan vad betodlarna förklarar såsom ett minimum och vad sockerbolagets företrädare betrakta såsom en maximum är så stor, att intet här föreliggande förslag tillnärmelsevis fyller den luckan. Det förefaller mig därför, som om det hela vore blott ett försök — jag vill inte säga endast en gest, men inte långt därifrån. När frågan ligger så till och då man inte kan, såvitt jag förstår, nå det syfte, som, såsom jag flera gånger framhållit, för mig är det väsentliga, så synes mig intet annat vara att göra än att låta de fria krafterna, betodlarna och sockerbolaget, bryta sig mot varandra och att vi få taga de konsekvenser, som därav kunna följa. Det är mycket möjligt, att herr Jönsson i Revinge har rätt i att vi få möta frågan ett annat år och då kanske under försvårade förhållanden. Men var dag får väl ha sin plåga, och vi få då se till, vad vi kunna göra åt den saken. Jag skulle dock vilja säga, att om frågan skall även i fortsättningen bringas in på dessa linjer med extra statsgaranti, så synes det mig vara skäl att börja tänka över om man inte borde taga upp en särskild skatt, lagd efter andra linjer än en konsumtionsskatt, för att dymedelst stödja den ena eller den andra av dessa parter och sålunda komma till ett resultat. Ty då skulle man för varje år ha i budgeten upptaget ett belopp, som åtminstone tydligt visade, vad man direkt fick offra för denna produktions upprätthållande.

Jag får lov att säga några ord till herr Poppius också. Det var ett ganska underligt tal, tyckte jag, då herr Poppius sade, att det i utskottsbetänkandet och i deras ståndpunkt, som gå på avslagslinjen, lyste fram ett ganska krasst intresse för att tillgodose konsumentbehovet. Sedan man, säger han, under den svåra tiden utnyttjat betodlarna — ty det är ju mera på dem än på sockerbolaget herr Poppius tänker — så har moren nu gjort sin tjänst och får gå. Jag frågar: vill herr Poppius verkligen påstå, att sockerbetodlingen under denna tid varit så illa lönad, att man nu kan kräva att för den skall få ett alldeles speciellt statsskydd? Det är sant, att vi hade sockret billigt under kristiden. Men det var visst icke enbart betodlarna, som buro bördan av det billiga sockret då. Något av vad som då skedde för att förbilliga sockret ha konsumenterna säkerligen att dras med fortfarande och komma kanske att ha det till och med i de uppgörelser, som hädanefter kunna komma att avslutas med sockerbolaget. Det billiga socker-

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
den genom stats-
åtgärder m. m.

(Forts.)

priset under kristiden betydde inte precis detsamma, som att detta pris skulle varit baserat på onormalt låga betpris. Över huvud får jag lov att säga, att när man då sökte tillgodose konsumtionsbehovet, när det var fråga om att tillse, att Sveriges folk inte blev utan socker, så var det ett intresse, som sannerligen borde omfattas även av betodlarna. Det var ingen utanför stående part, som det i detta fall gällde, utan det var allt Sveriges folk. Alla, som kunde odla något matnyttigt, och inte bara betodlarna, gjorde då Sveriges folk den stora tjänsten att förse oss med livsmedel. Och vi äro alla andra Sveriges jordbrukare minst lika mycket som de skånska betodlarna härför tack skyldiga. Men jag har knappast hört, att man från landets jordbrukare i allmänhet reser sådana pockande krav, som man rest från de skånska betodlarnas sida.

Ja, jag skall icke så länge till taga kammarens tid i anspråk, ty det gagnar säkerligen icke mycket. Men när det här talas om, vilka risker ett avslag på föreliggande motioner kunde ha, vill jag säga, att jag visst icke är säker på vare sig det ena eller det andra. Och jag tror, mina damer och herrar, att det är klokast att icke uttala sig för tvärsäkert i dessa frågor. De som gjorde det föregående år, när det var fråga om, vad man hade att vänta av ett beslut i enlighet med jordbruksutskottets dåvarande förslag, ha så gott som alla kommit på skam. Vi skola därför akta oss för det. Men jag vill dock säga det, att jag har blivit stärkt i någon mån på sista tiden i den tron, att all betodling icke är utesluten, även om riksdagen icke vidtager någon åtgärd utan låter tioörestullen stå kvar. I ett uttalande från Gottlands läns hushållningssällskap anföres att man icke vill ingå på spörsmålet, huruvida betodling kommer att ske eller icke, om riksdagen avslår framställningarna om extraordinära åtgärder för betodlingens trygghet. Herr Poppius har varit försiktig, då han nyss sade, att han icke kan avgöra, huruvida det blir betodling eller ej. En annan har sagt, att det *kanske* icke blev någon betodling av. Jag tror, att de flesta vilja hålla sig på den säkra sidan och låta denna fråga stå öppen. Då menar jag, att icke all möjlighet är utesluten till betodling i den utsträckning som behöves för att förse landet med socker de få månader i slutet av nästa konsumtionsår, för vilka man icke har lager kvar, varigenom ock lindras de svåra följderna ute i bygderna, som ett inställande av sockerbetsodlingen skulle föra med sig.

Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten vid, att sockerbruksarbetarnas ställning icke är så hopplös, som det utmålats. Vi ha nämligen en massa råsocker, som ligger inne vid fabrikena och som kan sysselsätta dessas arbetare lång tid in på år 1923, åtminstone om fabrikena hållas i normal gång. Det skulle i stället svårast drabba arbetarna på betfälten och vid råsockerbruken. Kan man därför på rimliga grunder avvärja bekymret för arbetarna på betfälten och i råsockerfabrikena, så vill jag vara med därom. Men kampanjen i råsockerfabrikena är ju i varje fall så kort, att en minskning på en två à tre veckor, eller låt oss säga en månad, icke kan vara så avgörande på deras årsförsörjning. Varken dessa arbetare eller andra, som äro av frågan berörda, t. ex. en del järnvägspersonal m. fl., kan man

säkerställa genom en odling på 15,000 hektar. Det är icke försvarligt att härför tillgripa en så irritationell åtgärd som tullbeskattning vilken drabbar Sveriges övriga 150,000 arbetslösa personer, som, ock så de, ju behöva leva. För övrigt kunna ju de förstnämnda arbetarna ha någon möjlighet att själva skrapa till sig något arbete i bygderna med den odling av annat slag som alltid blir. Det är tydligt, att dessa långvarigt arbetslösa ekonomi icke tål någon belastning, vare sig nu eller under den tid, då det socker som nu skulle produceras kommer att konsumeras. Jag säger för mitt vidkommande, att visserligen är det ganska bekymmersamt med dessa olägenheter för arbetarna, som man varje gång pekar på, men jag tror dock, att de, som skulle drabbas av ett totalt inställande av sockerproduktionen eller den minskning, som i varje fall måste ske här, skola förstå de synpunkter, man lägger på den här saken. Nu har man sagt att man, med kännedom om de goda vinster, som betodlarna på sista tiden gjort och de goda vinster, som sockerbolagen varit tillförsäkrade, och när man ser att alla andra industrier få bringa offer det ena året efter det andra, verkligen kan ha rätt att vänta, att såväl betodlare som sockerbolag skulle taga på sig en viss risk för att förebygga de katastrofer, som påstås skola uppstå genom betodlingens minskning. Men jag vet, att den som säger så, menar det icke. Ty så fort det i stort sett är slut med möjligheten att förtjäna på saken eller risk för förlust kan uppstå, så fort är det också slut i allmänhet med det intresset för det allmänna. Jag tror förresten icke man tjänar någonting på att förebrå varandra den saken. Det är nog, som herr Jönsson i Revinge sade här, så, att det är en prisfråga, en affärsfråga. Däri tror jag han har rätt, ty annars skulle man naturligtvis kunnat räkna på att de inkomster, som erhållits, i någon mån skulle kunna tagas i anspråk och offras för det allmänna. Men är det nu ett sådant vinstintresse, som skall tillgodoses; att offra något vore hopplöst att ifrågasätta. Vi tjäna icke på den affären, säger man. Därför anse vi, att vi ej kunna avstå från den. Så resonerar man kallt.

Innan jag slutar, herr talman, vill jag med anledning av den vädjan, som herr Poppius gjorde till kammarens damer — jag var själv icke inne då, men det har sagts, att han skulle ha yttrat, att de ej borde följa utskottets breda väg utan i stället följa hans smala väg — säga detsamma som en ärad talare på Gottlandsbänken — herr Broander — i fjol vid denna frågas behandling yttrade i ett tal, riktat till betodlarna. Jag skall be att få citera vad han där sade: »Innan vi taga det steget (att bifalla utskottets förslag) vill jag för min del freda mitt samvete och så kraftigt som min svaga stämma förmår uttala 'Halt!' Låt oss vända om på den vägen! Den bär till fördärvet för vårt land och folk... Tror nu någon att betodlarna eller jordbrukarna i de betodlande provinserna med denna utsikt för ögonen komma att odla sockerbeter i önskvärd utsträckning, företaga en odling, som är riskabel, och binda så stora kapital i dessa penningknapphetens tider? Jag tror det icke. — Jag trotsar däremot dem, som vilja påstå, att vi genom att göra oss beroende av import kunna få billigare socker.» Denne talare anbefallde på det kraftigaste också han en viss

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 14.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Ang.
sockerproduktionens
fortsatta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.

(Forts.)

väg såsom den enda riktiga. Men icke gick den till någon lycka åtminstone icke för konsumenterna. Ty nu veta vi, att nog fingo vi sockerbeter, och det så att t. o. m. betodlarna blevo bekymrade. Ty därigenom inträffade detta svåra läge. Detta berodde icke uteslutande på att Vår Herre var välvillig mot betodlarna, utan dessa funno det erbjudna som för lågt betecknade priset så acceptabelt, att de i stället för att teckna 30 eller 32 tusen hektar tecknade 49 tusen hektar. Även slog den säkra spådomen om sockerpriset fel, och för närvarande betala vi sockret med 1 krona eller mera per kilogram högre, än vi skulle behöva betala för importerat socker.

Nu tycker jag herr Broander hade rätt, när han sade, att vi hade givit oss ut på en farlig väg — men icke på det sättet han tolkade det. Och jag skulle vilja komplettera herr Poppius' vädjan med en hemställan, att de ärade damerna i denna kammare ville handla så, att de icke välja herr Broanders eller herr Poppius' väg för den har visat sig snarare leda till fördärvet än den som utskottet anvisat.

Innan jag slutar med att yrka bifall till utskottets hemställan, vill jag, herr talman, citera några ord av en annan ärad talare i andra kammaren, som visserligen talade mycket varmt för det då föreslagna högre betpriset och därför i en annan mening än jag gjorde följande uttalande. Han slutade sitt anförande med dessa ord: »Den som en gång haft näsan i kläm aktar sig nog för att sätta dit den mer». Jag tror, herr talman, att det beslut, vi i fjol fattade om garantier för sockerbolagen och sockerbetodlarna, har givit oss en så pass näsklämma, att vi böra akta oss för att i år sticka dit näsan igen. Och jag tror icke risken är så stor att avslå reservanternas förslag, utan vi kunna bära den risken.

Angående återremissyrkandet vill jag för min del säga, att jag icke förstår vad med en återremiss skulle kunna vinnas i utskottet. Ja, naturligtvis skulle man kunna göra en omflyttning, så att de utskottsledamöter, som behandlat frågan, finge avträda och man i stället släppte fram suppleanterna, men jag tror att även de äro så pass klara i denna fråga, att det säkerligen vore alldeles lönlöst att på detta sätt söka få fram ett förslag i motionärernas syfte.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr J e p p s o n: Herr talman, mina damer och herrar! Jag har inte i utskottets utlåtande funnit de synpunkter, som jag har på denna fråga. I anledning härav skall jag be att få yttra några ord, och jag lovar att inte bli mångordig, utan jag skall begränsa mig så mycket som möjligt.

Den siste ärade talaren gjorde gällande, att även om riksdagen följer utskottet och därmed avslår gjorda framställningar om statsåtgärder till fortsatt stödjande av sockerproduktionen, skulle det oaktat sockerproduktionen icke sakna statsskydd. Han påpekade nämligen, att ett tullskydd funnes, som enligt uppgift skulle ge ett statsskydd av 416 kronor per hektar, under förutsättning av normal sockerbetskörd. Det må vara riktigt detta, men jag ber få påpeka,

att detta tullskydd har tillkommit under andra förhållanden än de, under vilka vi nu leva. Detta tullskydd har tillkommit, då vårt mynt stod i annan relation till främmande länders valutor, än det nu gör. Jag skall be att få påpeka, att när detta tullskydd fastställdes, stod den tyska marken i 89 öre, nu står den i 2 öre. Under sådana förhållanden får man se saken på ett annat sätt. Skulle förhållandena återigen bliva sådana att penningvärdet stabiliserar sig, så att vårt svenska mynt komme i rätt förhållande till de utländska valutorna, skulle inte jag vara förespråkare för en fortsatt statsgaranti eller ökat tullskydd. Men på grund av nu rådande abnorma valutaförhållanden, befarar jag, att i den händelse riksdagen skulle följa utskottsmajoritetens förslag, betodlingen icke kan bedrivas under innevarande år, och då jag inte är blind för de stora svårigheter och faror, som betodlingens nedläggande kommer att medföra, har jag begärt ordet för att påpeka detta.

Men det var ej endast för att framhålla svårigheterna för betodlarna, som jag begärde ordet. De innehava Sveriges bästa jord och kunna på denna jord odla vilka som helst i vårt land förekommande kulturväxter och kunna nog klara sig, även om betodling omöjliggöres. Det var även med hänsyn till den ödesdigra inverkan på hela vårt ekonomiska och sociala liv, som denna fråga har, i händelse utskottsmajoritetens förslag bifalles, som jag har begärt ordet för att därutinnan framhålla några andra synpunkter. Det säges visserligen att med det stora sockeröverskott, som för närvarande förefinnes, en tillfredsställande lösning av sockerfrågan omöjliggöres. Det är ju riktigt, att detta stora produktionsöverskott i hög grad försvårar en tillfredsställande lösning av sockerfrågan. För att täcka konsumtionsbehovet av socker för kommande konsumtionsår erfordras dock betodling även i år, såvida man inte föredrar att fylla behovet genom import. Om man då förutsätter, att betor odlade i år betalas med ett pris, som ligger nära 1914 års priser, så ligger det i öppen dag, att socker framställt av betor, betalda med detta relativt låga pris, inte behöver bliva avsevärt dyrare än det socker, som framställdes, låt oss t. ex. säga 1914. Skulle det oaktat socker framställt innevarande år betinga avsevärt högre pris än s. k. fredspris, då beror denna prisstegring på annat än betpriset. När man talar om, att sockerpriset är så högt, ett förhållande som även jag beklagar, och förmenar att en väsentlig orsak till detta höga pris är den statsgaranti, som riksdagen i fjol beslutade, varför man nu inte vill vara med på några statsåtgärder till stödande av sockerproduktionen, ber jag få påpeka, att det är en väsentlig skillnad på ett pris av kr. 6: 50, som i fjol fastställdes, eller det pris som nu förslagsvis nämnts.

Jag har tidigare framhållit min farhåga för, att betodlingen kommer att i avsevärd mån inskränkas och måhända nedläggas, i händelse riksdagen följer utskottsmajoritetens förslag. Och då jag mycket väl ser, vilka svåra följder nedläggandet får isynnerhet i södra Sverige, huru den redan förut rådande arbetslösheten förvärras, och hurusom betodlingens nedläggande med sannolikhet kommer att

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

inverka förvärrande på en ekonomisk kris, som redan förut är synnerligen kännbar, så kan jag för min del inte ställa mig medansvarig i ett beslut, som enligt min mening kommer att medföra dylika konsekvenser för land och folk. Men det förefaller mig icke vara en tillfredsställande lösning reservanternas förslag om glidande tullsatser. Jag är för min del inte vän av detta system. Det vilar på alltför lös grund. Det föreligger svårigheter att exakt fastställa det sockerpris, på vilket glidtullen skall beräknas. Vad statsgarantien angår ligger den illa till i riksdagen, därför att riksdagen förra året beslöt uttala sig för, att det var sista året, som statsgaranti gavs. Men under förhållanden sådana som de nu rådande, är det ofta så, att man får handla med hänsyn till vad situationen kräver. Och därför om det skulle visa sig bättre med statsgaranti till ett rimligt pris än glidtull, skulle jag föredraga den förstnämnda. Den siste ärade talaren yttrade också i det hänseendet, att han ansåg förslaget om statsgaranti vara det mest sympatiska förslaget.

Jag har nyligen lovat att ej bliva mångordig och skall inte heller bliva det. Jag vill nu bara säga det, att jag väntat, att regeringen skulle taga något steg i denna för vårt land och vårt ekonomiska liv så oerhört viktiga fråga. Då inget sådant steg ännu tagits, skulle jag vilja giva regeringen ännu ett tillfälle att göra det. Om därför riksdagen återremitterar ärendet till utskottet, då får såväl utskottet som regeringen än ytterligare tillfälle att undersöka möjligheterna att på ett eller annat sätt trygga den betodling, varav vi äro i behov.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka ärendets återremittering till utskottet.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Fjellman: Herr talman! Den här frågan återkommer varje år, och hittills har den alltid på ett eller annat sätt funnit sin lösning. Denna gång tycks den emellertid vara av allvarigare natur än förut. Det gäller helt enkelt betodlingens vara eller icke vara. Det gäller om tusentals människor skola gå miste om sin utkomst och därmed öka den stora skaran arbetslösa vi redan hava förut. Det gäller om ekonomiska företag och välmående samhällen skola ställas inför svårigheter av den mest ödesdigra art.

Jag har begärt ordet i dag, när jag vill för riksdagen framlägga ett exempel från ett samhälle i södra Sverige och söka påvisa, vad en inställd betodling där skulle få för följder. Liknande förhållande kan man nog finna vid så gott som alla samhällen i de betodlande trakterna, även om dessa förhållanden ej bliva så elakartade som för staden Ystad.

På initiativ från denna stad framdrogos på sin tid ej mindre än 6 stycken järnvägslinjer, detta till väsentlig grad beroende på sockerindustrin och betodlingen. En av dessa linjer, som framdragits till Skivarps sockerbruk, fick man dock snart lägga ned, när man missräknat sig på inkomsterna från ovannämnda bruk. Personalen in-

drogs, banan bröts upp och skenorna såldes till skrot. De övriga fem banorna ha emellertid burit sig mer eller mindre väl. Detta ej beroende på persontrafiken, som anses nätt och jämt gå ihop, utan det har varit godstrafiken, som varit den egentliga inkomstkällan. Denna inkomstbringande godstrafik har till stor del kunnat hänföras till alster, som förts till och från sockerbruken. Vid ett par av dessa banor kan man sålunda beräkna att ända upp till mellan 70 à 80 % av godstrafiken härleder sig därifrån. Järnvägarnas administration är förlagd i Ystad. Den kommunalskatt de betalade till staden, uppgick förra året till 28,945 kronor, förutom de skatter de fingo erlägga till de kommuner, genom vilka järnvägarna framdragits. Stadens inkomster av aktieutdelning i bolagen år 1921 var 96,750 kronor. Staden äger nämligen aktiemajoriteten i flera av dessa. Staden har tillika iklätt sig borgen för dessa järnvägar till ett belopp av 2,166,000 kronor. En stor del av dessa järnvägars aktier innehavas av personer i Ystads samhälle, av vilka många äro i små ekonomiska omständigheter och jag vet personer, som skulle råka i fullständigt nödläge, om de icke finge utdelning på dessa aktier. Staden, som har omkring 11,000 invånare, har en kommunalskatt å 10 kronor per bevillningskrona. Det är en ganska hög siffra för att vara i en stad; och jag vet, att det varit mycket svårt att hålla den nere vid detta belopp.

Hur nära stadens väl och ve sammanhänger med dessa järnvägar, torde icke vidare behöva påpekas, och ej heller vilka ödesdigra följder ett inställande av betodlingen skulle få för hela samhället och dess invånare.

Till allt detta kommer en betydande uppsägning av personal och för den kvarvarande löneminskning, då banorna komma i ekonomisk misär. Den extra personal, som varje höst inkallas under betkampanjen, får naturligtvis stanna hemma. Härtill kommer en sak av mycket allvarlig karaktär. Järnvägarna ha nämligen att draga försorg om en hel del gamla pensionärer i Ystad, uppgående till inemot 150 stycken. Dessa ha ju sin lilla pension, men då denna visat sig otillräcklig, ha järnvägarna under de senaste åren utdelat gratifikation. Dessa komma att indragas, om betodlingen skulle upphöra. Man har sagt, att om den minskas till $\frac{1}{3}$, skulle även detta få synnerligen svåra följder, och jag vet, att det finnes personer, som anse att om ej betodlingen kan i något så när normal skala upprätthållas, så är det lika gott att slå igen butiken — och kasta yxan i sjön. Jag kan emellertid ej dela denna åsikt, utan jag anser, att det vore en väsentlig hjälp, om driften kunde upprätthållas vid *samtliga sockerbruk, även om densamma ägde rum i förminskad skala*. Härtill fordras enligt fackmäns uppgifter en betodling på 20,000 hektar, d. v. s. $\frac{2}{3}$ av den normala. Det vore högeligen önskvärt, om en uppgörelse kunde komma till stånd mellan de olika parterna i denna riktning. Härigenom skulle en av de svårigheter, ja olyckor, som hotar vårt land detta nödens år 1922, kunna, om ej avvärjas, så åtminstone i väsentlig grad förminskas.

Ang. sockerproduktionens fortsatta stödjande genom statsåtgärder m. m.
(Forts.)

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.

Jag yrkar bifall till friherre Hermelins reservation, men jag vill tillägga, att jag har intet emot herr Jönssons i Revinge yrkande om återremiss.

(Forts.)

Herr Johansson i Uppmälby: Herr talman, mina herrar! Om man i dag har åhört den här förda debatten, så kan man konstatera, att tonerna äro betydligt annorlunda, än vad de voro i fjol, när denna fråga behandlades. Man har i år icke märkt från betodlarehåll det sätt att föra diskussionen, varpå man förde den i fjol. Man har behandlat denna fråga mer som en arbetarfråga än som en fråga, som skulle beröra betodlingen.

Orsaken till detta är väl huvudsakligen den, att frågan om statsgaranti för betodlingen eller glidande tullsystem, som här från vissa håll påyrkats, ligger väsentligt mycket sämre till än föregående riksdag.

Vad har varit orsaken till att frågan ligger sämre till nu? Jo, orsakerna äro flera. En orsak är, att det pris, som riksdagen fastställde i fjol, var för högt. En annan orsak är den, att en nådig försyn har välsignat med en god skörd, så att man fått en hel massa socker, 85,000 ton mer än man behöver till detta konsumtionsårs slut, och att man följaktligen har socker ett gott stycke in på år 1923. Om man räknar med den konsumtion, som nu råder och har rätt, är det säkert, att förrådet räcker till den 1 juli, och man kan ju antaga, att konsumtionen av socker kommer att bliva än mindre på grund av det nödläge, vari stora skaror av arbetare befinna sig, vilka nödgas inkränka sig till det allra yttersta, särskilt i fråga om en vara, som är så kolossalt dyr som socker.

Det är icke att klandra betodlarna utan riksdagen, för att den gick för långt förra gången. Men hur var tonen då? Jo, då var man mycket förgrymmad över jordbruksutskottet, som vågade sig på det experimentet att sätta ned de begärda kronor 7,25 till kronor 6,50 per deciton betor. Hade ställningen varit bättre, nej, den hade varit alldeles densamma, i fall Kungl. Maj:ts proposition då hade bifallits. Men konsumenterna hade fått betala till betodlarna ytterligare skatt utöver vad de nu fått betala med 9,800,000 kronor. Man klagar över skatterna i våra dagar, och man bildar skattebetalarnas förening, men jag frågar: är icke detta en skatt för konsumenterna och jordbrukarna i de landsdelar, där man icke odlar betor? Jo, det är en skatt, men denna skatt går icke till det allmänna utan till en viss grupp yrkesidkare, nämligen betodlarna, och delvis även till sockerbolaget.

Jag yttrade i fjol i debatten, att jag var övertygad om att betodlarna med det pris, som då bestämdes och som jag också förordade, nämligen kronor 6,50, skulle komma att stå i en betydligt bättre och gynnsammare ställning än de lantbrukare, vilka odlade spannmål, och jag undrar, om det finnes någon i denna kammare, som kan bestrida, att betodlingen under det gångna året varit mera givande än spannmålsodlingen, även om man bortser från den garanti, som betodlarna haft, nämligen att få sälja varenda beta, sedan de fått den ur jorden

och fått den till fabriken, då däremot spannmålsodlarna måst ligga med stora lager och icke kunnat sälja dem.

Jag kan också konstatera, att i denna debatt icke alls förts på tal några kalkyler över produktionskostnaderna. Fjölårets jordbruksutskott, som då hade att behandla denna fråga, yttrade i sin motivering, att det funne de Nannessonnska produktionsberäkningarna väl höga, och det var detta, som gav anledning till en mycket häftig debatt här i kammaren. Man ropade från sakkunnigt håll: fram med kritiken! Och när man försökte sig på kritik, då sades det, att man icke var berättigad därtill, ty beräkningarna voro ju granskade av sakkunniga och av Kungl. Maj:t, och då menade åtminstone herr Poppius, att jag icke hade rätt att kritisera och att min kritik borde helt och hållet bortfalla. En av de sakkunniga yttrade, att jag borde veta, att herr Nannesson var en vetenskapsman, som byggde sina produktionskalkyler på fullt vetenskapliga grunder, och att jag icke ägde rätt att utkasta den beskyllningen, att han räknat för högt.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

Nu frågar jag: trodde de skånska betodlarna i allmänhet på de Nannessonnska kalkylerna? Är det någon av kammarens ledamöter, som tror, att en jordbrukare, som vet, att han på en odling förlorar, enligt vad då uppgavs från Gottlandsbänken, 200 kr. per hektar, slår sig på denna odling? Man spådde — det är ju förlätligt, att spådomar slå fel, och jag vill icke klandra dem som spådde — att det icke skulle bli någon odling alls eller att odlingen skulle inskränkas betydligt. Men vad inträffade? Jo, knappast hade riksdagens beslut blivit känt, förrän teckning skedde i så stor utsträckning, att arealen övertecknades och man måste vidtaga reduceringar, så att vederbörande icke fingo odla så mycket, de ville. Och detta gjorde betodlarna under medvetande om att de enligt de Nannessonnska kalkylerna skulle förlora över 200 kronor per hektar? Jag tror det icke, utan jag tror, att riksdagen har fått nog av dessa kalkyler, så att den åtminstone tager dem med ytterst stor försiktighet, även om de äro byggda på aldrig så vetenskapliga grunder. Det är nog en sanning, som här yttrades i fjol av dåvarande statsrådet Dahlberg, att han mycket sysslat med dessa kalkyler och funnit, att man med kalkyler kan bevisa vad som helst.

Nu ligger frågan före, och den ligger betydligt illa till. I fjol godkände riksdagens alla partier den motivering, som jordbruksutskottet hade och där man uttalade, att det skulle vara sista året, som någon statsgaranti skulle komma i fråga. Detta har också åtskilliga motionärer tagit fasta på och ansett, att de icke kunde gå fram på den vägen. Endast herr Poppius har väckt motion i sådant syfte, och herr Hermelin har nu reserverat sig till förmån för densamma. I övrigt har man slagit in på en annan linje, nämligen glidtullar. Jag skall uppriktigt säga, att jag icke har något stort förtroende eller någon tjusning för glidtullsystemet i allmänhet. Men här ligger saken ännu svagare, därför att glidtullen skulle byggas på en notering, som faktiskt ännu icke finns men som man tror skall kunna finnas vid den tidpunkt, då man behöver taga den i anspråk, nämligen Hamburgernoteringen. Jag vill säga, att det synes mig vara

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

absolut omöjligt att kunna på så lösa grunder reflektera på detta glid tullssystem. En annan väg, som man ju att döma av en reservant varit inne på i utskottet, nämligen fasta tullar, har man icke kunnat gå, därför att det icke funnits någon motion i den riktningen.

(Forts.)

Jag nämnde, att man gjort detta till en arbetarfråga, och den föregående ärade talare, som yttrade sig här från denna plats, såg den uteslutande som en arbetarfråga. Men det är ju klart, att när vi hava ett så stort reservlager av socker, att betodlingen måste inskränkas till cirka 15,000 hektar, kan det icke bli tal om, att det kan bli arbete åt så många. Jag tänker mig också, att denna areal, såsom herr förste vice talmannen yttrade, kommer att tillfalla de mindre jordbrukarna, vilka utföra arbetet med eget folk, så att, vilket beslut riksdagen än fattar, komma i alla fall stora skaror av de arbetare, som bruka hava sin utkomst på betfälten, att bliva utan arbete. Här talas om att järnvägarna komma att göra förluster. Här nämndes av den föregående ärade talaren, att man till och med måst bryta upp skenorna och sälja rälsen. Men detta har förekommit i andra landsändar också, där järnvägarna icke alls varit byggda för transport av betor. Det kan ju hända, att man bygger en järnväg olämpligt, så att där icke blir någon trafik att tala om, och då går det ju som det går, såvida man icke är så lycklig, att man får staten att övertaga järnvägen och driva den med förlust. Det är så det går i de flesta fall, därför att staten givit lån till järnvägarna.

Här har ingen vågat sig på att spå. Endast herr Jeppsson gav en antydning om att någon betodling icke skulle ifrågakomma, om riksdagen följer utskottet. Jag tror, att man gör klokast i att ingenting spå. Fjölårets spåmän voro mycket dåliga spåmän, och hade de spått rätt, hade sockerfrågan legat i ett betydligt bättre läge. Hade fjärdedelen av arealen icke blivit besådd, hade vi icke haft socker längre än till konsumtionsårets slut, och då hade det varit bättre möjligheter för betodlarna att göra sig hörda i riksdagen, än nu är fallet.

Jag skall icke längre uppehålla kammaren, och jag skall sluta med att yrka bifall till utskottets hemställan. Här har framkommit yrkande om återremiss, men jag kan icke förstå, vad det skulle leda till för resultat, alldenstund utskottet hållit på över en månads tid och gjort sig all möjlig möda för att finna någon utväg. Men då detta icke lyckats under den tid, utskottet arbetat, kommer det tydligen icke heller att lyckas i fortsättningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Debatten har pågått ganska länge, och jag förstår, att litet var fått höra alla de synpunkter, som kunna anläggas på denna fråga. Jag kan icke heller säga, att jag kan komma med några nya. Jag vill endast i största allmänhet vidröra denna fråga, därför att den synes mig hava en ganska stor betydelse.

Här har sagts, att de åtgärder, som beslutats de sista åren, avsett att säkerställa landets produktion av socker för det behov, som

förefinnes inom landet, och det är obestriddigt, att det har varit så. Nu befinner sig frågan i ett något annat läge, därigenom att vi ha funnit, att den goda skörden under förra året medfört, att man i höst har ett lager på 85,000 ton socker, vilket täcker två tredjedelar av ett konsumtionsårs behov. Det fattas således endast en tredjedel av detta konsumtionsbehov, och detta motsvarar, enligt vad utskottet säger, en betodling av högst 15,000 hektar.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

Då ställer jag till mig den frågan: får man nu denna odling till stånd, om inga åtgärder vidtagas? Kommer det att odlas så mycket, att det fyller, vad som fattas för konsumtionsbehovet? Om så icke skulle bli fallet har det sagts att vi ju alltid ha importen att repliera på, så att man kan gå den vägen, om odling icke skulle komma till stånd. Jag skulle om den vägen vilja säga, att den är väl i alla fall den sämsta, som vi under nuvarande förhållanden skulle kunna gå. Vi torde väl hava i minnet erfarenheterna från 1920, då det var en sockerimport för 80 miljoner kronor. Och vad detta betyder för hela det ekonomiska läget i landet, står tydligt och klart för var och en. Vi skulle väl i dessa ytterst bekymmersamma och brydsamma ekonomiska tider icke vilja ordna det så, att vi skulle komma i det läget, att man finge tänka på att importera socker för att tillfredsställa det behov, som finnes inom landet. För övrigt skulle detta strida mot avsikten med de beslut, som riksdagen under de sista åren fattat, nämligen att man skall se till, att det inom landet finnes en produktion, som fyller det behov, som föreligger. Alltså anser jag, att tanken att repliera på sockerimport måste man gå ifrån.

Då återkommer jag till den frågan: får man den odling, som erfordras för att i första hand fylla det behov, som föreligger, nämligen en tredjedel av ett årsbehov? Den frågan vågar jag för egen del icke besvara med ett ja. Jag är icke säker på att det skall komma att bli på det sättet, om icke nu såsom under de föregående fem åren från statsmakternas sida vidtagas åtgärder för att odlingen skall säkerställas. Det synes mig därför nödvändigt, att man antingen fortsätter på den väg, som man förut slagit in på, eller också går någon annan väg, som kan leda till samma mål, att säkerställa en odling, motsvarande enligt utskottets beräkningar en areal inemot 15,000 hektar.

Nu har det visserligen framhållits i utskottsbetänkandet, att man i fjol sagt, att om åtgärder skulle vidtagas en annan gång, måste det vara andra åtgärder än importreglering. Ja, för min del vill jag säga, herr talman, att om man sagt detta och även menat och avsett det, men det framkommer nya synpunkter på frågan, så lär väl uttalandet från i fjol vara givet under sådan form, att icke riksdagen skulle kunna vara med även på denna väg, om den skulle anses vara den bästa och vara att föredraga framför glidtullsvägen. Men vad jag nu talar om, är, att man skall vidtaga åtgärder, vilka de nu än må bli. Jag kan för min del vara med om vilken väg som helst, om den leder till det resultat, som man efter min uppfattning bör söka åstadkomma.

Ang.
sockerproduktionens fortsatta stödjande genom statsåtgärder m. m.

(Forts.)

Vad beträffar frågan om priset på socker, så vill jag erkänna, att det är en mycket viktig sak att vi få ned det så mycket som möjligt. Tiderna äro sådana, att människorna icke hava råd att offra pengar på snart sagt någonting. Men genom de åtgärder, som här föreslagits, skulle priset i alla fall nedbringas högst väsentligt, så att om resultatet av eventuellt vidtagna åtgärder skulle bliva, att det den 1 november 1923 skulle förefinnas ett lager av socker i landet, som vore större än det motsvarande behovet, så står dock detta lager till ett väsentligt mycket lägre pris än de 85,000 ton som finnas i höst. Således kommer priset under alla förhållanden att nedbringas, vilka åtgärder som än kunna anses vara av behovet påkallade.

Jag nämnde en sak, som jag ytterligare vill beröra, nämligen det önskliga i att man därtill utökar odlingen, utöver den areal, som erfordras för att säkerställa landets behov. Även på den frågan skulle jag för min del vilja svara ett ja. Jag anser nämligen, att det vore önskligt, att denna areal utsträcktes, jag kan icke säga hur långt, men i alla fall utöver dessa 15,000 hektar, och detta av det skäl, som för mig blivit i denna fråga detta år det mest vägande av alla, nämligen tanken på den stora och omfattande arbetslösheten. Arbetslösheten och denna fråga måste alldeles oavvisligen hänga tillsammans under detta år. Det är ju nämligen på det sättet, att om man tillverkar socker, så framskapar man en nyttig produktion. Man tillverkar något, som förr eller senare kommer till nytta. För övrigt är socker det allra förnämsta näringsmedel, som vi kunna framställa på den svenska jorden. Jag vill nu fråga, vilket är bättre: att låta arbetarna sysselsätta sig med odling av sockerbetor, med transport av sockerbetor, med framställning av socker i fabriker och med sådant arbete, som hänger tillsammans därmed, till exempel framställning av gödningsämnen, och alla andra arbetsmöjligheter, som höra ihop med betodling och sockerframställning — vilket är bättre, säger jag, att låta arbetarna sysselsätta sig med detta eller att låta dem gå och göra nya vägar eller förbättra gamla? Jag förstår icke, hur man överhuvud taget kan tveka om vilket som är bäst i detta fall. Här vet man ju till exempel, att antalet dagsverken — uppgiften är från i fjol, tror jag — för betor är 86, under det att det till exempel för korn är 18. Jag kan instämma med herr förste vice talmannen, då han säger att det är bättre att framskapa sådant arbete och få fram denna produkt, än att jordbrukarna i dessa trakter, där de varit vana vid betodling, skulle i större utsträckning slå sig in på ett extensivare jordbruk med kreatursskötsel, export av smör och sådant. Min uppfattning är i detta fall alldeles klar, att det måste vara vida bättre att skapa arbete på det förstnämnda sättet.

För övrigt, om betodling skall inskränkas så högst väsentligt, som här är fråga om, stannar man inför de mycket svåra frågorna: vilka är det som skola odla dessa betor, vilka fabriker skola framställa sockret och vilka arbetare skola ha sysselsättning? Man står här inför ett utomordentligt svårt problem, som man icke kan lösa,

därför att det ovillkorligen alltid kommer att bliva en större eller en mindre inskränkning av arbetet på detta område. Naturligtvis måste det då vara bättre, att denna arbetsinskränkning begränsas så mycket som möjligt, även om den risken uppkommer, att man får ett lager över på hösten 1923.

Utskottet har sagt, att nu är det en synnerligen lämplig tidpunkt att borttaga garantierna. Jag skulle för min del vilja säga, att jag knappast kan finna någon mindre lämplig tidpunkt för att göra detta. Landet befinner sig i en ekonomisk kris av den allra mest svårartade beskaffenhet, och den mynnar just ut i brist på arbete, brist på tillförsikt och förtroende på alla områden. Skall man då taga bort en möjlighet att uppehålla en näring och hålla en industri i gång och bara säga att det icke bekymrar oss, man får lägga ned arbetet och arbetsbristen får komma; vi hava alltid de många tiotalen av arbetslöshetsmiljoner, som vi skola använda för statsarbeten och understöd. Ännu egendomligare förefaller mig det uttalande, som utskottet gjort, att sockerfabrikerna och betodlarna haft det bra under den sista tiden och att denna näring nu får vara beredd på att vidkännas en del förluster och svårigheter. Det kan ju icke gärna vara något annat motiv för ett sådant uttalande, skulle jag vilja säga, än att det är nästan, som om avundsjukan lyste igenom. För min egen del skulle jag vilja vända om hela utskottets påstående och säga, att om man kan i denna tid uppehålla och skapa goda betingelser för en näring, är det väl bättre, om man också kan göra det blott för en och icke för de andra; det är väl bättre, att någon näringsgren i landet har det bra, än att ingen har det bra. Jag anser, att utskottets uttalande är så pass betänkligt, att jag icke kunnat underlåta, herr talman, att opponera mig mot detsamma.

Till slut skulle jag vilja säga, att det förefaller mig egendomligt, att regeringen icke har vidtagit någon åtgärd. Det är mig ofattbart, att man skulle nu med en gång kasta denna fråga ifrån sig. Sedan regeringen och riksdagen år efter år sysslat med den, sedan vi med statsmakternas hjälp skapat fram hela sockerbetsodlingen, som varit till välsignelse för de provinser, där den förekommer, skall man lämna den i en sådan kritisk tid, som den nuvarande och icke fästa något avseende vid den. Det förefaller mig mycket egendomligt, att till exempel herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet icke vidtagit eller synes ämna vidtaga någon åtgärd i detta fall, och jag vill tillägga, att det förefaller mig lika egendomligt, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet icke har något att säga om detta, ty det är ju han, som begärt alla dessa stora anslag för arbetslöshetens bekämpande. Om han kunde vinna en arbetstillgång utan att komma till riksdagen och begära anslag, synes det mig, att han skulle gripa detta tillfälle med förtjusning. Han vill, såsom vi sett av propositionen, skapa möjlighet till arbete genom statsbeställningar av olika slag. Men varför icke skapa arbete genom framställningar av denna produkt? Det förefaller mig likaledes egendomligt, att icke även herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ansett sig hava ett ord att säga i detta fall. Ty om jag icke missminner mig,

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

förekom det i en proposition, som behandlades här i riksdagen för icke så länge sedan och för vilken han gick i elden, nämligen propositionen om tobaksskatt, bland motiven för höjning av tobaksskatten, att man skulle hindra, att arbetarna vid tobaksfabrikerna bleve arbetslösa. Det här föreliggande fallet synes mig, fast i vida högre grad, vara ganska likartat, och därför tycker jag, att de tre av mig apostroferade statsråden borde hava ganska stora anledningar att tänka starkt på denna fråga. Naturligtvis glömmar jag icke deras kolleger, allra minst hans excellens herr statsministern.

Nu är det uppenbart, att som frågan ligger, borde utskottet beredas en möjlighet att taga frågan i förnyat övervägande. Utskottets ordförande har sagt mig, att om riksdagen återremitterar ärendet, finns det ingen utsikt till annat, trodde han, än att utskottet mycket hastigt beslutar på nytt i frågan och kommer tillbaka med ärendet i oförändrat skick. Vill icke utskottet vara så vänligt och taga några dagar på sig och fundera en gång till på denna sak och se till, om icke utskottsmajoriteten och de olika slagen av reservanter ändå skulle kunna, efter de uttalanden som här blivit gjorda i kammaren och som väl icke få anses vara alldeles betydelselösa, även om de icke tillvinna sig majoritet, taga i förnyat övervägande, huruvida icke något skulle kunna göras i denna fråga. Jag är övertygad om att herrarna en gång skulle komma att hava tillfredsställelse av att ha gjort ett sista försök att åstadkomma något, och därför, herr talman, ber jag att få förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Med herr Lindman förenade sig herr *Lithander*.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag hade egentligen icke tänkt yttra mig i denna fråga, då det har talats så mycket i den. Det kan egentligen icke vara så synnerligen mycket att i saken tillägga. Då jag i alla händelser i det sammansatta utskottet varit med om att bilda majoriteten, må det vara förklarligt, att jag här inför kammaren anger de skäl, som varit avgörande för mig, då jag ställde mig på utskottsmajoritetens sida.

Jag tror knappast jag kan misstänkas för att icke ha ett tillräckligt starkt intresse för sockerbetodlingen och den på denna odling byggda sockerindustrien och att betodlingen och industrien få arbeta under så gynnsamma förhållanden, som det överhuvud är möjligt. Sockerbetodlingen och sockerindustrien äro av så stor betydelse för landet i såväl nationalekonomisk och andra avseenden, att statsmakterna helt naturligt måste ägna dessa näringar en stor uppmärksamhet. Jag kan dock icke i detta sammanhang underlåta att säga, att, huru beslutet i denna fråga än kommer att utfalla i denna kammare, skall man dock icke kunna rikta den förebräelsen mot riksdagen, att den icke i tillbörlig grad beaktat den stora betydelse, som såväl sockerbetodlingen som den därpå byggda sockerindustrien ha för landet. Vill man vara rättvis — och det bör man vara så långt, som det är möjligt i denna ofullkomliga värld — måste man erkänna, att icke ha vare sig sockerbetodlingen eller industrien varit styvmoderligt behand-

lade från statsmakternas sida. Det kan ju vara skäl — jag känner ett visst behov att säga det i denna kammare — att erinra om att, då i närvarande tid industrien här i landet ligger lamslagen, arbetar dock sockerindustrien under statsgaranti, har garanti för täckande av alla sina kostnader, för avskrivningar, avsättning till fonder, för viss utdelning till aktieägarna o. s. v. Jag för min del klandrar icke detta. Dessa speciella åtgärder, som från statsmakternas sida vidtagits, ha varit motiverade, men därav kan ju rimligen icke följa, att, om förändrade förhållanden inträda, statsmakterna skulle i det sålunda förändrade läget följa samma politik, samma taktik.

Till att börja med vill jag erinra om, att då riksdagen nu går att pröva frågan, huruvida speciella åtgärder från statsmakternas sida kunna anses påkallade för säkerställandet av sockerbetodlingen och sockerindustrien, måste ju denna prövning ske från helt andra utgångspunkter, man måste nu lägga andra synpunkter på denna fråga, än man tidigare gjort. Det gällde ju, såsom bekant under krigsåren och de därpå följande åren 1919, 1920 ävensom 1921 att stimulera produktionen så kraftigt, att det producerade kunde fylla landets behov av socker. De relativt dåliga skörderesultaten åren 1919 och 1920 lämnade såsom bekant intet som helst överskott av socker för följande konsumtionsår. Den våldsamma ökning i konsumtionen under år 1920 tvingade till en enorm import. Man måste inköpa socker från utlandet till priser, som i vissa fall med bortåt 100 % överstego priset på inhemskt socker.

Då riksdagen i fjol skulle fatta beslut, huruvida man skulle fortsätta med statsgaranti eller icke, hade man ju dessa förhållanden till bakgrund. Osäkerheten på världsmarknaden, den enorma ökningen i konsumtionen och den, såsom jag nämnde, lika enorma importen voro dock förhållanden, som motiverade speciella åtgärder från statsmakternas sida, speciella åtgärder för att stimulera produktionen.

Nu äro ju emellertid utgångspunkterna helt andra. I stället för brist ha vi nu ett överskott att röra oss med, ett överskott på socker, som till nästa konsumtionsår sannolikt kommer att till mer än $\frac{2}{3}$ fylla behovet. Det är då uppenbart att man nu måste pröva denna fråga från helt andra utgångspunkter. Det måste vara helt andra skäl än de tidigare, som motivera ingripande från statsmakternas sida, och de skäl, som skulle motivera en fortsatt statsgaranti, glid tull eller andra åtgärder för odlingens säkerställande, dessa skäl äro den förfärande arbetslösheten, järnvägarnas och vissa näringsföretags beroende av sockerbetodlingen och sockerindustrien o. s. v.

Nu vill jag dock säga, att förhölle det sig verkligen på det sättet, att utskottets avslag på vissa statsåtgärder vore liktydigt med ruin för sockerbetodlingen och för sockerindustrien i de provinser, som därav beröras, ja, då vore utskottets avslag betänkligt. Men så ligger det i verkligheten icke till. Jag kan icke underlåta att säga, att när man i pressen eller annorstädes i dessa dagar sett de allra hemskaste skräckmålningar över huru det skulle komma att se ut, om riksdagen nu avslår de motioner, som väckts ifråga om åtgärder för säkerställande av odlingen, då man målat upp följderna av ett avslag så äro dessa

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.

(Forts.)

skräckmålningar till minst $\frac{2}{3}$ falska. Man bör dock erinra sig, att de föreslagna åtgärderna beträffande såväl statsgarantien som glidtull äro begränsade till nästa konsumtionsår, begränsas till att fylla det behov, som plus det överskott, som finns, täcker konsumtionsbehovet. Huru detta, som ju motsvarar ungefär $\frac{1}{3}$ av en normal odling, skall kunna åstadkomma en sådan effekt, har jag för min del mycket svårt att fatta.

Reservanterna, herrar Wohlin och Sederholm m. fl., tala visserligen i sin reservation om en odling på 20,000 hektar, motsvarande omkring hälften av normal odling. Reservanterna tala om att lägga upp en sockerreserv, men det märkliga är, att de i samma andedrag förklara, att statsgaranti och glidtullar skola upphöra att verka den 1 november 1923. Tro verkliga reservanterna, att sockerbolaget lägger upp en sockerreserv i dessa osäkra tider utan att ha någon som helst säkerhet för att kunna sälja detsamma utan förlust? Jag kan icke beteckna detta reservanternas resonemang annat än såsom det rena spegelfakteriet, och man tror uppenbarligen icke själv därpå. Saken ligger på det sättet, att kan man icke gå in för statsåtgärder, som avse en större eller mindre del av konsumtionsåret 1924, måste odlingen begränsas och den måste begränsas till omkring $\frac{1}{3}$ av den normala. Effekten av detta blir med hänsyn till såväl arbetslösheten som andra omständigheter väl ändå ganska minimal — åtminstone minimal i förhållande till de skräckmålningar, man gjort upp.

Sedan kommer man till den mest svårösta frågan. Jag förutsätter, att riksdagen ginge med på en fortsatt statsgaranti. Den statsgaranti, som motionären Poppius ifrågasätter, skulle endast sträcka sig över nästa konsumtionsår, d. v. s. vad som behövs för att fylla den brist, som man beräknar skola föreligga. Då inställer sig den frågan: Huru skall man kunna ordna detta? Det torde dock ligga i öppen dag, att då staten går in för en garanti gentemot betodlingen och garanterar odlarna ett visst pris på betorna, att betodlarna ha rätt att kräva likställighet ifråga om fördelningen av odlingen. Det är åtminstone en moralisk rätt, som betodlarna kunna pretendera på. Men vart leder det? Jo, det leder uppenbart dit, att om man skall begränsa statsgarantien till en sådan odling, som möjligen kommer att röra sig om 12- eller 15,000 hektar, denna betodling skall bredas ut över Skåne, Östergötland och Gottland. Det innebär, att bolaget skall igångsätta en massa fabriker för fjorton dagars eller tre veckors tillverkning. Det kan knappast vara förenligt med ansvar att medverka till en så oekonomisk driftpolitik.

Vill man åter gå den andra vägen, begränsa avverkningen till ett fåtal fabriker, 4 eller 5 stycken, och transportera betorna på järnväg, så leder ju emellertid detta till precis samma praktiska resultat, leder till en fördyring av produktionen, som man sannerligen icke kan stå till svars för att ha medverkat till. Och så uppstår den frågan: Vem skall betala transporten av betorna? Skall man lägga kostnaderna för dessa transporter på sockerbetodlarna, få de föga glädje av statsgarantien. Skall man åter lägga dem på fabrikanterna, så få de tagas ut i sockerpriset. Men, säger man, vi strunta i sockerbetodlar-

nas krav på att bli likställda ifråga om odlingen. Man koncentrerar odlingen till områden belägna omkring några fabriker. Ja, men då gör man sig den frågan: Vilken glädje få då järnvägarna och vissa näringsföretag, som nu äro i ett sådant prekärt läge, av statsåtgärder. Vad skulle järnvägarna i Ystadtrakten, som ha sin inkomst till 70 % baserad på transport av sockerbeter o. dyl., få för glädje därav om sockerbetodlingen koncentrerades till exempelvis nordvästra delen av Skåne.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Saken ligger ju uppenbarligen till på det sättet, att, om man vill återgå till normala förhållanden i fråga om statens ställning till såväl betodlingen som sockerindustrien, blir denna övergång minst kännbar under ett år som innevarande, då odlingen i alla fall måste väsentligt begränsas. Statsgaranti eller glidtull vars verkningar begränsas till nästa konsumtionsår är praktiskt olösligt.

Det enda av de föreliggande förslagen, som på ett tillfredsställande sätt löser frågan, är det förslag, som framställt av friherre Hermelin i hans reservation. Tar man hans förslag, åstadkommer man något verkligt effektivt, men då bör man också vara beredd att ta konsekvenserna. Man får vara beredd på att dessa komma att sträcka sig ut även över en större del av konsumtionsåret 1924. Och med detta följer monopol, maximering av socker m. m. dylikt.

För min del har jag därför kommit till den bestämda uppfattningen, att såsom frågan nu ligger, kan man överhuvud taget icke åstadkomma något effektivt vare sig med statsgaranti eller glidtull.

Statsgarantien har ju för övrigt riksdagen uttalat sig emot, och nog kan man hysa allvarliga betänkligheter mot en fortsättning av densamma. Det är ju orimligt att i en tid som denna rent av stimulera till en oekonomisk drift, ty det innebär i själva verket alltid denna statsgaranti, det bör man icke blunda för. Det ligger i öppen dag, att om en industri har garanterad täckning för alla sina kostnader, har den icke något som helst intresse av att inrätta sig på ett ekonomiskt sätt. Man kan ju visserligen invända, att staten gentemot sockerbolagen har granskningsrätt. Ja, det är riktigt, men denna granskning måste av naturliga skäl bliva synnerligen summarisk. Den blir begränsad till prövning av nyanskaffningar, av maskiner, kolpriser, värdesättning av lager m. m. dyl. Det kan icke bli en granskning i detalj av driften såsom sådan. Industrien kan uppenbarligen icke ha något intresse av att inrätta sig ekonomiskt. Betänkligheter mot att fortsätta på den vägen äro därför förklarliga. Det var en åtgärd, som man måste tillgripa i ett tvångsläge, men det ligger i sakens natur, att man så fort som möjligt söker kunna komma ifrån densamma.

Det har nu här yrkats återremiss av ärendet. Jag för min del förstår verkligen icke, vad det skall tjäna till. Den, som framställde detta yrkandet, var visst herr Jönsson i Revinge, men jag blev icke alls klok på vart han ville komma genom en återremiss. Han talade om en fast tullsats, och var det den saken som herr Jönsson i Revinge ville ha prövad, ber jag att få säga, att den är redan prövad i utskottet. Jag tror icke heller, att man med den fasta tullsatsen kan åstad-

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.

(Forts.)

komma något verkligt effektivt, och det är ju ändå det man strävar efter.

Skulle man med en återremiss åter ha till syftemål att vinna större klarhet i fråga om möjligheten att redan nu sänka priset på socker med hänsyn till vad friherre Hermelin anfört i sin reservation — reservanten vill ha betodling på 20,000 hektar och ifrågasätter, att man redan nu skulle kunna sänka priset på socker och under en längre period erhålla täckning för merkostnaderna — då vill jag säga, att några upplysningar av värde erhåller man icke därigenom, att man återremitterar ärendet, ty saken ligger nog så till, att den granskning, som bolaget är underkastad, icke är slutförd. Ännu kan man icke säga, hur stort statens eller bolagets tillgodohavande utgör eller vilka priser på socker, som kunna komma att tillämpas. På den vägen har man säkerligen intet att vinna av en återremiss.

Som sagt, som frågan nu ligger, tror jag icke att det finns något att göra. Jag är av den uppfattningen, att man bör söka komma ifrån dessa kristidsreminiscenser, och jag har därför gått med på utskottsmajoritetens hemställan om avslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Björk*.

Herr *Paulsen*: Herr talman! Då jag själv är betodlare, skall jag be att få säga några ord i denna fråga.

Jag skall gärna medge, att då jag först hörde talas om vilket pris sockerbolaget bjudit betodlarna, tänkte jag, att här måste från statens sida vidtagas några åtgärder för att hålla betpriset så högt, att det lönar sig bättre att odla betor än spannmål. Gör staten icke detta få vi icke någon betodling, och det uppstår brist på socker. Då visste jag emellertid icke, att 1921 års betskörd hade blivit så riklig, att sockret härav skulle räcka $\frac{3}{4}$ år fram i tiden. Detta faktum förändrar enligt min mening läget i allra högsta grad, ty om man under normala år behöver odla betor å 42,000 hektar för att täcka landets sockerbehov, behöver man under innevarande år endast odla 10 å 11,000 hektar.

Jag frågar mig då: Betyder det i själva verket så mycket för den skånske och mellansvenske jordbrukaren, om han får denna statsgaranti, detta tullskydd eller icke? Jag kan icke komma till något annat resultat än detta: Nej, det betyder i själva verket så litet, om han får denna statsgaranti eller detta tullskydd eller icke, för denna lilla odling, som nu kan ifrågakomma, att det rakt icke är lönt att befatta sig med den saken.

Hade det däremot förhållit sig så, att det gällt vanlig normal odling, skall jag gärna medge, att saken ställt sig annorlunda, men man kan väl icke rimligen begära, att staten skall lämna garanti för en odling flera gånger större än man behöver för att täcka landets sockerbehov. Jag menar alltså, att det gör odlaren varken från eller till, om han får denna statsgaranti eller detta tullskydd eller icke.

Ser man saken ur arbetarsynpunkt, ställer den sig på alldeles

samma sätt. Här tala herrarna alldeles som om det gällde en vanlig normal odling. Man framhåller, att om man får denna statsgaranti eller detta tullskydd, ja, då blir det goda arbetstillfällen och därmed följande lycka och välstånd, men om vi icke få statens hjälp, blir det arbetslöshet med nöd och elände. Jag skall då be att få erinra herrarna om, att med eller utan statsgaranti eller tullskydd blir det ändå minskad betodling med ungefär $\frac{3}{4}$ av den normala och i följd därav minskade arbetstillfällen. Jag är för min del icke så alldeles säker på att den återstående fjärdedelen av arbetstillfällena kommer att tillfalla de betarbetare, som herrarna synas hysa så varma känslor för.

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.

(Forts.)

Jag skall be att få taga ett exempel för att belysa detta. Vi tänka oss en betodlare, som under normala förhållanden brukar odla 10 tunnland betor. Han måste innevarande år under alla förhållanden inskränka sin betodling till, låt oss säga, 2,5 tunnland. Finns det någon i denna kammare, som tror, att arbetet med dessa betor kommer att utlämnas till de människor, som vanligen få arbeta med dem? Nej, alldeles säkert icke. Denna odling kommer att skötas av gårdens eget folk. Men arbetarna, vad få de? Jo, de få ingenting. Men vad mena då herrarna, som tala så varmt för arbetarna? Det är en gest, en gest och ingenting annat.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Gardell: Herr talman! Det har under diskussionen av sockerfrågan talats mycket om de konsekvenser för andra näringsgrenar än jordbruket, som ett nedläggande eller en stark reducering av betodlingen skulle medföra. I detta avseende torde Gottland utgöra ett slående exempel. På Gottland har staten inga järnvägar. Av järnvägslinjen Burgsvik—Lärbro, som är 117 km. lång, har staten beviljat lån endast å sträckan Visby—Hemse eller 55 km. När sedan denna bana sträcktes söderut Hemse—Burgsvik samt norrut Visby—Lärbro, vägrades de begärda statslånen. Kommuner och enskilda ha fördenskull tecknat aktier och borgen på lån till dessa järnvägsbyggen.

Nu visar statistiken enligen sockersakkunniga, att 50,3 procent av alla inkomster för järnvägarna på Gottland härröra från sockerbetsodlingen. Man förstår då, vilken betydelse denna odling har för Gottlands län. På Öland utgöres cirka 70,6 procent av järnvägarnas inkomster den del av dessa, som kan skrivas på betodlingens konto. På denna ö motser man sålunda med lika stora bekymmer ett nedläggande av sockerbetsodlingen. En dylik utgång skulle för båda dessa öar troligen medföra ett rent upphörande av järnvägsdriften. Statens järnvägar samt de järnvägar, som åtnjuta statslån, trafikeras, om de bära sig eller ej, men så är ej fallet med privata banor utan statslån. Så snart driften ej bär sig nedlägges den helt enkelt, men dessa banor bliva fördenskull ej kvitt skulderna och räntorna på anläggningskostnaderna.

Om betodlingen nedlägges på Gottland, får man sålunda räkna med enbart för Visby stad en extra skatt av 11 kronor per individ

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

för betalning av tecknat lån till järnvägen samt för minskad inkomst från densamma. För länets 38 kommuner blir förhållandet nära nog detsamma.

Gottlands ångbåtsbolag, som har att ombesörja postbefordringen mellan Gottland och det övriga Sverige, hade i fjol en inkomst av 76,000 kronor från sockerbruket. Skulle denna inkomstkälla upphöra, måste följden bli, att postverket får betala så mycket större avgift för postbefordringen mellan Gottland och fastlandet.

För oss jordbrukare förefaller det ganska underligt, att betpriset skulle vara den lilla tuva, som stjälpur hela den svenska sockerindustrien. Detta betpris är dock icke av den avgörande betydelse för priset på det till förbrukning utlämnade sockret, som man vill göra gällande. Några enkla siffror äro nog för att ådagalägga detta förhållande. Vid ett betpris av 6,50 kronor per 100 kilogram sockerbetor kommer på betodlingens andel icke fullt en fjärdedel av sockrets nuvarande pris. Med en medelsockerhalt av 17 % i betorna blir denna andel nämligen 38,2 öre eller i runt tal 39 öre per kilogram. När då priset på socker står i 1,65 kronor i allmänna marknaden, ligger däremellan och betodlingens andel i detta pris en marginal, som tydligen måste komma många till godo, ty om denna skillnad endast delades mellan ett fåtal, skulle detta fåtal erhålla en företagarvinst mångdubbelt större än betodlarnas ersättning även med den största rekordskörd. Det är sålunda tydligt, att den svenska sockerindustriens bibehållande i långt högre grad är ett allmänt intresse än ett rent jordbruksintresse. Taxerat i siffror skulle man kunna säga att den svenska sockerbetodlingens och sockerindustriens vidmakthållande till 76 % är ett allmänt intresse och endast till 24 % ett jordbruksintresse, i vilken senare siffra då även inräknats den inkomst av betodlingen, som kommer på jordbruksarbetarnas del.

Med ett betpris av 3,50 kronor per 100 kilogram skulle betodlingens andel i sockerpriset, beräknat efter samma grunder som förut, komma att i runt tal utgöra 21 öre. Om man utgår ifrån, att omkostnaderna för sockrets framställning och distribution skulle kunna nedbringas i samma proportion som betpriset, skulle sålunda socker tillverkat av svenska betor kunna säljas till ett pris av högst 89 öre per kilogram. Enligt uppgift kan för närvarande utländskt raffinerat socker importeras till Sverige för 32 öre per kilogram, exklusive tull. Om till betodlingens andel i sockerpriset, 21 öre, lägges tullen, som är 10 öre, komma vi också till ett pris av 31 öre. Att sedan arbetet med sockrets framställning och distribution skall draga så stora kostnader, att det svenska sockret måste bli så ofantligt mycket dyrare än det utländska, förefaller nära nog orimligt. När en sänkning av endast betpriset förmår åstadkomma blott 18 öre lägre sockerpris, borde det vara bra mycket mera givande att lika noggrant undersöka möjligheterna att nedbringa övriga kostnader för sockrets framställning, som enbart av kostnaderna för den direkta vitbetsproduktionen.

Vi jordbrukare göra oss inga förhoppningar på en lösning av sockerfrågan, som skulle kunna möjliggöra en betodling med vinst.

Frågans allmänna ekonomiska innebörd måste under nuvarande förhållanden även för oss bli utslagsgivande. Men vi kunna likväl ej underlåta att fästa uppmärksamheten på den egendomliga och inkonsekventa värdering av jordbruket, som kommer till synes i statsmakternas behandling av betodlingen. »Det måste rättvisligen erkännas, att under kristiden sockerfabrikationen ej kunde få utnyttja sina vinster på grund av maximipriser, men då var det fråga om ett mycket viktigt näringsmedel, och för den skull kunde det icke hjälpas. Nu då vi kunna få socker billigare, måste vi ta det, där vi kunna få det billigast», yttrade vid förra årets riksdag en talare på Gävleborgsbänken. Här talas rent ut. Mohren har gjort sin plikt, nu kan mohren gå. Man har alldeles glömt bort, att under kristiden det svenska sockerpriset var så mycket lägre än världsmarknadspriset, att svenska folket besparades en utgift av 200 miljoner kronor. I årets remissdebatt yttrades från samma håll: »Men vi måste vidtaga åtgärder för att vår hushållning här hemma skall bli så bärkraftig som möjligt. A och O är naturligtvis härvidlag, att de stora jordbruken uppdelas, så att icke från bondehemmen nya bondpojkar blanda sig i de olyckliga industriarbetarnas led, utan att från bondehemmen utgå bönder. En sådan jordpolitik, som sedan länge bedrivits i Danmark, måste vi ägna vår kraft. Det hjälper icke att hålla en remissdebatt och ett par interpellationer om året. Frågan är, om vi i ett par år vilja ha arbete och sedan skola råka in i en kris igen, eller om vi vilja i tid vidtaga förebyggande åtgärder, så att det icke blir så många arbetslösa. Det kan ske därigenom, att bondsöner avledas från industrien på naturlig väg och bli bönder, det är det enda.»

Tror då någon i denna kammare, att ur bondehem skola utgå bönder, om jordbruket lämnas vind för väg och behandlas lika styvmoderligt eller värre nu än under kristiden?

Från Gävleborgsbänken yttrades i dag ungefär samma ord, och jag skall till svar endast be att få göra samma uttalande som Gottlands befolkning gjorde år 1913, då sockerbetfrågan var lika brännande. Det gjordes ett inlägg i diskussionen, som lydde så: »För jordbrukaren betyder upphörandet av sockerbetsodlingen förlust, för många andra betyder det även förlust, men för många av Gottlands arbetare betyder det mera, det betyder svält.»

På herr Bärge i Katrineholm yttrande vill jag till svar endast säga, att Gottland i fjol hade en sådan torcka, att man fick endast cirka 9,000 kg. per tunnland, och hade Skåne varit lika missgynnat som Gottland, så hade säkerligen sockerfrågan i år fått en helt annan lösning, ty då hade det icke varit sockeröverskott utan kanske nära nog brist.

I det läge frågan nu befinner sig och efter den stora oenighet som förekommit i utskottet, skall jag, herr talman, be att få instämma i återremissyrkandet.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr tal-

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

mannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

(Forts.)

§ 7.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr *L i n d m a n*, som yttrade: Herr talman! I dag har avlämnats en kunglig proposition, nr 89, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 m. m., och den är ett mycket digert aktstycke, som kammarens ledamöter behagade finna. Enligt en bestämmelse i riksdagsordningens paragraf 55 kan motionstiden för omfattande kungliga propositioner förlängas, om kammaren så beslutar, och jag hemställer därför, herr talman, att motionstiden för denna kungliga proposition måtte utsträckas till det plenum, som inträffar näst efter 20 dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 4 mars, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckta motioner i fråga om sockerproduktionens fortsatta stödjande genom statsåtgärder m. m.; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Herr J o h a n s o n i Hörninge, som yttrade: Herr taman! Det har här i dag mycket talats för och mot sockerbetsodlingen samt framhållits det stora överskott av socker, som finnes i vårt land. Men det oaktat gives det dock tillstånd att importera avsevärda mängder av denna vara, som vi för närvarande ha överskott på. Jag finner åtminstone för min del detta egendomligt. Jag skall fatta mig kort och icke länge taga kammarens tid i anspråk. Men var och en vet, att av de förluster, som kunna drabba jordbruket, är det icke någon, som har så djupa och så vittgående följder med sig som en helt eller delvis nedlagd odling av sockerbetor inom de betodlande provinserna. Denna odling är kombinerad med en hel mängd andra företag, vilka även komma att få känning av förändringar inom densamma och som kanhända kunde komma att få inställa sin drift, varigenom arbetslösheten komme att ökas och svårigheterna att draga sig igenom denna svåra tid naturligtvis bleve ännu större.

Jag kan förstå utskottsmajoritetens ställning till denna fråga. Den är nog rätt så ömtålig, och jag vill icke vidare ingå på densamma. Jag vill bara nämna litet om erfarenheterna från den provins, som jag tillhör, Öland. Som herrarna möjligen ha sig bekant, är ju denna lilla ö i stort sett ett småbrukande land, som på de senaste 14 åren uppblomstrat, och detta framåtgående har varit en följd av sockerbetsodlingen. Även är det bekant, att emigrationen från Öland varit ganska stor till följd av bristen på arbetsmöjligheter. Denna emigration har i avsevärd grad minskats under senare tid, och detta har skett på grund av de arbetstillfällena och de utvecklingsmöjligheter, som åstadkommits, sedan sockerbetsodlingen kommit att bedrivas på ön. Ävenså är Öland i annat avseende

Ang. sockerproduktionens fortsatta stödjande genom statsåtgärder m. m.

(Forts.)

säregat. Det är många små lägenhetsägare på ön, och de ha genom arbetet med sockerbetsodlingen kommit i en helt annan ställning i ekonomiskt avseende än de voro, innan betodlingen tillkom. Och blir det nu så illa ställt, att det blir en helt eller delvis inställd betodling på grund av låga betpris, så att det blir förlustbringande att odla betor, så blir följden den, att emigrationen åter tar fart och dessa små lägenhetsägare komma i en förtvivlad ställning.

Jag skall be att med några siffror få visa betodlingens betydelse för Öland. Det kan hända, att det är en hel del av kammarens ledamöter, som icke ha sig bekant, att där nere på Öland var betodlingen så avsevärd, att år 1921 odlades betor på en areal av 4,926 tunnland, som lämnade en skörd av 45,116 ton betor. Och hela denna mängd betor betalades med ett grundpris av 65 kronor pr ton, vilket sålunda tillsammans utgör 3 miljoner kronor. Men så är att märka, att i arbetslön utbetalades för dessa betors skötsel på Öland över en miljon kronor. Den skörd, som vi då fingo, var icke någon rekordskörd. Den utgjorde 9 ton per tunnland, och det kan man icke beteckna som någon rekordskörd. Att vinsten icke varit orimligt stor, kan var och en räkna ut, när man vet, att avkastningen endast varit 9 ton per tunnland och man endast erhållit 65 kronor per ton.

Jag skall även be att få erinra om det svåra läget, vari våra järnvägar skulle komma, om betodlingen helt eller delvis inställes. Enligt de siffror, som jag fått mig tillsända komma 70 procent av fraktinkomsten direkt från betodlingen, och vad detta innebär kan var och en förstå. Även ha vi en sockerfabrik i Mörbylånga och dess hamn har utökats och förbättrats. Tre fjärdedelar av dess inkomster bero av socker- och bettransporter. Mörbylånga köping, där sockerfabriken är belägen, komme sålunda, om betodlingen skulle inställas, att gå mycket tillbaka.

Jag anser, herr talman, att de förhållanden som jag här anför och som jag känner väl till äro förtjänta av beaktande. Efter vad jag hört av representanter från Gottland är sockerbetsodlingens ställning där icke ett dugg bättre än på Öland. Jag vädjar därför till kammarens ledamöter att hjälpa oss och att överväga de konsekvenser, som en nedlagd sockerbetsodling skulle medföra i dessa tider och i de tider, vi gå till mötes.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Wohllins m. fls. reservation.

Vidare anförde:

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet *Linders*: Herr talman! Under förmiddagens debatt i denna kammare ha från olika håll efterlysts regeringens ståndpunkt och regeringens initiativ. Enligt mitt förmenande har detta efterlysande så till vida varit onödigt, som någon regeringsproposition i sockerfrågan icke förelegat. Detta innebär ju i sig självt, att regeringen icke ansett sig böra påkalla några åtgärder.

Regeringens ställning härutinnan intogs redan under föregående år, då sockersakkunnige tillkallades endast för ett begränsat uppdrag, som icke omfattade frågan om betodlingens tryggande. Riksdagen har i fjol så kraftigt avvisat framtida statsgaranti, att regeringen saknade varje som helst anledning att påkalla en utredning i syfte att fortsätta densamma. Någon anledning att söka andra utvägar föreligger icke heller. Man kunde ju redan i höstas konstatera, att statsmakternas åtgärder för tryggande av 1921 års sockerbetsodling gått till överdrift och framkallat en stark ökning av odlingen utöver vad som fastställdes som maximiareal. Den likaledes generösa väderleken ökade skörderesultatet i hög grad. Det återstår nu för konsumtionen att betala den garanti som statsmakterna iklädde sig. Den rika skörden har faktiskt åstadkommit, att konsumtionen får betala allt för höga pris under allt för lång tid. Det är därför självfallet, att de statliga åtgärderna för produktionsbefrämjande följts av en mycket stark reaktion. Det framstod därför för regeringen som både klokt och nödvändigt att återgå till normala förhållanden och icke vidare påkalla några kristidsåtgärder. För närvarande vet man icke ens, i vilken ställning staten står till sockerbolagen i anledning av prisgarantien. Utredning härom pågår bland sockersakkunnige, och resultatet torde vara att förvänta på regeringens bord om någon vecka. Därefter kommer regeringen att taga ställning till frågan om förlängt importmonopol och, om så befinnes vara nödvändigt, framlägga proposition därom till riksdagen.

Då regeringens ställning till frågan och det efterlysta initiativet ställts i samband med det gjorda återremissyrkandet, så ber jag få förklara, att regeringen icke har för avsikt att framlägga något förslag i frågan, som kan påkalla en återremiss.

Herr E d é n: Herr talman! Efter den långa debatt, som blivit förd här i dag, har jag i och för sig anledning att söka fatta mig så kort som möjligt. Jag har fått en ytterligare anledning därtill i det yttrande, som nu har kommit från statsrådsbänken, som i det närvarande läget ger en upplysning, som är av mycken vikt för kammarens ståndpunktstagande. Jag skall under sådana förhållanden inskränka mig till att i några sammanträngda satser söka åskådliggöra, hur efter min mening frågan ligger.

Jag utgår ifrån, att det är uppenbart att de svenska statsmakterna böra ju förr dess hellre och så snart som möjligt söka återföra allt vad som hör till sockerproduktionen till normala förhållanden. Och det var fullkomligt riktigt efter mitt förmenande, när fjolårets riksdag sade ifrån, att den ansåg, att någon fortsatt statsgaranti i den form, som förekommit under de senaste åren, icke borde vidare återkomma. Men om också så är förhållandet, har det syntts mig, som om läget, när vi nu behandla sockerfrågan, är ett så väsentligt annat än vad det var år 1921, att man har haft icke blott rätt utan även skyldighet att taga under övervägande,

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sa ta stödande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

huruvida det vore nödvändigt att ställa sig på en rent negativ ståndpunkt i fråga om varje slag av statsåtgärder till förmån för sockerproduktionen. Jag menar att även om man är på det klara med, att en fortsatt *statsgaranti* icke borde förekomma, är det möjligt att det kunde finnas *andra* former för staten att ingripa för att trygga denna viktiga produktion, vilket i själva verket också uttryckligen förutsattes som en möjlighet i fjolårets riksdagsbeslut på grund av jordbruksutskottets uttalande. Detta är nämligen så avfattat, att det direkt pekar på att i fall det skulle finnas nödvändigt att ingripa, man skulle använda »andra utvägar». Finnas nu några skäl till ett sådant ingripande? Jag kan ej undgå att anse, att så är förhållandet. För mig är det viktigaste skälet det, att vi denna gång icke ha att tänka på en sockerproduktion, som är avsedd att räcka för hela det följande konsumtionsåret, utan på grund av den utomordentliga utökningen av arealen och det sällsynt gynnsamma vädret måste beräkna ett överskott på socker, som föranleder, att man under denna säsong icke behöver odla mer än för en tredjedel av konsumtionsbehovet. Detta, menar jag, har bragt hela frågan i ett fullkomligt annat läge. Vore det så, att vi i denna stund hade frågan liggande, som den brukar ligga vid denna tid på året, att man kunde beräkna, att den sockerbetsodling, som skall företagas under denna säsong, behöver tagas till så, att den blir tillräcklig för sockerbehovet under hela det kommande konsumtionsåret, då skulle det efter min mening vara möjligt att icke något statsingripande behövde ske; då skulle man befinna sig i ett sådant läge, som förutsattes i fjol, nämligen att betodlarna och bolagen finge söka komma överens på samma sätt som före krigstiden. Men när odlingen icke behöves och därför icke heller bör utsträckas till mer än ungefär $\frac{1}{3}$ av vad som senast varit dess utsträckning, kanske t. o. m. mindre, när sockerbolagen beräknas ligga inne med denna stora reserv, då är det uppenbart, att förhållandet mellan odlarna och bolagen blivit så abnormt, att det måste bereda sällsynta svårigheter att kunna träffa en uppgörelse efter normala regler och normala ekonomiska konjunkturer.

Därför skulle jag för min personliga del gärna sett, att det varit möjligt att nu gripa in i någon form, förutsatt nämligen, att man kunnat finna någon sådan form, som dels kan anses vara hållbar ur rent teknisk synpunkt, dels icke ådrager konsumtionen onödiga kostnader, om också någon ökning i kostnaden, bleve behövlig, dels ock slutligen verkligen kan garantera, att det hela är avslutat med konsumtionsåret 1922—23, så att man är viss på att icke på våren 1923 återigen stå med överskott eller i varje fall ett överskott som riksdagen har något ansvar för, och som skulle tynga den då ånyo följande uppgörelsen. Dessa tre fordringar äro utan tvivel mycket svåra att uppfylla. Jag vet icke, om de överhuvud taget kunna uppfyllas. Men i varje fall nödgas jag säga, att jag finner dem icke uppfyllda, vare sig i någon av motionerna eller i någon av reservationerna. Jag skall icke upprepa den kritik, som från olika håll, främst ifrån utskottets ordförande, riktats mot dessa motioner

och reservationer. Om jag också icke i alla punkter kan följa hans och utskottets uppfattning, om jag också, som jag nyss sagt, för min del skulle ha varit villig att hjälpa till för att få ett stöd från statens sida under givna förutsättningar, så nödgas jag dock giva honom och dem, som uppträtt på samma sida som han, rätt däri, att man icke kan stå till svars med att antaga, vare sig den ena eller den andra av de här föreliggande positiva linjerna.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Rörande friherre Hermelins reservation skall jag icke så mycket fästa mig därvid, att den direkt står i strid med riksdagens uttalande i fjol däruti, att den föreslår statsgaranti. Jag skulle kunna vara villig att t. o. m. gå med på en sådan garanti för det tredjedels konsumtionsår, som det här gäller, därför att det bara gäller ett tredjedels år och därför att statsgarantien i alla händelser kommer att utsträckas över de första två tredjedelarna av nästa konsumtionsår. Men vad jag däremot icke kan vara med om är att fatta ett beslut, som direkt går ut på att säkerställa en odling av 20,000 hektar, då alla tecken tyda på, att det icke behöves mer än högst 15,000 hektar. Det måste efter min mening leda just till vad jag vill undvika, nämligen att nästa riksdag får dragas med hänsynen till ett kvarliggande lager, som man icke blivit av med. Och vidare kan jag icke vara med härom av det skälet, att jag finner det icke vara möjligt att bifalla en reservation, vars kläm helt enkelt innebär ett bifall till herr Poppius' motion, vilken i sin ordning är så pass allmänt och obestämt lagd, att i en så viktig ekonomisk fråga som denna varken riksdagen kan sägas riktigt veta, vad den gör, om den bifaller motionen, icke heller regeringen skulle veta, vad den hade att rätta sig efter. Det kan dessutom anmärkas, att i herr Poppius' motion utgår man från ett betpris av 3 kronor 50 öre per deciton för höstleverans, medan baron Hermelin i sin reservation utgår från 3 kronor för samma leverans; om därmed sammanställes vad man får höra, om man talar med de intresserade i denna sak man och man emellan, eller, att man skulle kunna komma ned till ett pris av 2 kronor 50 öre, så tror jag, att därmed är tillräckligt exemplifierat, på vilka ovissa grunder hela denna ståndpunkt vilar.

Detsamma är förhållandet med yrkandet om glidtull. I och för sig skall jag ärligt bekänna, ehuru jag själv varit med om att framlägga förslag om glidtull på spannmål, att erfarenheten verkligen icke synes mig uppmuntra till att giva sig in på detta experiment på andra områden utan synnerligen noggranna klausuler för dess tillämpning. Men härtill kommer, att i detta förslag om glidtull på socker finner man icke en hel del av de hållpunkter, som dock ansågos fullkomligt oeftergivliga, när det gällde förslag rörande glidtull på spannmål och mjöl. Det finnes icke utsagt, vilken notering, som skall vara utgångspunkten för glidtullens beräkning, och hela den skala, som här är framlagd först av motionärerna och sedan av reservanterna, vad har den egentligen genomgått för en prövning? Vem vill stå i ansvar för att den skalan verkar på sådant sätt, som motionärerna önska eller som riksdagen skulle vilja vara med om? Hela förslaget ligger verkligen så till, att jag icke kan taga på mitt ansvar — för

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

att använda den gamla termen — att kasta ut riksdagen och staten i ett sådant äventyr som ett bifall till detta yrkande skulle innebära.

I själva verket är detta läge icke att förebrå motionärerna och reservanterna. Det kan icke begäras, att motionärer skola kunna göra en sådan utredning och bygga upp ett sådant system, som kräves vare sig med baron Hermelins linje eller med herr Wohlins linje. Varje sådan stor ekonomisk uppgörelse förutsätter en utredning och en prövning, som endast kan ordnas, ledas och genomföras av Kungl. Maj:t, och förutsätter därtill — vilket är lika viktigt — förhandlingar mellan betodlarna och sockerbruken, som enligt min erfarenhet åtminstone under nuvarande förhållanden icke heller kunna ske på ett tillbörligt sätt annorlunda än på initiativ, uppmuntran och kanske övervakande av regeringen, närmast jordbruksministern. Jag nödgas för min del säga, att jag tror, att det hade varit riktigt, att regeringen och då närmast jordbruksministern hade tagit upp denna fråga på ett sådant sätt, som hade gjort det möjligt för utskottet och riksdagen att bedöma av regeringen officiellt åstadkomna fakta och siffror.

Nu hör jag emellertid, att regeringen har ansett sig icke böra påkalla några åtgärder. Att detta besked nu har kommit från statsrådsbänken, är, såsom jag antydde i mina inledningsord, så till vida fördelaktigt, att det klargjort ställningen. Jag tror dock — vare det sagt utan att jag vill giva mig till att mästra det resultat vartill man inom statsrådet kommit — att sakens vikt och de verkligen ömtåliga förhållanden, som det här gäller, skulle gjort det synnerligen önskvärt, om denna ståndpunkt hade blivit på vederbörligt sätt motiverad, om regeringen hade vid detta tillfälle verkligen lagt upp sitt resonemang åtminstone i dess huvudpunkter, så att det kunnat för riksdagen tillkännagivas i annan form än med de mycket korta satsen, som här framförts av herr statsrådet. Jag skall icke gå in på någon kritik av denna ståndpunkt, ehuru jag själv helst skulle ansett, att man bort åtminstone göra ett försök från regeringens sida att se till, om man kunnat uträtta något. Men så mycket måste jag väl dock få säga, att det förefaller mig en smula främmande, när herr statsrådet nu icke blott hänvisar till att riksdagen i fjol så kraftigt avvisade statsgarantien — detta är ju obestridligt — utan också uttalade, att han ansåg någon anledning att söka eller undersöka andra åtgärder icke heller föreligga. Jag kan icke finna annat än att i de fullständigt förvirrade förhållanden, som måste komma att inträda i fråga om både sockerbruksdriften och betodlingen under det följande konsumtionsåret, ligga fullgiltiga anledningar till att undersöka, om man skulle ha kunnat komma fram med andra åtgärder.

I varje fall ligger saken nu så, att regeringen förklarar, att den icke har för avsikt att ingripa på något sätt. Herr statsrådet har till yttermera visso sagt med anledning av här framställda yrkanden om återremiss, att regeringen för sin del icke har någon önskan om en sådan återremiss. Det betyder givetvis, att därest den ändå skulle komma till stånd, regeringen icke tänker taga något initiativ utan låter frågan behandlas, uteslutande på grundval av mo-

tionerna, av det sammansatta utskottet. När så förhåller sig, nödgas jag säga, att jag icke heller förstår, vad det skulle tjäna till att företaga en återremiss. Förutsättningen för densamma hade efter min mening varit, att det sammansatta utskottet hade fått något nytt material att bearbeta, fått någon ny utgångspunkt, fått — låt mig säga — ett stöd i sitt sökande efter möjliga utvägar. Och detta stöd, detta material hade icke kunnat presteras av någon annan än regeringen. När det icke kommer från regeringen så tror jag icke, att man kan begära av utskottet, att det efter att ha behandlat frågan under så lång tid skall på grund av en återremiss hitta på några nya utvägar. Åtminstone i denna kammare har jag icke hört några nya utvägar framhållas och icke hört, att diskussionen givit säkrare och fastare utgångspunkter för behandlingen än de vaga och ovissa, som funnits förut.

På grund av det läge, vari saken kommit, nödgas jag under sådana förhållanden med verkligt beklagande avgiva den förklaringen, att jag icke ser annan möjlighet än att rösta för utskottets förslag.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Herr Karlström i Lummelunda: Herr talman! Då sockerodlingen är av den största betydelse för hela vårt land och detta i särskilt hög grad för den ort, jag representerar, så ber jag att få säga några ord.

Det måste erkännas, att betodlingen haft en fördelaktig inverkan på Gotlands jordbruk och på det ekonomiska livet i sin helhet. Skulle betodlingen där nedläggas, så skulle det att medföra svåra följder för vårt jordbruk, för våra arbetare i dessa arbetslöshetens tider och för övrigt för hela vårt näringsliv. Särskilt hårt skulle det drabba våra järnvägar på Gotland, som vi genom stora uppoffringar såväl från enskilt som allmänt håll erhållit och som nu till över 50 procent ha sin inkomst genom betodlingen. Dessa järnvägar skulle komma att föra en tynande tillvaro, och driften skulle säkert icke kunna uppehållas i önskvärd omfattning, om betodlingen upphörde. Denna uppfattning av sockerbetodlingens stora värde delas av alla Gotlandsinnevånare till vilket politiskt parti de än höra. Det har sammankallats möten där hemma för dryftande av denna angelägenhet, vid vilka såväl jordbrukare som arbetare visat sig vara av samma uppfattning. Detta framgår för övrigt av den resolution från dessa möten, som kommit riksdagens ledamöter till del.

Nu är det många av denna kammares ledamöter, som hysa den uppfattningen, att då vi icke behöva mera än 15,000 hektar odling för att fylla sockerbehovet under nästa konsumtionsår, så behöver icke staten ikläda sig några vidare garantier för denna odling, ty det är många mindre odlare, som arbeta med eget folk och som komma att fortsätta därmed. Enligt mitt sätt att se på denna fråga är det förenat med billighet och rättvisa, att även dessa små odlare erhålla skälig lön för sin möda. Det är ju så, att dessa genom eget arbete lyckats få en liten behållning av sitt betland, som kommer dem väl till pass, då de på hösten skola erlägga sina räntor eller göra

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

avbetalningar på sina egnahemslån, men dessa personer ha nog icke råd att göra så stora uppoffringar mer än andra. Med den uppgörelse, som skulle komma till stånd direkt mellan odlare och sockerbolagen, blir ersättningen nog ej stort mer än som åtgår till gödning och frakter för betorna till fabriken. Skulle nu icke riksdagen bevilja de av reservanterna i sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet begärda garantierna, som enligt beräkning uppgå till 3 kronor per 100 kilogram betor och som ju betydligt understiga produktionskostnaden, så kan jag icke tänka mig, att någon betodling kan komma i gång under innevarande år, åtminstone icke i så stor skala, att driften vid någon fabrik kan upprätthållas.

Om så blir förhållandet, kommer nog misräkningen att bliva stor hos många och icke minst hos våra jordbruksarbetare. Av dessa 20,000 arbetare, som komma att behövas för upprätthållande av sockerbetsodlingen i nu föreslagna skala, kommer säkert en stor del att behöva understöd eller anställas vid nödhjulsarbeten. På landsbygden är det dess bättre ännu i allmänhet så ställt, att våra arbetare där icke vilja mottaga några allmosor, varken från enskilt eller allmänt håll. De besjålas av den önskan att få reda sig själva och få sin inkomst genom produktivt arbete. Det skulle vara beklagligt, om dessa arbetare skulle bliva nödsakade att dela industriarbetarnas lott, och följden därav skulle säkert bliva till skada för dess moraliska hälsa.

Jag frågar: hur skall det egentligen gå med vårt jordbruk och vår industri, om vi fortsätta på den nu inslagna vägen? Vårt hemmaproducerade vete duger icke längre att förtäras av vårt folk, utan i stället importeras amerikanskt till mycket högre pris än det vårt egna betingar. Skola vi nu även importera socker, som har visat sig, att den svenska jorden kan framalstra, så ser jag mycket mörkt på det hela. Följden måste bliva, att produktionen kommer att betydligt minska. Vi jordbrukare förmå icke köpa några industrivaror utom det allra nödvändigaste, som är hästskor och plogbillar, och på denna tillverkning går det icke att sysselsätta många industriarbetare. Följden måste bliva ytterligare arbetslöshet, och var alla dessa miljoner som åtgå till lindrande därav, skola tagas ifrån, om varken jordbruk eller industri förmår att lämna något avsevärt, det blir svårt att reda ut. Jag skulle vilja rikta en vädjan till kammarens ledamöter att noga betänka, när röstsedeln väljes, vilka värden som här stå på spel för vårt land.

Då så många olika synpunkter framkommit under denna debatt, så anser jag det vore skäl uti, att denna fråga komme under förnyad behandling. Jag ber för den skull, herr talman, att få förena mig med dem, som yrkat på ärendets återremiss till utskottet.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Efter den långa debatt, som ägt rum, anser jag det icke vara nödvändigt att närmare utveckla skälen för avslag på motionerna. Det finnes icke mycket att tillägga, då från utskottsmajoritetens sida klart och tydligt utvecklats skälen för avslag, och jag skall därför icke gå in på

dessas skäl, vilka jag till fullo delar, utan jag har begärt ordet endast för att anföra några få synpunkter.

Det är otvivelaktigt, att den fråga, som vi nu debattera, kommer att sedan tagas till intäkt för ytterligare resonemang, när det gäller behandlingen av andra frågor. Jag tänker närmast på anslaget för arbetslöshetens bekämpande och arbetslöshetsfrågan i allmänhet. Och det är ju ganska betecknande, att de, som äro intresserade av denna fråga, skjuta fram andra intressen och synpunkter, som kunna tjäna deras syften. När vi debatterade denna fråga i fjol, framfördes det argumentet från de sydligare provinserna, att detta icke främst var ett betodlareintresse utan också ett nationalekonomiskt. Man framhöll vikten av, att vår handelsbalans icke försämrades och andra sådana skäl. I år söker man icke göra gällande sådana skäl, utan nu talar man i stället om arbetslösheten, och jag måste ju medgiva, att i någon mån beröres även arbetslösheten av denna fråga. Men mig synes uppenbart, att det till fullo klarlagts av flera talare i dag, att med den begränsade odling, som nu kan komma i fråga, kommer i regel endast den ordinarie arbetskraften till användning. Det är således påvisat — även om garanti i en eller annan form skulle lämnas — att för den betodling, som behöves för täckande av konsumtionen 1923, kommer icke i någon större omfattning främmande arbetskraft att tagas i anspråk. Jag har velat konstatera, att detta blivit fastslaget i den förda debatten i denna fråga. Detta har framhållits av flera talare, och det har icke kunnat motbevisas från andra håll.

Nu har det sagts av en talare i dag, att man bör akta sig för avundsjuka. Om man kan hjälpa en näring, så att den kan leva, så böra icke andra näringar vara avundsjuka på denna. Det är riktigt. Men om det gäller att hjälpa denna näring på sådant sätt, att andra näringar, att konsumenterna komma i ett svårare läge, då får jag säga, att detta resonemang icke är riktigt. Och jag kan föra denna tanke tillbaka på vad den siste talaren var inne på, nämligen frågan om vad konsumenterna fått betala till betodlarna under den tid, som varit, och som de få betala under den kommande tiden. Nu har man framhållit de offer, som betodlarna gjort under kriget genom att de icke kunnat utnyttja världskonjunkturen. Ja, det är sant, att betodlarna fått göra sådana offer, men det ha även övriga lantbrukare och andra näringsgrupper och samhällsklasser fått göra. Men icke ha våra övriga jordbrukare kommit i åtnjutande av den fördel, som tillförsäkrats betodlarna, i det att konsumenterna $1\frac{1}{2}$ à 2 år framåt få betala så våldsamma överpris, som fjolårets beslut om statsgaranti innebär. Nog tycker man, att när Sveriges övriga befolkning lämnat sådant tillskott till denna betodling, man icke bör ha rätt att av folkets representanter kräva beslut om ytterligare offer. Detta är min syn på saken som konsument och som ledamot av riksdagen från en del av landet, där betodling icke förekommer och icke kan förekomma.

Nu säger man, att med utskottets förslag skulle icke någon betodling kunna äga rum i år. Jag vill icke taga upp den frågan, då den har blivit belyst av andra talare. Men skulle så bliva fallet.

Ang.
sockerprodu-
tionens fort-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

kan detta bero på den organisation, som betodlarna själva skapat. Jag har här stadgarna för Skånes betodlareförening, och enligt dessa är det vid vite av 200 kronor per hektar stadgat, att enskilda betodlare icke få ingå kontrakt annorlunda än sedan föreningen lämnat sitt bifall till överenskommelsen. Och detta förefaller mig vara en så kraftig spärr, att de smärre betodlarna, om de icke få föreningsstyrelsens medgivande, måste låta bli att odla betor. Om det sålunda icke skulle komma att odlas betor i dessa trakter, kan det bero på föreningens styrelse, som finner detta icke vara lämpligt. Om därför de större betodlarna finna det förenligt med sina syften att hindra betodling, kunna nog stadgarna utnyttjas i detta syfte, och jag har här velat peka på, att sådana stadgar finnas.

Nu ha här i dag rests yrkanden, dels om bifall till reservationerna, dels om bifall till utskottets hemställan, dels slutligen har ett återremissyrkande gjorts. Det sista är väl förfallet — förefaller det mig — efter den förklaring, som avgivits från regeringsbänken. Den näst siste talaren har uttalat sin förvåning över att regeringen icke tagit initiativ till utredning rörande de faktiska förhållandena i denna svåra fråga. Jag kan för min del icke förstå, vad regeringen skulle haft för anledning eller skyldighet härtill i detta fall. Fjolårets riksdag uttalade sig så tydligt, att man icke ville vara med om någon statsgaranti, att vilken regering som än suttit måst taga hänsyn till denna riksdagens ståndpunkt. Och när regeringen visste om, att det socker, som fanns inom landet, räckte icke bara detta konsumtionsår utan $\frac{3}{4}$ år därefter och visste, att statskassan måste ikläda sig att utbetala många, många miljoner kronor mer än som varit behöfligt, om denna garanti icke funnits, för betalningen av detta socker, då måste regeringen säga sig, att när andra näringsgrenar få gå tillbaka till förhållandena före kriget och få göra upp sina mellanhavanden med andra parter på sätt, varom de kunna överenskomma, då borde det vara på tiden, att också sockernäringen sökte att reda sig själv. Sockerindustrien har ett normalt tullskydd, som säkerligen är lika kraftig som den övriga jordbruksnäringens; det är åtminstone, så vitt jag vet, icke mindre. Man har åt de olika jordbruksprodukterna avvägt det ena tullskyddet i förhållande till det andra, och när nu jordbruket i övrigt och andra näringar få gå tillbaka till förhållandena före kriget, så har regeringen haft goda skäl för att icke verkställa en särskild undersökning, huruvida på detta område skulle behövas ett särskilt skydd. Jag kan för min del icke förstå annat än att regeringen i detta fall gjort vad på regeringen ankommer. Huruvida utvecklingen kommer att bli i fortsättningen och huru man skall bli av med de stora lager socker, som finnas, utan allt för stora förluster, det blir en sak, som regeringen efter jordbruksministerns förklaring får pröva, när de sakkunnigas förslag föreligger.

Jag har endast velat göra dessa små erinringar. Någon återremiss kan icke vara lämplig eller behöflig. Den kan endast föranleda en förnyad lång debatt, och de, som i dag votera för utskottets hemställan, komme säkerligen att också senare — om en vecka eller två

— att göra det. Nog har man under denna debatt fått tillfälle att stadga sin mening i saken. Då alltså icke något nytt kan komma fram genom en förnyad utskottsbehandling, synes det mig som vore kammarens ledamöter i dag mogna för att gå till beslut i frågan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

Herr Jönsson i Boa: Herr talman! För min del kan jag ej annat än beklaga det beslut, vartill utskottsmajoriteten kommit. Sockerbetsodlingens betydelse för det svenska jordbruket, för andra viktiga näringsgrenar och för arbetarna synes man ha lämnat å sido. Man tröstar sig med, att vi nu hava fått ett stort sockeröverskott, som räcker $\frac{2}{3}$ av nästa år. Resten av behovet får täckas huru som helst, även om utskottet till sist hoppas, att detta bör kunna ske genom en överenskommelse mellan betodlarna och sockerfabrikerna. Man förbiser helt och hållet, att försök till en dylik överenskommelse redan gjorts, men strandat, då det till de priser, som sockerbolaget bjudit, visat sig omöjligt odla betor utan stor förlust. Det pris av 3 kronor, som av betodlarna fordras, synes mig mycket rimligt och skulle endast verka en ringa höjning i priset per kilogram socker. Följderna av sockerimport — försämring av vår handelsbalans, ökad arbetslöshet, svåra ekonomiska följder för järnvägarna m. m. — äro för mig övertygande skäl för att riksdagen bör vidtaga åtgärder till sockerproduktionens stödjande även för nästkommande konsumtionsår. För det län, jag tillhör, skulle det även komma att te sig högst bekymmersamt såväl för odlarna som särskilt för arbetarna, därest ingen odling komme till stånd.

Ärligen strömma tusentals arbetare till de skånska betfälten för att där söka sig arbete. Inom Blekinge län har under föregående år odlats betor på en areal av 1,098 hektar, som lämnat en skörd av 284,460 deciton. Beräknar man nu, att en betskötare kan sköta en hektar med ett medelpris av 400 kronor, så har till dessa enbart inom länet utbetalats i avlöning omkring 439,000 kronor.

Vid råsockerfabriken i Karlshamn har enligt uppgift under året varit sysselsatta 344 arbetare med en avlöning av omkring 379,000 kronor. Tager man så hänsyn till andra omständigheter såsom minskad järnvägsdrift m. m. och sannolikt personalinskränkning även där, så bör man härutav kunna förstå sockerbetsodlingens stora betydelse för den arbetande befolkningen även i detta län.

Nu säger utskottet, att genom det stora överskottet av socker de bärande skälet för statsingripande borfallit. Jag vill däremot invända, att även om betodlingen inskränkes, så blir det dock avsevärda belopp, som i dessa arbetslöshetens tider komma de arbetande till del. Förvisso ha arbetarna i betodlare-distrikten i dessa dagar sina blickar riktade mot Sveriges riksdag och böra vänta att, därest utskottets förslag bifalles, de, som bidraga därtill, äro beredda att taga ansvaret härför. Jag vill för min del uttala den förhoppningen, att betodlingen genom det beslut, som här kommer att fattas,

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.

må kunna i så stor utsträckning som möjligt bibehållas å samtliga orter, där den hittills bedrivits.

Herr talman, då nu yrkande framställts om återremiss, så vill jag i förhoppning att därigenom få ett bättre förslag instämma i detta yrkande.

(Forts.)

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Jag är fullt medveten om att flertalet av kammarens ledamöter anse det vara tillräckligt sagt i den här frågan för dagen. Men — det kan icke hjälpas — när man från såväl högermän som bondeförbundare vittnat och talat så mycket om sitt intresse för lantarbetarna, kan det knappast vara för mycket, om en gammal socialdemokratisk lantarbetareagitator passar på att sticka in ett ord emellan. När man på det hållet nu låter hjärtat klappa för lantarbetarna, så att det synes utanpå kavajen, då har man anledning förmoda, att om man kunde åstadkomma en närmare undersökning, huru det förhåller sig innanför densamma, skulle man göra den upptäckten, att intet hjärta alls klappade för arbetarna. Jag är fullständigt på det klara med den saken, när jag ser, huru man visat sitt intresse för betarbetarna och lantarbetarna i övrigt under förra året.

Det har, tror jag, sagts under denna debatt i dag — i varje fall har det sagts tidigare från håll, som ger mig anledning förmoda, att man mycket väl vet, vad man säger, — att betodlarna under förra året kunde förtjäna eller förtjänade i ren vinst 800 till 1,000 kronor per hektar. Det var under det året, som man tillät sig tumma på lantarbetarnas löner på ett sätt, som åtminstone bör omnämnas i detta sammanhang. Daglönerna under tjänsteåret 1920—1921 utgingo för daglönare med 9,20 kronor per dag. Vid flyttningstiden förra hösten nedsattes desamma, enligt vad Svenska lantarbetareförbundet meddelade mig några minuter efter det herr Olsson i Kullenbergstorp i förmiddags vittnade om sitt intresse för lantarbetarna, på det sätt, att de för närvarande utgå med mellan 4 kronor och 3,50 per dag. För statarna utgjorde år 1920—1921 den kontanta årslönen 1,100 kronor. Den sänktes vid det nya tjänsteårets inträde till omkring 775 kronor. Siffrorna variera givetvis något. Samtidigt drog man in 50 kilogram av den spannmål, som brukar lämnas: den s. k. statssåden. Betarbetarna hade under år 1920 haft en avlöning av 240 kronor per tunnland, men samma år, som vi iklädde oss en skatt, som gav betodlarna upptill 1,000 kronor netto per hektar, nedsatte dessa arbetarnas löner till 180 å 175 kronor per tunnland. På detta sätt visar man sitt intresse för arbetarna. Jag är fullkomligt övertygad därom, att skulle vi gå in för en fortsatt garanti, skulle vi ge densamma såsom man här i dag önskat det, så bleve det en slags nödhjälpslön åt betodlarna. Det skulle bli betodlarna, som toge alltsammans, och arbetarna finge intet med därav. Detta är jag fullt på det klara med, efter allt som inträffat.

Då man nu på alla andra håll får se sina inkomster och löner minskade, kan jag inte upptäcka några rimliga skäl för att betod-

larna, sockerbolagen och deras intressenter skulle ställas i någon undantagsställning härvidlag.

Man vill här, att det skall lämnas garanti åt betodlarna och sockerbolagen, och man är synnerligen ängslig för, att underhandlingarna mellan sockerbolagen och betodlarna lett till resultat. Nåväl, det kan man ju vara. Men det finns ingen av herrarna, som haft ett ord att säga därom, att man möjligtvis borde tänka på att få uppgörelse till stånd även mellan arbetarna och betodlarna — det har ingen tänkt på. Skola vi emellertid garantera sockerbolagen och betodlarna deras inkomster, böra vi också i rimlighetens namn även garantera arbetarna de löner, som de behöva. Och nog kunna vi skaffa dem, som räkna fram siffror, som visa vad som är nödvändigt för arbetarna att ha i lön — om ingenting annat fattas. Det har man visat sig kunna på den andra kanten.

När man talar om den arbetslöshet, som skulle följa av ett avslag, ligger däri ingenting annat än ett hot. Det heter, att om garanti inte lämnas, följer arbetslöshet, och man säger det i en ton av beklagande. I själva verket mena herrarna nog så här: ger ni oss inte garanti, så skola vi ställa till en arbetslöshet, som ni aldrig sett maken till. Så har jag läst ut det, och jag tror jag läst rätt.

Det har inte undgått mig på förmiddagen, att herr Hermelin förklarade, att han inte ville taga på sitt ansvar att utestänga arbetarna från betfälten. Ja, jag vill uttrycka den förhoppningen, att herr Hermelin även under fortsättningen av detta år skall komma ihåg, att han inte på något sätt vill medverka till att utestänga arbetarna från betfälten. Jag förmodar, att han i varje fall har något inflytande på betodlarnas eller lantbrukarnas hållning där nere i krokarna.

Herr Hermelin drog också fram, att det är i en så stor del av landet, som man odlar betor. Ja visserligen, det är ett avsevärt stycke av vårt land. Men det finnes också en annan del, och jag skulle vilja mana herrarna att med tillhjälp av en smula fantasi se den svenska kartan framför sig och draga en linje, låt mig säga från Göteborg, upp med Göta älv och östra sidan av Vänern till norr om Västgötaslätten och så rakt ut till Bråviken. Ovanför, norr och väster, om denna linje ha vi också en stor del av landet; där bor också en hel del människor. Jag skall i detta sammanhang inte tala om de arbetare, som bo på den sidan om linjen och vilka ha svårt att betala skatten till de skånska betodlarna, men på den sidan linjen, där vi, för att tala med Pelle Molin, ha tegar, som en gång slätats i vildskogen, bo också småbönder, som ha svårt att betala en sådan skatt. Jag kan se min hemprovins' små »knaperhultare», som ha tio till tolv tunnland jord, skulder, en mager häst och en rankig kärra. Jag kan se dem gå och arbeta för att få sin potatis- och havreskörd. De ha dock ingen statsgaranti dessa. Jag kan se dem, när de köra sin kärra till staden för att sälja sin potatis. När jag tänker på, hur de få sträva fram sina dagar och när jag hör, att det nere från Skåne ropas på hjälp för att man inte kan klara sig — hjälp, som skall lämnas av dessa småbönder! — då

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 14.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
utgifter m. m.
(Forts.)*

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.

(Forts.)

frågar jag mig verkligen, om det inte finns någon känsla för anständighet söder om stora landsvägen. Jag menar, att det kan vara på tiden att säga ifrån, att det bör vara slut med Sveriges skattskyldighet under Skåne.

En representant från Öland, herr Johanson i Hörninge, bekände, nyss — han menade kanske inte att det skulle höras, men det hördes i alla fall — att Ölands små lägenhetsägare kommit i en bättre ekonomisk ställning genom betodlingen. Tack för det ordet! Det finns ingen som tvivlar på detta, men vad vi däremot tvivla på är, att desamma fortfarande böra stå i en gynnad ställning på andra småbrukares bekostnad.

Jag ber, med stöd av vad som framkommit under denna debatt och med stöd av vad man förut hade reda på beträffande denna sak, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr H a n s é n: Herr talman! I den mån förevarande spörsmål gäller Gottland, rör det sig i huvudsak om järnvägsfrågan och arbetarefrågan. Sådant läget för oss betodlare på Gottland nu är, med utsikt till det låga pris å betor som ställts i utsikt, spelar det ingen roll i och för sig, om det där odlas betor eller inte — jag vågar påstå detta. Järnvägen återigen skulle komma i ett förfärligt dåligt läge, om avslag följer. Det är med hänsyn härtill, som jag anser, att betodlingen bör uppehållas på Gottland lika väl som i Skåne. Jag skall inte begära någonting annat än att det kommer att råda likställighet inför lagen, vad betodlingen beträffar, så att vi på Gottland bli fullt jämställda med skåningarna.

Om andra kammaren nu i kväll fattar det beslut, att man kastar denna fråga ut i det ovissa, är jag också övertygad om, att vi gottlänningar härvidlag bli satta ur spelet. Det kommer nämligen att ligga i skåningarnas och i sockerbolagens intresse att endast odla betor för sådana sockerbruk, där frakterna bli de billigast möjliga. Enligt min mening blir då betodlingen på Gottland slopad i första rummet.

Under sådana förhållanden vågar jag hemställa till andra kammaren, att om den i kväll vill fatta ett dylikt beslut man icke sätter ifrågavarande små fabriker utom möjlighetens gräns i vad rör odlingen av sockerbetor. I den händelse andra kammaren fattar negativt beslut i denna fråga, hemställer jag till regeringen att upptaga densamma och lägga den på ett sådant plan, att alla betodlare, alla sockerfabriker måtte bli likställda.

Jag skall be att få yrka återremiss, för att frågan måtte kunna upplaras.

Herr H e r m e l i n: Herr talman! Kammaren får förlåta mig, att jag uppträder en gång till, men då man stått som förslagsstäl- lare, är det alldeles givet, att man har anledning, efter en så lång debatt, att yttra några ord. Jag skall emellertid försöka vara kort och endast hålla mig till huvudsaken.

Jag vill då i första rummet vända mig till herr Edén, som kriti-

serade förnämligast det yrkande, som låg i min reservation. Han ansåg, att detta yrkande skulle avse ett bifall till herr Poppius' motion och att regeringen skulle, om riksdagen fattar ett sådant beslut om bifall, sväva i fullkomlig ovisshet vad jag som reservant hade menat och vad eventuellt riksdagen, om den accepterade mitt yrkande, även hade menat. Nu står i klämman på mitt yrkande, som jag håller före, att utskottet skulle tagit, att jag ansett riksdagen böra, med hänvisning till vad här ovan anförts, bifalla den av herr Poppius m. fl. i ämnet väckta motionen. Jag vågar påstå, att denna kläm är fullständigt renodlad och att den fullständigt hänvisar till de riktlinjer, jag gjort i min reservation; och i mån de strida mot herr Poppius' motion verkar riksdagens beslut med förhandsrätt på denna hänvisning. Emellertid skola vi icke tvista härom, då jag icke ämnar vidhålla mitt yrkande på bifall till min reservation, utan framdeles kommer att återtaga detsamma och ansluta mig till det återremissyrkande, som här gjorts. Jag tillåter mig dock säga ytterligare några ord, och jag fäster mig särskilt vid herr Erikssons i Grängesberg tal om de våldsamt höga pris, som sockerkonsumenterna nu få betala. Jag ger herr Eriksson fullt rätt, det är ett våldsamt högt pris, som konsumenterna i närvarande stund få betala. Men det är icke uteslutande beroende på 1921 års riksdags beslut, utan i detta våldsamma höga pris äro inkluderade de ökade kostnader, som uppkommo i samband med den stora sockerimporten, som hade skett strax förut. Jag har här i min reservation anvisat en väg, varigenom detta våldsamt höga pris kan betydligt reduceras.

*Ang.
sockerproduktions
fortsatta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Herr Olovson i Västerås, för att fästa mig vid en av de senaste talarna, riktade en särdeles adress till mig. Jag kan försäkra herr Olovson i Västerås, att för mig framstår det som en ren nödvändighet för det svenska jordbrukets fortbestånd, att man kan väl avlöna sina arbetare. Men då man ser frågan rent ekonomiskt, så har även avlöningen sina bristningsgränser; och är det meningen att riksdagen skall ställa så till, att varken jordbruket eller andra näringar skola blomstra här i landet, då är den tiden försutten, att man kan verka därhän att åstadkomma fullt nöjaktiga löner för den svenska arbetaren.

Varför jag egentligen begärde ordet, var för att rätta ett missförstånd, som gjorts såväl av ordföranden i statsutskottet, herr Röing — nej, så förnämliga få vi inte vara, att vi kalla oss för statsutskott utan sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet — som även i ett uttalande av herr vice ordföranden och vilket även upptogs av herr Edén. De påstodo nämligen, att om man här går in, såsom det helt smickrande hette, för den Hermelinska linjen, så kan man komma därhän, att man den 1 november nästa år är i samma situation som nu, eller att man har ett sockeröverskott, och så kommer man och ber att få ersättning därför. Det har aldrig varit meningen med den linje, jag här framlagt. Meningen är, att det hela skall vara slutreglerat till den 1 november 1923.

Jag nämnde i mitt föregående anförande, att merkostnaden för skörden 1921 blir antagligen slutreglerad någon gång i början av

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

nästa år. Nu skulle det vara meningen, att av denna slutreglerade post taga 30 à 40,000 ton — jag tror man kan säga 40,000 — och flytta över desamma till tiden efter den 1 november 1923; på så sätt uppnår jag, vad jag önskar, nämligen en tid av $\frac{2}{3}$ konsumtionsår, under vilken den nya garantien skulle gälla. Därigenom blir då hela 1922 års betodling täckt. Den operationen är rätt enkel och bör vara rätt så lätt att fatta. Jag instämmer fullkomligt med alla talare, som sagt, att skola vi bara fylla sockerbehovet med dessa 10 à 12,000 hektar, spelar hela detta resonemang icke någon roll alls beträffande arbetslösheten; ty det har ingen betydelse, om det är 2, 3 eller 4 fabriker, som äro i gång, men med min linje får man i gång, låt vara icke hela normala odlingen, det är för mycket begärt, men alltid $\frac{2}{3}$ normal odling eller 20,000 hektar. Kan man då genom en överenskommelse från statens sida, som med förtroende kan överlåtas till Kungl. Maj:t, först uppgöra en två tredjedels areal, så lägre betpris, ävensom ingen vinstmarginal för bolaget, som sistlidna år hade upptagits till ett visst högsta belopp, utan den i stället nu blir plus minus noll, då vill jag säga, att vi gå fram på en rimlig väg.

Emellertid var det med beklagande, som man hörde, man kan säga i sista stund, att en representant från regeringen kom och deklarerade sin ståndpunkt. Man kan förstå, att regeringen är ganska intresselös för denna sak, hur viktig den än är för landet. Regeringsbankarna äro nu tomma här, kanske även i första kammaren; och dock har man försökt framhålla den stora betydelse denna fråga har, och det tror jag, att det även bör kunna förstås.

Men herr jordbruksministern nämnde, att man hade saknat anledning befatta sig med denna sak, man hade redan fattat position under föregående år. Ja, mina herrar, under föregående år hade ännu icke konstaterats det stora sockeröverskottet, då visste man icke detta, utan man trodde, att man skulle gå fram med normal odling även i år; hade man vetat detta, då skulle också jag varit med om att icke heller begära något särskilt skydd för sockerproduktionen, men det är först nu på sista tiden, som vi ha blivit underkunniga om det verkliga sockeröverskottet; och vi hörde också av herr jordbruksministern, att om en vecka är redogörelsen fullt klar, då veta vi nästan med bestämdhet, hur situationen är.

Jag vill då säga, att denna vecka betyder icke så förskräckligt mycket, hur brådskande saken än är — den tiden kunna vi vänta, innan riksdagens beslut blir fattat — och det kan hända de sockersakkunniga komma till regeringen med en sådan utredning, som gör, att man kan finna tillfälle att lätta på det prekära läge, sockerbetsodlingen nu har. Jag styrkes i denna uppfattning genom att sockersakkunniges ordförande har i första kammaren på förmiddagen yrkat återremiss, därför att, som han sade, vi kunna möjligen komma med förslag, inte precis i överensstämmelse med vad jag här framställt, utan efter en andra väg, som jag i förmiddags antydningvis nämnde, nämligen att man inte genast nu skulle sänka priset utan hålla uppe det samma, 1,25-priset, under längre tid än som behöves, eller under en tid därutöver av en månad eller några veckor. Så kan ju frågan ock

lösas, för att på det sättet säkerställa betodlingen till den areal, som eventuellt kan erfordras för att hålla driften i gång vid samtliga fabriker. Det förvånar mig, att herr jordbruksministern icke har reda på den saken, då han i dag här nyss yttrat sig. Jag anser, att detta är ett så tungt vägande skäl, nämligen att ordföranden för sockersakkunniga yrkat återremiss i första kammaren för att under denna kommande vecka tillfälle må lämnas att ytterligare undersöka saken och på det sättet slutligen komma till förslag om en uppgörelse, som skulle lända landet, jag säger *landet*, till fromma.

Herr talman, jag brukar icke vilja berätta vad som hänt i ett utskott, men min uppfattning kan jag åtminstone säga var från första början, att utskottet icke såsom sådant kunnat lösa den uppgift, som motionärerna ställt det inför, utan dess uppgift borde varit att genom regeringen från de sockersakkunniga infordra yttrande om det verkliga sockerläget, hur stora dessa behållningar, dessa överskott äro och huru länge detta våldsamt höga sockerpris, som herr Eriksson i Grängesberg påtalade, skulle vara m. m., men varje uppslag i den riktningen avböjdes. Men jag tror, att komma vi nu till återremiss, äro vi i samma situation, som vi voro första dagen, när vi började förhandlingarna. Då, mina herrar, anser jag icke riksdagen bör taga på sitt ansvar att vägra en återremiss, när så skarpa skäl anförts. Återremissen kan ju vara motiverad av mitt förslag för att undersöka, huruvida de linjer, som jag framlagt, äro riktiga och som jag icke fått tillfälle att närmare utveckla. Men återremissen är ännu viktigare, därför att ordföranden för sockersakkunniga begärt densamma för att kunna lägga papperen på bordet.

Herr talman, jag ber därför att få återtaga mitt yrkande på bifall till min reservation och förena mig i det återremissyrkande, som tidigare blivit gjort.

Herr Poppius: Herr talman! Jag är uppkallad att ännu en gång begära ordet under denna debatt av samma anledning som den föregående ärade talaren. Jag skall icke besvara kammaren länge, jag skall bara säga, att när under början av denna debatt en av kammarens ärade ledamöter, herr Herou, kallade oss betodlare, och jag tror, att han tog även sockerbolagets män med i benämningen, moderna rövare, så vill jag säga, att jag trodde, att herr Herou hörde samman i ett parti, som på sitt program hade just det moderna röveriet; men jag vill på det bestämdaste protera mot att bli betraktad såsom någon kollega till herr Herou. Det skulle icke bara skada mig själv, om någon trodde det, det skulle även skada min ställning i min valkrets, och det skulle framför allt skada mig, om man betraktar mig såsom en lojal medborgare.

Det är otvivelaktigt många synpunkter i denna debatt, som det vore anledning att bemöta, men jag tror inte, att det är något större intresse att göra det, då man nu, efter vad jag kan förstå och även efter vad som uttalats under förmiddagens anföranden, här har bestämt sig för att inte vilja göra någonting.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är ju

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

inte närvarande, men jag vill i alla fall säga, att när herr statsrådet nämnde, att föregående års riksdag kraftigt hade uttalat sig för att man i fortsättningen inte skulle göra någonting för att ge stöd åt den inhemska sockerindustrien, undrar jag, varifrån herr statsrådet fått denna uppfattning. I utskottets utlåtande föregående år står det nämligen, att om riksdagen i fortsättningen anser sig böra göra någonting för att garantera sockerbetsodlingen, bör man välja andra vägar än dem, som man valde föregående år. Jag förstår inte, hur man kan tolka detta som ett kraftigt uttalande från riksdagens sida, att ingenting alls bör företagas.

Jag skulle även vilja säga ett par ord med anledning av det som herr Edén yttrade. Jag blev verkligen glad in i själen, när jag först hörde herr Edéns anförande. Jag läste ut ur detsamma en mycket stark vilja, att någonting borde göras, och jag var alldeles övertygad om, att när vi nu mot slutet av debatten fått det liberala partiets chef på denna bog, frågan skulle kunna komma in på rätta banor. Men livet är fullt av missräkningar, och det blev en besvikelse för mig, att herr Edéns slutliga uttalande gick ut på anslutning till utskottets förslag.

Under denna debatt ha av flera talare framställts anmärkningar riktade mot betodlarna — vi ha fått mycket påskrivet. Emellertid behöva vi inte vara ledsna, då vi i alla fall ha gott samvete. Det har sagts, att vi varit hänsynslösa i vår ekonomiska politik mot bland andra lantarbetarna. Herr Olovson i Västerås nämnde en del siffror angående de löner, som utbetalades. Härvidlag vill jag kort och gott säga, att dessa siffror inte äro riktiga. De löner, som föregående år betalades enligt uppgörelsen i fråga, ligga på ett betydligt högre plan än dem herr Olovson utgick ifrån. Och när herr Olovson sade, att vi ropa på hjälp och att vi hota så är detta heller inte riktigt. Det göra vi visst inte, vi bara tala om för herrarna, att om det inte blir någon garanti för Svenska sockerfabriksaktiebolaget och för Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, så är det icke lönande att odla betor. Det tycker jag inte man kan kalla för att ropa på hjälp eller att det är något hot.

När det nu påpekats, att betodlingen icke lönar sig, så invänder man, att det gör spannmålsodlingen icke heller. Man gör alltså en jämförelse mellan spannmålsodling och betodling och tycks nästan ha den föreställningen, att man i Skåne icke odlar annat än betor. Jag ber då få säga att i Skåne odlar man betor endast på mindre arealer, uppgående till $\frac{1}{7}$ eller $\frac{1}{8}$ av den åker man besitter. För övrigt odlas det spannmål, och herrarna kunna ju förstå, att om, såsom man säger, spannmålsodlingen går med förlust, så kunna ju odlarna icke ha något vidare intresse av att odla både spannmål och betor med förlust i båda fallen. Vad betodlingen beträffar måste man med bestämdhet räkna med — jag är i det fallet av en annan mening än herr Bärög i Katrineholm — att det icke blir lönande med en dylik odling efter den uppgörelse, som erbjudits oss av Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Inom parentes vill jag säga herr Bärög i Katrineholm, att just hans uttalande, att det skulle vara lö-

ande att odla sockerbeter, tyder på, att frågan bör gå tillbaka till utskottet, så att herr Bärq och hans meningsfränder få sätta sig in i denna sak. Det förefaller i hög grad egendomligt, att man efter allt, som framkommit i utskottet under denna månad, ännu icke fått klart för sig, att betodlarna icke komma att odla betor på de villkor, som finnas i det av sockerfabriksaktiebolaget gjorda erbjudandet.

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*
(Forts.)

Jag vill inte uppehålla kammaren längre utan ber endast med anledning av vad som framkommit under denna debatt att få återtaga mitt yrkande och ansluta mig till yrkandet om återremiss.

Herr Lithander: Herr talman! Det har under denna debatt, i främsta rummet från betodlarna och dem, som representera de landsändar, där denna odling bedrives, uttalats den uppfattning man där har i denna fråga. Må det nu tillåtas en ledamot av denna kammare från en trakt och en ort, där icke en enda sockerbeta odlas, att uttala sin mening!

Jag förstår de känslor man hyser nere i Skåne, Halland och Blekinge, på Öland och Gottland för denna odling, och jag förstår de ekonomiska intressen, som frågan berör för järnvägar, kalkbruk och ett flertal olika industrier, liksom jag behjärtar de kommersiella, med sockerfrågan sammanhängande önskemål, som man har i dessa trakter. Men, mina herrar, denna fråga är icke allenast en fråga för södra Sverige och för de mellansvenska sockerbruken, utan det är en fråga, som gäller landet i dess helhet. Det gäller här stora ekonomiska spörsmål av den betydelse, att det är få frågor vi ha att behandla, som äga en sådan räckvidd, som den nu föreliggande. Vi ha förut reglerat vår handelsbalans med denna inhemska sockerproduktion, och vi göra så alltjämt. Hade vi icke haft denna produktion, utan varit hänvisade till import från utlandet, så hade vårt ekonomiska läge varit vida bekymmersammare än vad det nu är. Nu vill man, obekymrad om framtiden, kasta bort den tunga på den ekonomiska vågen, som vi ha i denna inhemska produktion. Det är icke med verkligt ansvar, som den svenska riksdagen behandlar denna fråga, om den kastar ut hela spörsmålet så, som det här synes vara meningen att göra.

Det framhölls redan i förmiddags, att denna tidpunkt är den ogynnsammaste, som kan tänkas, att nu vålla rubbning i denna odling, och jag ger de talare, som uttalat sig i denna riktning, fullkomligt rätt. Det är anmärkningsvärt, att regeringen härvidlag icke gör någonting. Noli me tangere, rör mig icke! Och vi ha bevis här: tomma regeringsbankar i båda kamrarna. Jag såg visserligen herr försvarsministern nyss, men han gick. Måhända intresserade honom de ödelagda betfälten såsom blivande excercisplatser, behöfliga på grund av den vidgade försvarsreform han ämnar förelägga riksdagen. — Det gläder mig att återse herr försvarsministern, sedan han nu intagit sin plats på statsrådsbänken, såsom representant för de ekonomiska intressena. — Det är emellertid anmärkningsvärt, att när det gäller ekonomien, då bränner regeringen ljuset i bägge ändarna — och på mitten också.

Ang.
sockerproduk-
tionens forti-
satta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

Det sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets ärade ordförande nämnde i förmiddags, att både han och de, som yrkat avslag på motionerna, besjälades av samma känsla av ansvar, som de, vilka vilja trygga betodlingen. Det förvånar mig då, att det yrkande, som han kom till, i själva verket innebär ett ödeläggande av en av våra viktigaste jordbruksnäringar.

Man säger, att regeringen strävat efter att tillgodose konsumenternas intressen, och det syftet är beaktansvärt. Men, mina herrar, en regering representerar icke något enstaka intresse i detta land, ty landets befolkning består av andra än konsumenter, den består även av producenter, i detta fallet av betproducenter. Må regeringen icke glömma detta!.

Utskottets ordförande yttrade också: Tror någon, att det är någon svårighet, om nu betodlingen inställes, att kunna importera det felande? Detta yttrande visar en fruktansvärt bristande förståelse för vad betodling och överhuvud taget jordbruk vill säga. Man improviserar lika litet ett försvar, som man improviserar en betodling. Det går icke att ryckvis ena året producera betor och andra året lägga sig på animalisk produktion. Man måste målmedvetet fullfölja vissa riktlinjer, och jag för min del vill påstå, att det var ett lyckligt ögonblick, när svenska riksdagen slog in på den vägen, att vi borde frigöra oss från utlandet i vad det gällde ett av våra viktigaste näringsämnen, det som vi under kristiden lyckades hålla vid den lägsta prisnivån. Nu vill man kasta allt detta över ända. Nu skola vi importera socker från Tjecko-Slovakien eller införa rörsocker, och man talar om New-York- och Hamburgernoteringar. Vem vet, mina herrar, om vi, när den dagen kommer, då importen skall ske, hava förbindelse med något av dessa länder? Är det icke bättre att i stället trygga denna odling så, att vi kunna fylla sockerbehovet genom produktion inom våra egna gränser?

Herr förste vice talmannen sade, att vi stå vacklande och famlande och icke veta vilken väg vi skola gå, och därför vädjade han till regeringen, att den skulle taga initiativet. Ja, hur det blir med den saken det hörde vi nyss från den då icke fullt tomma regeringsbänken. Det fanns en talande röst där, men den hade intet att säga, regeringen hade intet gjort och ville icke heller framdeles göra någonting. Är det icke en ansvarslöshet, som saknar motstycke inom någon regering? Då en av de viktigaste frågor, som vårt land har att taga ställning till, behandlas i riksdagen, är regeringen icke en gång närvarande. Det enda man får veta är, att ingenting gjorts och att regeringen ingenting vill göra.

Herr Nilsson i Tånga sade, att om ett bifall till utskottets förslag vore liktydigt med betodlingens ruin, så skulle han icke vilja vara med om detta förslag, men han höll före, att farhågorna för betodlingen vore till $\frac{2}{3}$ falska. Men om nu riksdagen följer utskottet och om den överksamhet, som riksdagen härigenom visat, kommer att spåras på de skånska betfälten nästa år, så skulle jag knappast råda herr Nilsson i Tånga att då resa dit.

Det liberala partiets ledare, herr Edén, sade, att han icke ville

taga på sitt ansvar att kasta ut svenska staten och riksdagen i dessa äventyrligheter. Men att kasta ut Skåne, Halland, Blekinge, Öland och Gottland, den svenska sockerbetsindustrin och allt vad den befruktar över hela landet, i farligheter, det tycks han vilja ta på sitt ansvar. Herr Edén yttrade sig, synes det mig, icke så, som man borde ha rätt att vänta av ledaren för ett av riksdagens partier, eller med den ansvarskänsla, som kräves i en ekonomisk fråga av den räckvidd, som den föreliggande frågan har. Det var ett svängande, som väderflöjeln åt alla väderstreck, och till slut var det ingenting alls. Herr Edén hade velat yrka återremiss, om han funnit ett stöd här för hos regeringen, men när han saknade detta stöd, då vacklade han. Finnes det då icke någonting, som heter mandom, kraft och en egen vilja, finnes det ingenting, som kan förmå ett bevillningsutskott, den enda institution, som kan beskatta svenska folket — Konungen kan det icke — att anlägga litet vidare vyer på denna fråga? Finnes det icke så mycket kraft hos oss alla, att vi kunna ena oss om en linje, där vi kunna gå fram, så att vi kunna få en samling i syfte att trygga en av våra viktigaste odlingar. Vill icke regeringen komma dit-hän, så vilja vi det, det svenska folkets representanter vilja det.

Det går icke att taga ett så lätt grepp på denna viktiga ekonomiska fråga, som bevillningsutskottet har gjort. Man kan tveka, jag medger det gärna, om vilken väg man bör välja, om man bör taga en fast tull eller ej. Med de växlande kurserna och de växlande utländska noteringarna, som nu gälla, är det kanske svårt att finna en fast tull, som under olika eventualiteter allt framgent tryggar en betodling. Man kan också tveka om huru en glid tull lämpligen bör vara ordnad. Än vidare kan man tveka om huruvida en fortsatt statsgaranti är den rätta vägen. Men vad man icke kan tveka om, det är att den svenska betodlingen måste tryggas åt landet, och det är för att undersöka, om vi icke ändå kunna få en framkomlig väg, som man i denna kammare framställt yrkandet på återremiss. Den som har rest nere i dessa trakter och sett de vida betfälten i Skåne, i Blekinge, i Halland eller sett småbruken på Öland, den kan icke med vett och vilja vara med om att ödelägga en mängd av detta. Den som sett allt detta, kan icke vilja motsätta sig ett så rimligt krav, som att vi böra pröva saken under några dagar och se, om vi icke kunna komma till ett resultat, som förebygger den fortsatta ödeläggelse i mångt och mycket, som ett bifall till utskottets förslag skulle ha till följd.

Det vilar och det kommer att vila ett drygt ansvar på den regering, som i detta fall uraktlåtit att handla. Ordet heter regering, det betyder, att man skall regera, man skall handla. Man skall icke syssla med sådana detaljer, som formuleringen av kungliga förordningar. »Vi Gustaf med Guds nåde», det tar man bort och slutet i förordningarna glömmar man av, men vid behandlingen av ekonomiska frågor med den betydelse, som den föreliggande har, då är man icke en gång närvarade.

Jag ber, herr talman, att med dessa korta ord och med verklig känsla för de landsändar, som det här gäller, samt i fullt medvetande om denna frågas ekonomiska räckvidd för hela landet få varmt

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

tillstyrka de olika yrkanden, som i dag framkommit om återremiss till det sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet.

Herr R ö i n g: Jag begärde icke ordet för att replikera den siste ärade talaren. Vi, som känna herr Lithander, veta, att han menar så väl och att hans kanske någon gång något irriterade anföranden bottna i en önskan att åstadkomma något gott för svenskt näringsliv och för gamla Sverige. När tullfrågor debatteras här i kammaren, då är vännen Lithander en så inbiten protektionist, att han *kan inte* i lugn och ro debattera en tullfråga, utan han tror blint på vissa tidningars uttalanden, att om riksdagen icke vidtar en viss protektionistisk åtgärd till skydd för en näring, så blir följden denna närings ruin.

Herr Lithander påminner mig om en riksdagsman här i kammaren för bortåt 40 år sedan. Det hade väckts en motion om tull på lampot, en råvara för trycksvärta. I kammaren fanns då en lika troende protektionist som herr Lithander, och han satt och dusade till litet, då frågan behandlades i kammaren. När motionären yrkade bifall till sin motion, hörde emellertid den protektionistiske riksdagsmannen, att det var fråga om en tull, och då begärde han genast ordet och yttrade ungefär följande:

»Herr talman! Inte vet jag, vad lampos användes till, och inte vet jag, huru man kan importera lampos, men inte skadar det, att riksdagen åsätter denna vara en viss tull och därför yrkar jag bifall till motionen», vilken, som sagt aldrig gällde *lampos* utan *lampot*.

Så är det också med herr Lithander: Här föreligger ett förslag om skydd för en näring och vips är han framme och beskyller olik-tänkande för bristande förmåga att kunna bedöma frågan. Ja, jag vill inte förhåva mig, herr Lithander, över någon alldeles särskilt ingående sakkunskap i sockerfrågan. Jag tror dock, att jag offrat något år av mitt liv åt denna frågas utredning, dels som ordförande i 1911 års trustkommitté under tiden från hösten 1911 fram till nyåret 1913 och sedan som sockersakkunnig och medlem av bevillningsutskottet och det sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet. Men, mina herrar! hade ni varit med om striden 1913, hade ni funnit, att det i dag blåst milda västanfläktar mot den storm som då rasade, när vi, enligt högerns uppfattning, även då ruinerade sockerindus-trien genom att nedsätta tullskyddet å socker med 3 öre per kg., vilket beslut föranledde en koncentration av industrien, så att raffi-naderierna i Hälsingborg, Ystad, Lund och Norrköping nedlades, till nytta för alla parter, vilket nu medges från alla håll. Då påstods emellertid, liksom nu, att riksdagen ruinerade den svenska socker-industrien.

Man vinner i sanning ingenting på att använda sådana överord, som man gör. Det är möjligt, anser jag, att ett bifall till utskottets hemställan kan föranleda, att betodlingen praktiskt taget i år kommer att nedläggas, om betodlarna i Skåne fordra, att de skola frikallas från att bära någon del av den ekonomiska risken av ett betkontrakt till lågt pris, och dessa betodlare anse, att risken och

bördan skola läggas på oss andra svenskar, som bo i andra provinser, där betor icke odlas.

Jag förstår inte, huru herr Lithander kan yttra sig på sätt, han gjorde, då han påstod, att om regeringen i denna situation ej vill göra något positivt för sockerfrågans lösning, så vilja vi, det svenska folkets representanter, göra det. Ja, herr Lithander, det får den förestående voteringen utvisa. Det är möjligt, att herr Lithander får majoritet för sitt yrkande, men det är inte alldeles uteslutet, att i stället utskottets hemställan bifalles. Denna fråga återkommer med säkerhet många gånger under kommande år, och den vinner endast på att densamma behandlas sakligt och lugnt och att man under diskussionen försöker undvika att använda sådana enorma överord, som att det gäller en närings ruin, om ej ett ökat skydd lämnas.

Jag begärde emellertid ordet icke för att replikera herr Lithander utan för att som ordförande i det sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet, som har behandlat detta ärende, framhålla, att sedan jag i dag åhört debatten och efter det svar, som lämnats från regeringsbanken, jag måste konstatera, att det icke förefinnes den allra minsta anledning till att återremittera frågan till det sammansatta utskottet. Ingen enda utväg har under dagens debatt framkommit, som icke förut ingående och sakligt prövats av detta utskott. Och vad tjänar under sådana förhållanden en återremiss till? Denna återremiss skulle endast ha till följd, att utskottet om ett par dagar inkommer med en hemställan, att kamrarna torde fatta beslut i frågan. En återremiss skulle sålunda endast föranleda ett onödigt arbete inom utskottet och en dags ytterligare debatt här i kammaren i nästa vecka.

Herr Lindman vädjade alldeles speciellt till mig, då han frågade: Skulle icke ledamöterna i utskottet ändå vilja taga på sig några få dagar för att ytterligare diskutera denna fråga och tänka över, huruvida inte någon utväg finnes att komma till ett positivt resultat, som kan vara något så när tillfredsställande för de olika parterna? Jag har redan förut upplyst kammaren om att vi i utskottet diskuterat denna fråga under loppet av 4—5 veckor. Vi hade först en principdebatt, som varade en hel vecka. Sedan fingo de medlemmar av utskottet, som hade kommit till den uppfattningen, att ett positivt resultat var möjligt och önskligt, inom sig utse en delegation, som kompletterades med en ledamot från det socialdemokratiska partiet, och denna delegation fick tio dagar på sig för att tillsammans med sockerbolagets direktörer och med medlemmar av betodlarnas centralstyrelse samt med övriga sakkunniga överlägga om alla tänkbara vägar, som kunde leda till ett positivt resultat. När likväl utgången av dessa långvariga underhandlingar blev den kända, och då under dagens debatt icke framkommit ett enda förslag till en utväg, som vi icke prövat redan i det sammansatta utskottet, så frågar jag er, mina herrar! är det någon mening med en återremiss, utan att en majoritet inom kammaren lämnar utskottet ett alldeles speciellt direktiv, huru denna majoritet anser, att frågan bör lösas. Ett så-

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjan-
de genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)*

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.

dant har icke lämnats, och kammaren har från regeringsbanken erfarit, att det från regeringen icke är att vänta något förslag, som kan motivera en återremiss till utskottet.

På denna grund, herr talman, vidhåller jag mitt förra yrkande.

(Forts.)

Herr Herou: Herr talman! Endast en kort replik. Herr Poppius sade, att det moderna röveriet hade fått en plats på vårt partiprogram. Jag vill säga herr Poppius, att eventuella rövare i samhället naturligtvis inte äro ursäktade med att vi skulle ha något sådant på vårt program.

Herr Poppius undanbad sig på anförda grunder att bliva sammanblandad med vårt partis anhängare. Jag vill bedja herr Poppius att närmare taga reda på vad han säger, d. v. s. läsa programmet i detta avseende. Jag hade nämligen påtalat, att vi här i landet under en lång följd av år fått dragas med högre sockerpris, än grannländerna. Jag anförde, att vi nu ha ett sockerpris av 1 krona 60 öre, under det att man i Danmark har 70 öre, och jag talade i det sammanhaget endast i förbigående om de tre röverna: betodlarna, sockertrusten och statsmakterna. Jag vill inte säga, att betodlarna äro de värsta; jag vill inte försöka fördela ansvaret emellan dessa kategorier; det få de göra själva. Men jag vill säga, att det är den skillnaden mellan de röverier, som herr Poppius påstår, att vi ha på vårt program, och de röverier, som bedrivs av dem, vars intressen herr Poppius nu tjänar, att vi — som jag förut påpekat — vilja ta av dem, som något ha, och ge åt dem, som ingenting ha, under det de intressen, som herr Poppius tjänar, som bekant gå i motsatt riktning.

När nu herr Poppius var nog artig att säga, att han icke alls ville sammanblandas med vårt parti, vill jag kvittera den artigheten med att säga, att naturligtvis inte heller vi åstunda, att sammanblandas med herr Poppius' meningsfränder.

Jag skall tillägga, att om det möjligtvis kan givas något stöd för den åsikt, herr Poppius nyss uttalade, skulle det vara i det talesätt, som vi ha och som är en del av vårt program, det kan uttryckas så som skalden säger: »Ha de rövat vårt land: vi erövra det igen.» Det är ett fint program, alltför fint för att vi någonsin skulle behöva frukta, att de intressen, som herr Poppius och hans meningsfränder företräda, någonsin skola kompromettera vårt parti.

Herr Lithander: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att påpeka, hur lätt utskottet och de, som nu sitta vid makten, ha tagit denna fråga. Det är typiskt, att herr Röing hade så litet sakskalet att komma med, att han behövde använda lampsot för att utöka sin arsenal. Jag får dock lov att säga, att i varje fall har hans lampsot icke skymt blicken för mig i denna fråga.

Vi gå ju till votering, och jag vill bara konstatera, att regeringspartiet, liberalerna och de av socialdemokraterna, som nu vilja motsätta sig yrkandet om återremiss, de ha ju makten, och de må an-

vända den, men de må använda den med ansvar och veta, att ansvaret vilar på dem för vad som händer eller rättare sagt vad som icke händer på betfälten nästa år.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr H e r m e l i n: Herr talman! Jag begärde ordet endast med anledning av det anförande, som herr ordföranden i sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet nyss höll. Han uttalade, att inga nya synpunkter hade framkommit i debatten, som skulle kunna motivera en återremiss. Jag beklagar, att han kanske inte var närvarande under mitt senaste anförande, ehuru jag dock tyckte, att så var förhållandet. Frånsett vad jag då sade, vill jag ändå peka på min reservation. Jag vågar, i trots av vad herr ordföranden i sammansatta utskottet bedyrade, påstå, att mitt förslag om utsträckt odling icke har upptagits till saklig behandling i utskottet just på grund av det olyckliga uttalande, som på jordbruksutskottets förslag gjordes av fjolårets riksdag. Det ansågs, såsom jag i mitt första anförande nämnde, vara otänkbart att gå fram den vägen. Nu hör jag från majoritetshåll inom utskottet, både från dess liberala ledamöter och även från socialdemokratisk sida, att skall man gå fram på någon väg, så är denna väg den enda möjliga. Jag vågar därför säga, att här kommit ett uppslag, som kanske ändå tål ett förnyat övervägande, om man inte helt hastigt — ja, ursäkta, att jag använder ordet »hastigt», sedan vi hållit på hela dagen — jag vill i stället säga helt enkelt vill stjälpå det hela.

Vad jag i mitt senaste anförande upptog och som herr ordföranden i sammansatta utskottet icke måtte observerat, det var, att ordföranden hos sockersakkunniga i första kammaren meddelat, att han trodde, att när om en vecka utredningen angående 1921 års betodling ligger klar, så skulle även förslag kunna uppgöras till ordnande av 1922 års betodling. Och på detta tungt vägande skäl — ty det måste det ju anses vara, när det kom från ordföranden hos sockersakkunniga — begärde han återremiss. Jag beklagar, att detta meddelande icke kommit till andra kammarens kännedom genom någon annan än mig, men jag kan icke hjälpa det. Jag endast relaterar, vad sålunda förekommit i första kammaren till förmån för återremissyrkandet. Jag vågar ock påstå, att detta dock bör väga rätt tungt och bör vara, trots vad herr ordföranden i sammansatta utskottet anförde, en helt ny synpunkt att taga i beaktande. Jag tror, att frågan ej försämraras genom att den får ligga till sig eller, såsom man säger i vardagligt språk, genom att man får sova på saken.

Jag vidhåller, herr talman, yrkandet på återremiss.

Herr E n g b e r g: Herr talman! Jag begärde ordet endast för att rikta en liten replik till herr Lithander på Göteborgsbänken. Det är icke första gången — varom också redan erinrats — som herr Lithander sjunger den litania han sjunger i dag. Vi minnas från samma håll, bland annat när det var fråga om gliditullsystemet, hur det hette: Få vi icke det, blir det en ruin för jordbruket o. s. v. —

*Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
satta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.*

(Forts.)

Ang.
sockerproduk-
tionens fort-
sätta stödjande
genom stats-
åtgärder m. m.
(Forts.)

Vad som sedan inträffat torde vara det riktiga svaret på den litanian och mycket i samma stil.

Jag begärde emellertid ordet för att uttala min förvåning över, att herr Lithander morskade upp sig just i det ögonblick, då han fann regeringsbanken tom. Kanske sammanhänger detta därmed, att han i en sådan situation ansåg det mindre vanskligt att slå på stora trumman. Jag kom att tänka på en berömd gestalt hos Alexander Dumas i »De tre musketörerna», nämligen d'Artagnans betjänt Planchet, om vilken författaren säger, att han så länge putsade d'Artagnans hatt, att han till sist blev intelligent. Jag undrar, om icke herr Lithander hållit på att så länge putsa det svenska mandoms- och morskhetsidealets cylinder, att någonting av den där morskheten helt omedvetet kommit att smitta honom själv och gör att han uppträder som han här gjort.

Jag har, herr talman, ingen annan erinran att göra än denna.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o avslag därå och bifall i stället till den av herr Wohlin m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o bifall till yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de både återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o angivna hava flertalets mening för sig. Men jämväl i fråga om kontrapositionen begärdes votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1 antager yrkandet om bifall till den av herr Wohlin m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utvisade 97 ja mot 70 nej, vadan propositionen för huvudvoteringen erhöll följande av kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Wohlin m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

*Ang.
sockerproduktionens fortsatta stödjande genom statsåtgärder m. m.
(Forts.)*

Huvudvoteringen utföll med 106 ja mot 51 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Föredrogos vart för sig

andra lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande viss ändring i lagen angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning; och

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt stat och kommun av större säkerhet för skatternas erläggande.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 3.

Härefter upptogs till behandling andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående framförande vid utrikespolitiska förhandlingar av vissa svenska krav.

*Ang.
framförande
vid utrikespolitiska förhandlingar av vissa svenska krav.*

Uti en inom andra kammaren väckt, till kammarens femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 175, hade herr *Lövgren* yrkat, att riksdagen ville anhålla, att regeringen måtte i de utrikespolitiska förhandlingarna göra gällande såsom ett svenskt krav:

1) att en mellanfolklig rättsordning och förekommandet av nya världskrig vilade nu icke minst därpå, att den vita rasen gottgjorde sina oförrätter mot de färgade raserna, särskilt den gula rasen;

2) att i anslutning till ett sådant åskådningssätt den vita rasen borde i synnerhet:

a) avstå från sina obehöriga självtagna privilegier och exploateringar av andra folkslag och deras territorier;

b) erkänna de andra rasernas likaberättigande och ingå i vänliga förhandlingar därom för att söka övervinna de svårigheter, som kunde möta ur den vita arbetarklassens synpunkt med hänsyn till de skilda levnadsbehoven;

c) med medkänsla söka förstå de färgade rasernas, särskilt den gula rasens, svårigheter på grund av stor trångboddhet mångenstädes samt tillerkänna dessa raser de möjligheter till nya bosättningar,

Ang.
framförande
vid utrikes-
politiska för-
handlingar av
vissa svenska
krav.
(Forts.)

som tillkomme dem med lika rätt som den vita rasen; (därvid även överläggning borde eventuellt förekomma rörande befolkningsökningens problem och jordens möjligheter att rymma en växande befolkning); och

d) erkänna med tacksamhet, att Västern särskilt nu hade mycket att inhämta från Österns gamla själsliga kultur, samt att problemet för en lycklig samverkan också kunde formuleras så, att det gällde en sammansmältning mellan Österns djupare anda och Västerns mäktigare materia.

En motion med enahanda yrkande hade inom första kammaren väckts av herr *Lindhagen* under nr 88.

Första kammarens första tillfälliga utskott, som haft att behandla sistnämnda motion, hade i sitt utlåtande nr 3 hemställt, att den inom kammaren väckta motionen icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda, samt till stöd för sitt yrkande anfört följande:

»Utskottet instämmer i den av motionären uttalade uppfattningen, att förhållandet i av motionären angivna hänseende mellan den vita rasen och övriga raser utgör en fråga, som är förtjänt av den största uppmärksamhet och vars ordnande i enlighet med humanitetens och rättens krav är för hela mänskligheten av yttersta vikt. Utskottet anser emellertid, att det ej kan vara lämpligt, att riksdagen, på sätt motionären föreslår, gör framställning till regeringen om en diplomatisk aktion i frågan. Det måste befaras, att en sådan åtgärd från vårt land, som ej har några egna direkta intressen uti förevarande hänseende, icke skulle medföra åsyftat resultat utan snarare uppfattas såsom en ovälkommen och opåkallad inblandning i de länders förhållanden, för vilka rasfrågan utgör ett lika ömtåligt som aktuellt problem. I varje fall lär endast regeringen vara i stånd att bedöma, om och när en insats från svensk sida kan hava utsikt att främja de syften motionären avser.»

Första kammaren hade vid plenum den 25 innevarande månad fattat beslut i enlighet med utskottets hemställan.

Med instämmande i de synpunkter, som i ärendet anförts av vederbörande utskott inom första kammaren, hemställde andra kammarens femte tillfälliga utskott i förevarande utlåtande, att ifrågavarande motion icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Engberg*: Herr talman, mina herrar! Förevarande i andra kammaren väckt motion ingår i ett knippe *Lindhagens*-motioner i medkammaren, ett knippe, som liksom så många föregående, är präglad av sin upphovsmans på en gång bisarra men ändå ibland också halvt geniala funderingar hit och dit om diverse saker här i världen. I alla fall har det förefallit mig, som om just i det knippe motioner, som herr *Lindhagen* i år i första kammaren framburit, denna motion, som herr *Lövgren* i vår kammare väckt, förtjänade att behand-

las på ett något annat sätt än vad som har ögt rum, och det är därför, herr talman, som jag tycker, att man här i rättvisans intresse ändock måste säga ett par ord.

Det förefaller mig, som om vi i och med vårt medlemskap i Nationernas förbund åtagit oss, visserligen icke den politiska och formella förpliktelsen, men väl den *moraliska* att dock uti hithörande frågor söka göra så gott vi kunna för att särskilt utjämna motsättningarna mellan den vita rasen och andra, i synnerhet där borta i Asien existerande raser, som här kunna komma i fråga.

Jag skall ej komma till någon annan *slutsats* än utskottet, men jag måste säga, att när det i motiveringen heter på följande sätt: »Det måste befaras, att en sådan åtgärd från vårt land, som ej har några egna direkta intressen uti förevarande hänseende, icke skulle medföra åsyftat resultat utan snarare uppfattas såsom en ovälkommen och opåkallad inblandning i de länders förhållanden, för vilka rasfrågan utgör ett lika ömtåligt som aktuellt problem. I varje fall lärer endast regeringen vara i stånd att bedöma, om och när en insats från svensk sida kan hava utsikt att främja de syften motionären avser», så har man enligt min uppfattning gjort sig skyldig till en överdrift, som jag ej vill vara med om att underskriva. Ty det säger sig självt, att inte kan man ändå gå och säga in blanco, att *regeringen* i varje fall lärer bäst vara i stånd att bedöma, när någon dylik insats från svensk sida skall göras. Ej heller kan det väl betraktas såsom någon opåkallad inblandning, ifall man skulle kunna under vissa omständigheter göra åtminstone en *opinionsinsats* i dessa frågor.

Jag tycker därför: att man befinner sig på den säkra sidan, om man stryker utskottets motivering till denna hemställan och nöjer sig med klämmen. Det må vara sant, att det kan finnas regeringar — t. ex., det är jag övertygad om, den nuvarande med de internationella intressen och den internationella blick, som dess chef besitter — som i detta avseende fullgöra allt vad som ur internationella synpunkter bör fullgöras. Men att säga, som man sagt i denna motivering, att regeringen, varmed då förstås *vilken regering som helst*, är bäst i stånd att bedöma, om och när en sådan insats från svensk sida kan ha utsikt att främja de ändamål, motionären avser, det vill åtminstone icke jag vara med om att underskriva. Det är därför, herr talman, som jag framställer yrkandet, att utskottets motivering måtte bortfalla och kammaren besluta bifall endast till utskottets kläm.

Herr Lövgren: Herr talman, mina herrar! När vi för ett par år sedan beslöte att ingå i Nationernas förbund, reste jag för mitt vidkommande en protest mot detta inträde. Sedan jag gjort en undersökning av förbundets innehåll, kom jag till den uppfattningen, att det ingalunda komme att bli ett organ, som kunde tillvarata rättstankarna eller som kunde genomföra de fjorton punkter, som Wilson uppställt såsom grundvalen för detta förbund.

Nu ha vi emellertid att böja oss för faktum. Vi äro medlemmar av förbundet, och av en dålig sak bör man ju i alla fall kunna göra det bästa möjliga. Men jag menar, att det bästa icke är gjort, om man

Ang.
framförande
vid utrikes-
politiska för-
handlingar av
vissa svenska
krav.
(Forts.)

ställer sig på utskottets linje, en linje, som lägger ett band på folkrepresentationen och hänskjuter till regeringen att taga de initiativ, det här kan vara fråga om. Vi ha enligt mitt förmenande kommit in i den situation, där vi nu befinna oss, dels på grund av den fråga: gnidningen eller friktionen mellan raserna, som herr Lindhagen i detta fall pekat på, men dels också genom Versaillesfredstraktaten, som ju emellertid också berör den föreliggande frågan, eftersom vi dagligen sucka under verkningarna av denna traktat. Jag anser därför, att denna fråga icke är sådan att folkrepresentationen i detta land kan skjuta den ifrån sig och säga, att initiativet i detta fall tillkommer regeringen, utan den är sådan, att folkrepresentationen måste vara intresserad av att se till, att dessa rättstankar, som skulle vara normerande för Nationernas förbund och dess arbete, också komma till synes.

Jag hade väntat, att det under denna debatt skulle på något sätt ha blivit tillfälle att taga upp frågan om, hur vi beröras av Versaillesfredstraktaten och vad en neutral stat i vårt läge kan göra för att avvända verkningarna av densamma. Ty det kan väl icke undgå någon, att den oerhörda depression, som nu råder, har sin rot och sitt upphov i den fredstraktat, som blev skriven i Versailles och som lägger så fruktansvärda bördor på centralmakterna och bringar deras ekonomi i ett sådant tillstånd, som den nu befinner sig i, vilket tillstånd återverkar på hela världen.

Nu vet jag visserligen, att det är tämligen fruktlöst att taga upp till realdebatt det problem, som herr Lindhagen har framlagt i denna motion, vilken jag för min del ansett vara värd att framföras också i denna kammare. Men jag vill dock påpeka, att det icke kan vara likgiltigt för den svenska folkrepresentationen, om det göres någonting för att hävda rättstankarna inom Nationernas förbund eller det göres ingenting. Det ser ut, som om det för närvarande icke skulle göras någonting, och om det verkligen göres något, är detta något så insvept i en hemlighetsfull mantel, att ingen kan veta, vad som blir gjort. Jag menar nu, att det i detta fall skulle gå att lyfta litet grand på den hemlighetsfulla slöjan och låta demokraten, då den nu segrat till någon liten del, verkligen se, vad som förhåves, i stället för att insnöra de internationella förbindelserna i ännu mera hemlighetsfulla former, än tidigare varit fallet.

Jag vet ju, att det är fullkomligt omöjligt att få denna kammare med på ett bifall till motionen, men jag skall likväl yrka bifall till densamma. Därjämte vill jag understryka den kritik av motiveringen, som framförts av herr Engberg, ty om kammaren icke går med på ett bifall till motionen, så bör den under alla förhållanden gå till mötes det krav, som framfördes av herr Engberg, och rensa bort ur motiveringen något enligt mitt sätt att se så abnormt som dess sista sats, vilken herr Engberg uppläste.

Herr Andersson i Rasjön: Herr talman! Då herr Lövgren slutade med att yrka bifall till sin motion, nödgas jag taga till orda i denna sak, fastän jag får erkänna, att min sakkunskap i förevarande

ärende är synnerligen minimal. Emellertid är det, som kammaren finner, endast ett referat av vad första kammarens vederbörande tillfälliga utskott i saken anført, som andra kammarens utskott gjort till sitt, och det är i denna del av utlåtandet, som man återfinner de av herr Engberg påtalade orden, att endast regeringen lär vara i stånd att bedöma, om och när en insats från svensk sida kan vara tänkbar och möjlig.

*Ang.
framförande
vid utrikes-
politiska för-
handlingar av
vissa svenska
krav.*

(Forts.)

Då herr Lövgren yrkade bifall till sin motion, skall jag be att få fästa kammarens uppmärksamhet på vad motionen i själva verket innehåller, och jag skulle då särskilt vilja rekommendera till beaktande mom. c) i punkt 2). Det säges där någonting så svävande och för mig så fullkomligt ogripbart som detta: »med medkänsla söka förstå de färgade rasernas, särskilt den gula rasens, svårigheter på grund av stor trångboddhet mångestädas samt tillerkänna dessa rasers de möjligheter till nya bosättningar, som tillkomma dem med lika rätt som den vita rasen: (därvid bör även överläggning eventuellt förekomma rörande befolkningsökningens problem och jordens möjligheter att rymma en växande befolkning).»

Det har förefallit utskottet, som om en motion, i vars kläm — observera ej i motiveringen — det förekommer en sats sådan som denna, ej under några förhållanden kunnat bli föremål för någon annan behandling än den utskottet givit densamma. Jag vill också påvisa emot såväl herr Lövgren som herr Engberg, att det i början av utskottets motivering finnes en sats, som med sympati ansluter sig till själva de tankar, som äro anförda i herr Lindhagens motion, och man hade kunnat vänta, att motionären nu skulle varit nöjd med den välvillighet utskottet i det avseendet visat honom.

Såväl motionären som i all synnerhet herr Engberg hava, så vitt jag kan förstå, ingen anledning att betvivla den nu sittande regeringens avsikter och möjligheter i några som helst avseenden. Det förefaller märkvärdigt, att just den passus i utlåtandet, som rör sig om regeringens möjlighet att taga initiativ i här ifrågavarande saker, stöter herrarna för huvudet. Jag har åtminstone trott, att detta skulle hava inneburit ett skäl för motionären att giva sig till tåls åtminstone så länge den regering, vi nu ha, sitter vid styret.

Jag kan icke finna annat, än att då första kammaren nu avslagit motionen med den motivering, som här är refererad, andra kammaren bör komma till samma resultat. Därför tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lövgren: Jag vill påpeka för den siste ärade talaren, att denna motivering kvarstår även efter det den nu sittande regeringen avgått, och vi kunna verkligen inte veta, vad det kan bli för regeringar i kommande tider. Jag trodde för övrigt, att andra kammaren var ganska enig om, att makten och initiativet skola ligga inom riksdagen och icke inom regeringen i ett fall sådant som detta. Folkrepresentationen kan väl icke avsäga sig initiativet på sätt, som faktiskt i förevarande motivering är fråga om.

Vad så gäller anmärkningen mot avdelning c) under punkt 2) i

Ang.
framförande
vid utrikes-
politiska för-
handlingar av
vissa svenska
krav.
(Forts.)

motionen vill jag säga, att vad som där förekommer ändå icke är så dålig svenska, att ej den ärade ledamoten av kammaren kunde ha förstått detta: »med medkänsla söka förstå de färgade rasernas, särskilt den gula rasens, svårigheter på grund av stor trångboddhet» o. s. v. Det borde man verkligen kunna förstå och hava såsom en linje och ett rättesnöre i förhållandet mellan folken, ett rättskrav som en neutral stat sådan som Sverige mycket väl kan peka på. Det är icke så förfärligt oformligt, som den siste talaren ville göra gällande.

Herr Laurén: Herr talman! Jag har endast deltagit i den förberedande behandlingen av denna motion, och jag vill nu icke säga annat, än att jag tycker, att det är egendomligt, men typiskt för oss, att vi sedan vi hållit på att under många timmar debattera en fråga, som gällde att bereda ett skydd för befolkningen i de södra landsdelarna och möjlighet för dem att existera på sin näring samt därvid avslagit denna deras begäran — nu skola samlas kring en annan begäran som avser förmåner för den gula rasen. Men detta är så likt det svenska folket!

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med motiveringen bibehållen.

Herr Lövgren: Till den siste ärade talaren ber jag att få säga, att sedan svenska folket under de senaste åren haft nöjet att betala för sockret ungefär två gånger så mycket, som varan kostar på världsmarknaden, och har nöjet att i fortsättningen betala detta pris under 1 1/2 år framåt, då tycker jag, att detta offer till Skåne kunde vara tillräckligt även för honom, och att han kunde inse, att skåningarna, gottlänningarna och ölänningarna stode på en så hög nivå, att de, även med bifall till det sammansatta utskottets hemställan, i dag kunde vara med om att hjälpa kineserna och även andra raser, som lida av en synnerligen stor trångboddhet.

Herr Engberg: Jag vill säga den näst föregående talaren, att denna sak får han icke bagatellisera på det sätt, som han tycktes vilja göra. Jag vill erinra honom om, att den internationella socialdemokratien och en hel del andra internationella rörelser för rätt och rättvisa hava haft denna fråga rätt livligt på tal. Då man finner det vara av ett betydande intresse att få till stånd exempelvis en internationell lagstiftning om skydd för de förtryckta samhällsklasserna i deras skiftande arbetsförhållanden så har det också — och enligt min mening med skäl — befunnits vara ett stort intresse att skapa skydd mot nationalitetsförtryck, där sådant förekommer. Den tanken tror jag vi alla här i riksdagen kunna understryka.

Här gäller det, huruvida andra kammaren skall binda sig vid en motivering, som är oförsiktig och som ger en slags fullmakt in blanco till vilken regering det vara månde, vare sig en bra regering eller en dålig, vare sig en intelligent eller en ointelligent rege-

ringsledning, att sitta inne med privilegium att i förevarande avseende taga alla initiativ.

Jag har för min del i likhet med utskottet yrkat avslag på herr Lövgrens motion, men jag har icke velat vara med om att underskriva det instämmande i första kammarens motivering, som utskottet här har levererat.

Det är därför, herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets kläm men med uteslutande av utskottets motivering.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner i fråga om utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Härefter gav herr talmannen beträffande motiveringen propositioner först på godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till det av herr Engberg under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren beträffande motiveringen till kammarens femte tillfälliga utskotts hemställan i utskottets föreliggande utlåtande nr 5 bifaller det av herr Engberg under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets motivering.

Omröstningen utföll med 73 ja mot 64 nej; och hade kammaren alltså bifallit det av herr Engberg under överläggningen framställda yrkandet.

§ 4.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 205, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess denna dag fattade beslut, att ett särskilt utskott, bestående av tjugu ledamöter, tio från vardera kammaren, skulle till-sättas för behandling av

ej mindre Kungl. Maj:ts proposition, nr 96, angående godkännande av ett mellan Sverige och Ryssland avslutat preliminärt avtal,

än även de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i omedelbart sammanhang därmed stående frågor;

och beslöt andra kammaren att antaga berörda inbjudning.

*Ang.
framförande
vid utrikes-
politiska för-
handlingar av
vissa svenska
krav.
(Forts.)*

Härefter lämnades ordet till herr förste vice talman en, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta att utse 10 suppleanter i det nu beslutade särskilda utskottet.

Denna hemställan bifölls.

§ 5.

Interpellation.

Ordet begärdes nu av

Herr Kilbom, som anförde: Herr talman! Förflutna året har genom kända och välbekanta rättsfall ställt ånyo fram i bjärt belysning frågan om rättssäkerheten här i landet.

Vi minnas, huru polisen i somras for fram bland en del medborgare, vars enda »brott» var, att de anslutit sig till ett för de maktägande misshagligt parti.

Vi ha ännu i frisk åtanke, hur man fram och tillbaka anhöll medborgare, lät dem sitta dagar och nätter anhållna, underkastade dem pinsamma förhör, gjorde husundersökningar i deras hem, men nödgades efter kortare eller längre tid sätta dem i frihet, sedan de i pressen åkt land och rike kring med förbrytarstämpeln.

Vi ha ännu ej glömt, hur häktningar företogs i blindo och hur flertalet av dessa häktningar — visserligen motvilligt och efter en del vinkar från J. O. — sent omsider korrigerades av domstolarna.

Vad hade nu myndigheterna till försvar för dessa ingrepp i den personliga friheten? På vad stödde de sin rätt att anhålla, häkta, göra husundersökningar, vittja brevlådor och kalla medborgare till polisförhör? Kunde de härvidlag stödja sig på gällande laga bestämmelser? I flertalet fall icke.

Polismyndigheternas rätt att »anhålla» medborgare har icke stöd i lag, om man bortser från en del stadganden för speciella brott. »Anhållandet» är en självtagen rätt, en polispraxis utan direkt stöd av lag. Blott i den mån »anhållandet» kan anses utgöra en föregående del av en efterföljande häktning, har det möjligen ansetts kunna härledas ifrån häktningsrätten.

Att anhålla en person misstänkt för grövre brott utan efterföljande häktning strider mot svensk lag, ja, är ämbetsmissbruk. Att, som det under sistförflutna sommar förekom, flera ofövitliga medborgare fingo sitta flera dagar anhållna, utan att skäl till häktning förelåg och utan att häktning efteråt företogs, en sådan åtgärd innebär icke blott ett överskridande av 1864 års bestämmelser i denna sak utan en tydlig lagöverträdelse, vars beivrande vi ännu i denna dag efterlysa.

Gällande laga bestämmelser om rätt till häktning utgå ifrån den grundsatsen, att när sannolika skäl till misstanke om s. k. grövre brott (med 2 års eller högre straffbarhet som minimipåföljd) föreligger, *skall* häktning företagas. I övriga fall behövs ej häkt-

ning, som må kunna företagas under vissa givna undantagsförhållanden. *Interpellation.*
(Forts.)

Dessa undantagsförhållanden (rymning, undanröjande av bevis m. m.) har av polisen icke blott förändrats till *regel* för flertalet brottskategorier, utan tolkats som en skyldighet att häkta, särskilt då det gällt politiskt misshagliga personer.

I det fall, jag nyss förut berört, företogos häktningar, som stredo *dels* mot grundsatsen, att sannolika skäl skulle objektivt föreligga, *dels* mot bestämmelsen om inskränkning i häktningsrätten för s. k. medelsvåra brott (mellan 2 års och 2 månaders straffarbete).

De föregående sommar företagna riksbekanta husundersökningarna och öppnande av brevlådor äro även tydliga ingrepp i den allmänna rättssäkerheten.

S. k. husrannsakan hos för brott misstänkta personer känner 1864 års lag blott till för tjuvnadssaker. Sedan har i speciella stadganden angående vissa mindre brott (smuggling, lönnbränning o. d.) fastställts vissa regler angående rätt till husundersökning. Från polishåll har man sökt konstruera fram en allmän rätt till husrannsakan vid brott från den allmänna regeln om polismyndigheternas rätt till undersökning av ett begånget brott. Att denna framkonstruerade rättighet — som polisen numera tar som vedertagen praxis — icke kan härledas ur denna allmänna kriminella undersökningsrätt, bör för varje annan vara klart, om man betänker, att det *dels* är fråga om ett av de viktigaste medborgerliga rättsintressena, *dels* garantierna för missbruk äro så gott som inga, då rätten till sådan husrannsakan ligger i händerna på den förberedande polismyndigheten.

Polismyndigheten har ansett sig i det kritiserade fallet äga rätt trakassera medborgarna till slut även på det sättet — som har varit den mildaste formen av intrånget på rättssäkerheten — att den kallat dem till polisförhör på detektivstationen och inlett inkvisitoriska förhör och utredning av den kallades vetskap om saken. Medborgaren, som mottar en sådan anmodan, tror sig vid hämtnings eller t. o. m. häktnings påföljd äga skyldighet att infinna sig. Denna kallelse framställs och blir uppfattad som en ovillkorlig plikt och icke, som den är och bör framställas: som en frivillig medborgerlig skyldighet för sakens utredande.

Jag vill även anmärka på polismyndighetens märkliga förhållande därutinnan, att de förmenta brottslingarna behandlas olika allt efter deras olika grad av social eller politisk maktfullkomlighet och bärare av mindre eller större namn.

Dessa klandrade förhållanden hava givetvis sitt huvudsakliga stöd *dels* i antikverade lagbestämmelser, *dels* i luckor i dessa lagar, *dels* ock i en av polisbyråkratien omhuldad praxis vid sidan av, ja, t. o. m. i strid med lagen. För medborgarnas rättssäkerhet är det på tiden, att det blir ändring i dessa missförhållanden.

Då det synes mig vara behöfligt, att avgörandet av dessa frågor påskyndas, så att effektivt rättsskydd för medborgarna i dessa viktiga ämnen må kunna beredas dem, tillåter jag mig få framställa

Interpellation. följande frågor till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet:
(Forts.)

1). Har herr statsrådet beaktat de vådliga följder, som saknaden av tydliga föreskrifter eller bristerna i gällande bestämmelser angående polismyndighets rätt till anhållan, häktning, husranssakan och kallelse till förhör medföra för den allmänna rättssäkerheten, särskilt med avseende fästas på de förra sommaren begångna övergreppen i den s. k. förräderiaffären?

2). Om så är, har herr statsrådet tänkt vidtaga särskilda åtgärder för att påskynda lösningen av dessa brännande spörsmål i en riktning, som blir till skydd för den allmänna medborgerliga rättssäkerheten, och är det att hoppas, att en sådan lösning skulle kunna åvägabringas genom förslag om lagstiftning vid nu sittande riksdag?

Ifrågavarande framställning bordlades.

§ 6.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom; och

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd för visst fall med verkställighet av straff.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre andre styrmannen å ångfärjan »Malmö» S. P. Pihl från viss skadeståndsskyldighet; och

nr 16, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken;

bevillningsutskottets betänkande, nr 9, i anledning av väckt motion om införande av tull å kardbeslag;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 14, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bankoutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner angående rättighet att inom riksdagsrestaurangen utskänka spritdrycker, vin och öl;

nr 15, i anledning av väckt motion angående pension efter kanslisten hos första kammaren, revisorn B. Henning; och

nr 16, i anledning av väckt motion om gratifikation åt extra portvakten Gustaf Adolf Jonssons änka;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion om ändringar i instruktionen för riksdagens justitieombudsman; och

nr 7, i anledning av väckt motion om förbud mot s. k. »schäkting»;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av de till Flyinge hingstdepå anslagna hagvaktarboställena litt. b eller Räfthagen och litt. d eller Damstorp i Malmöhus län;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot utsläppande av bagge å samfälld betesmark;

nr 9 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och aktiebolaget Västergötlands förenade kalkindustrier; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av brist vid professorn N. H. Nilsson-Ehles institution för ärftlighetsforskning; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t dels angående ändring i villkoren för inträde vid tandläkareinstitutet, dels angående emottagande vid tandläkareinstitutet av större antal elever, dels angående anställande av provinsialtandläkare.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Olsson</i> i Ramsta	under 4 dagar fr. o. m. den 6 mars,
»	<i>Olofsson</i> i Digernäs	» 6 » » » 6 »
»	<i>Petersson</i> i Broaryd	» 2 » » » 5 »
»	<i>Sjölander</i>	» den 8 mars,
»	<i>Pettersson</i> i Bjälbo	» 5 dagar fr. o. m. den 6 mars,
»	<i>Johansson</i> i Sollefteå	» 5 » » » 6 »
»	<i>Hedlund</i> i Häste	» 6 » » » 6 »
»	<i>Månsson</i> i Backa	» 5 » » » 5 »
»	<i>Andersson</i> i Igelboda	» 5 » » » 6 »

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 14.

herr	<i>Björkman</i>	i Långhem	under	5	dagar	fr. o. m.	den	6	mars	
»	<i>af Ekenstam</i>		»	4	»	»	»	7	»	
»	<i>Ljungkvist</i>		»	2	»	»	»	5	»	
»	<i>Olsson</i>	i Hov	»	4	»	»	»	6	»	
»	<i>Nilsson</i>	i Köinge	»	4	»	»	»	6	»	
»	<i>Karlström</i>	i Lummelunda	»	6	»	»	»	7	»	
»	<i>Carlsson-Frosterud</i>		»	5	»	»	»	7	»	
»	<i>Johansson</i>	i Kälkebo	»	6	»	»	»	6	»	och
»	<i>Poppius</i>		»	5	»	»	»	6	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 10,13 e. m.

In fidem
Per Cronvall.